

การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล
Identity Construction of Hospital Medical Secretaries

นาสนีน อแซ

Nasneen Arsae

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Arts in Human and Social Development

Prince of Songkla University

2556

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์   การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล
 ผู้เขียน   นางสาวนาสนีน อาแซ
 สาขาวิชา   พัฒนามนุษย์และสังคม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เก็ตถวา บุญปรากฏ)

.....ประธานกรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรพันธ์ เขมคุณาคัย)

.....กรรมการ
 (ดร.อุทิศ สังขรัตน์)

.....กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เก็ตถวา บุญปรากฏ)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
 เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนามนุษย์
 และสังคม

.....
 (รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพล ศรีชนะ)
 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้เป็นผลมาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เก็ดถวา บุญปรากฏ)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....

(นางสาวนาสนีน อาแซ)

นักศึกษา

(4)

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นางสาวนาสนัน อาแซ)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล
ผู้เขียน	นางสาวนาสนีน อาแซ
สาขาวิชา	พัฒนามนุษย์และสังคม
ปีการศึกษา	2555

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล” เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ใน สถานพยาบาล 2) ศึกษาการต่อรองของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล โดยใช้แนวคิดหลัก 3 แนวคิด คือ แนวคิดอัตลักษณ์ แนวคิดพื้นที่ และแนวคิดการต่อรอง โดยมีพื้นที่ศึกษา คือ สถานพยาบาลแห่งหนึ่งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่ม เลขานุการแพทย์ทั้งหมด 10 คน แพทย์จำนวน 2 คน พยาบาลจำนวน 2 คน และนักศึกษาแพทย์ จำนวน 1 คน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกหมวดหมู่ ถอดรหัส ตีความ และมีการสร้างข้อสรุป เชิงอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล มีหลากหลายลักษณะ มีทั้งอัตลักษณ์ร่วมของเลขานุการแพทย์และอัตลักษณ์ระดับปัจเจก ซึ่ง อัตลักษณ์เหล่านี้ ถูกสร้างผ่านการปฏิสัมพันธ์ในการทำงานกับกลุ่มบุคคลต่างๆ ในพื้นที่ของ สถานพยาบาล 2) การต่อรองของเลขานุการแพทย์ ต่างมีกลยุทธ์ในการต่อรองที่แตกต่างกัน ไปใน แต่ละพื้นที่ในสถานพยาบาล โดยที่เลขานุการแพทย์ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่อ่อนแอกว่าหาช่องทางใน การต่อรองเพื่อให้มีอำนาจเหนือกว่าแพทย์ พยาบาล และนักศึกษาแพทย์ แม้จะเพียงระยะเวลาสั้นๆ ก็ตาม

Thesis Title	Identity Construction of Hospital Medical Secretaries
Author	Miss Nasneen Arsae
Major Program	Human and Social Development
Academic Year	2012

ABSTRACT

The study on “Identity Construction of Hospital Medical Secretaries” aimed to investigate 1) the building of self-identity among medical secretaries in a health center, and 2) negotiations of medical secretaries in a health center. Three major types of concepts were used, namely, identity concepts, area concepts, and negotiation concepts. The study area was a health center in the three southern border provinces. The major informants were ten medical secretaries, two physicians, two nurses and one medical student. The research instruments were participatory observations and in-depth interviews. The data were classified into categories, decoded, interpreted, and inductively concluded.

The results of the research revealed that 1) the building of self-identity among the medical secretaries in the health center was of various characteristics. There were shared self-identity and individual self-identity that were built through interactions in working with different people in the area of the health center. 2) The negotiations of the medical secretaries were with different negotiation strategies depending on each area of the health center. The medical secretaries who were weaker tried to find ways to negotiate to have more power over the physicians, nurses, and medical students even for only a short period.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้ดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงไปได้ จากเดิมที่ผู้วิจัยแทบจะมองไม่เห็นภาพของวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะออกมาในรูปแบบใด จนท้ายที่สุดภาพค่อยๆฉายชัดขึ้นด้วยความกรุณาอย่างสูง จากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกีตฉวา บุญปรากร ที่คอยให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทาง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ คอยให้ความช่วยเหลือ เกี่ยวเชิญและเอาใจใส่มาโดยตลอดระยะเวลาดำเนินการวิจัย จนสำเร็จตามวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยซาบซึ้งและประทับใจเป็นอย่างมาก และขอขอบพระคุณอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรพันธ์ เขมกฤษาศัย ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ดร. อุทิศ สังขรัตน์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาเสียสละเวลาเพื่อให้ออกความเห็น คำแนะนำ ชี้แนะ และขมวดประเด็นต่างๆ อีกทั้งเก็บรายละเอียดงานของผู้วิจัยในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของงานวิจัย เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณความร่วมมือจากสถานพยาบาล ทั้งกลุ่มเลขานุการแพทย์ ที่ให้ออกาสผู้วิจัยเข้าแฝงตัวเพื่อทำการวิจัยตลอดมา เสมือนผู้วิจัยได้กลับไปส่วนหนึ่งในสถานพยาบาลแห่งนี้ อีกครั้ง อีกทั้งแพทย์ และบุคลากรอื่นๆ ในสถานพยาบาล ที่เสียสละเวลาอันมีค่าในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ข้อมูลอย่างละเอียดแก่ผู้วิจัยด้วยความเต็มใจ หากขาดความร่วมมือจากส่วนใดส่วนหนึ่งความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงเป็นไปได้ยาก

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบพระคุณขอขอบคุณกำลังใจอันยิ่งใหญ่ของครอบครัวอาแซ ครอบครัวของผู้วิจัยที่คอยอยู่เคียงข้างเสมอมาและเป็นที่พักพิงที่ดีที่สุดเวลาเหนื่อยล้า อีกทั้งยังคอยให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ในทุกๆเรื่อง ทำให้ผู้วิจัยมีความพยายามและอดทนต่อความเหน็ดเหนื่อยต่างๆ ถึงแม้ระหว่างทางการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องเจออุปสรรคมากมายเข้ามา อาจจะทำให้ผู้วิจัยท้อไปบ้าง แต่ครอบครัวก็ทำให้ผู้วิจัยยังคงมุ่งมั่นเดินหน้าต่อจนสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยในครั้งนี้

นาสนีน อาแซ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(5)
Abstract.....	(6)
กิตติกรรมประกาศ.....	(7)
สารบัญ.....	(8)
รายการภาพประกอบ.....	(10)

บทที่

1 บทนำ	1
ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
ประโยชน์ของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดอัตถัถกษณ์.....	7
แนวคิดเรื่องพื้นที่.....	15
แนวคิดการต่อรอง.....	20
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานเลขานุการ.....	29
บริบทสถานพยาบาล.....	35
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	37
3 วิธีดำเนินการวิจัย	38
ผู้ให้ข้อมูล.....	38
พื้นที่ในการวิจัย.....	39
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	39
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	39

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การตรวจสอบข้อมูล.....	41
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
4 บริบทสถานพยาบาล : จากชีวิตของเลขานุการแพทย์.....	42
ความสัมพันธ์ระหว่างเลขานุการแพทย์กับคนกลุ่มต่างๆในบริบทสถานพยาบาล.....	42
ความสัมพันธ์ระหว่างเลขานุการแพทย์กับนักศึกษาแพทย์.....	45
ความสัมพันธ์ระหว่างเลขานุการแพทย์กับแพทย์.....	49
ความสัมพันธ์ระหว่างเลขานุการแพทย์กับพยาบาล.....	50
5 การสร้างอัตลักษณ์และการต่อรองของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล.....	53
การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล.....	53
อัตลักษณ์ร่วมของเลขานุการแพทย์.....	54
อ่อนน้อมถ่อมตัว : การสร้างตัวตนเสมือนมีจิตบริการ.....	54
ปราดเปรียวรอบรู้ : การสร้างตัวตนเสมือนหญิงเก่ง.....	56
สาวมั่นทันสมัย : การสร้างตัวตนภายใต้พื้นที่ปฏิบัติงาน.....	59
อัตลักษณ์ระดับปัจเจก.....	61
การต่อรองของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล.....	63
พื้นที่ห้องประชุม : พื้นที่ที่ถูกกลดทอนอำนาจ.....	64
พื้นที่สำนักงาน : พื้นที่ของการแสดงตัวตนของเลขานุการแพทย์.....	66
พื้นที่แผนกต่างๆในสถานพยาบาล : พื้นที่ของการสร้างอัตลักษณ์.....	68
6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	71
สรุปผลการวิจัย.....	71
อภิปรายผลการวิจัย.....	73
ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	75
บรรณานุกรม.....	76
ภาคผนวก.....	83
ประวัติผู้เขียน.....	98

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 บริเวณทางเข้าของสำนักงานศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก.....	45
2 ภายในสำนักงานของเลขานุการแพทย์มีโต๊ะทำงานทั้งสิบเรียงรายอยู่เต็มพื้นที่.....	48
3 เลขานุการแพทย์ยืมวัสดุและครุภัณฑ์ตามแผนกต่างๆ.....	51
4 โครงสร้างความสัมพันธ์ระดับชั้นทางอำนาจในสถานพยาบาลแห่งนี้.....	52
5 โต๊ะทำงานของเลขานุการแพทย์ที่มีคอมพิวเตอร์วางอยู่ทุกตัว.....	58
6 การแต่งกายของกลุ่มเลขานุการแพทย์.....	60
7 ชื่องานต่างกระจกบานเล็กหน้าพื้นที่สำนักงานของเลขานุการแพทย์.....	67

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน หน่วยงานอาชีพต่างๆ เช่น นักธุรกิจ พ่อค้า แพทย์ ศิลปิน วงการศึกษา ตลอดจนหน่วยงานราชการ ต้องพึ่งพาอาศัยเลขานุการด้วยกันทั้งนั้น จึงนับได้ว่าเลขานุการเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ และจำเป็นต่อวงงานทุกสาขา และยังเป็นอาชีพที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการดำเนินงานทุกๆ ประเภทที่จะขาดเสียมิได้ เนื่องจากงานจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีก็ด้วยเลขานุการที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและประสานงาน งานในหน้าที่ของเลขานุการเป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวาง ไม่สามารถกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบได้ชัดเจนเหมือนการปฏิบัติงานในหน้าที่อื่นๆ ซึ่งอาจจำแนกได้เป็นงานต้อนรับแขก งานจัดเตรียมและจัดบันทึกการประชุม งานร่างหนังสือโต้ตอบ ตั้งแต่จัดพิมพ์และจัดส่ง เขียนขวเลข พิมพ์ดีด และงานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย (วิไลตันมิตร 2538) ซึ่งงานที่ได้รับมอบหมายจะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของเลขานุการผู้นั้นเป็นสำคัญด้วย สอดคล้องกับ สุภาภรณ์ เลอเลิศวนิชย์ (2546) ได้กล่าวถึงงานเลขานุการไว้ว่า งานทุกประเภท จำเป็นต้องมีเลขานุการที่มีความรู้ ความสามารถ ให้ความช่วยเหลือ เนื่องจากผู้บังคับบัญชามีภาระในการปฏิบัติงานที่สำคัญในเรื่องต่างๆ มากมาย เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งงานเลขานุการต้องมีหน้าที่หลักต้องปฏิบัติ 4 ด้าน คือ งานในหน้าที่หรืองานประจำ งานสร้างภาพลักษณ์ งานอำนวยความสะดวก รวมทั้งงานส่วนตัวของผู้บังคับบัญชา โดยเฉพาะในปัจจุบันเลขานุการจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและสามารถใช้คอมพิวเตอร์ได้เป็นอย่างดี ตลอดจนเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจในการทำงานของบุคลากรทุกๆ ฝ่าย จึงนับได้ว่าเลขานุการเป็นผู้ที่มีอิทธิพลและมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำงานของผู้บังคับบัญชาทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะส่งผลให้งานของผู้บังคับบัญชาประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ดังนั้นความเจริญก้าวหน้าและความสำเร็จของงานส่วนหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับเลขานุการด้วย

นอกจากนี้ในการศึกษาของ ทรงสมร คชเลิศ (2529) กล่าวว่า ในปัจจุบันงานบางอย่างต้องการเลขานุการที่มีความชำนาญเฉพาะในแต่ละลักษณะงานนั้นๆ จึงจำเป็นที่จะต้องหาเลขานุการที่มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะงานนั้นเป็นพิเศษ งานด้านการแพทย์ก็เช่นเดียวกัน มีต้องการเลขานุการที่มีความรู้มีความชำนาญพิเศษเกี่ยวกับเครื่องมือแพทย์ ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคทางแพทย์ และอาจจะต้องมีความรู้ในการวัดปรอทจับชีพจร เป็นต้น นั่นก็คือ เลขานุการเวชการหรือ เลขานุการแพทย์นั่นเอง (Medical Secretary)

ที่ว่าเมื่อกล่าวถึงสถานพยาบาล องค์กรที่ซึ่งทำงานด้านการแพทย์ มีหน้าที่ให้บริการทางสาธารณสุขทุกๆ ด้านแก่ประชาชน ซึ่งกลุ่มบุคคลแรกๆ ที่ผู้คนจะคำนึงถึงนั้น ก็คงจะเป็นทั้งแพทย์ พยาบาล ตลอดจนบุคคลที่ประกอบอาชีพทางด้านเวชกรรมอื่นๆ เช่น ทันตแพทย์ เภสัชกร เป็นต้น แต่ในสถานพยาบาลนั้น ยังมีกลุ่มบุคคลอื่นๆ ที่ประกอบอาชีพนอกเหนือจากอาชีพทางด้านเวชกรรมดังกล่าว ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านั้นถูกมองผ่านและละเลยจากห้วงคำนึงของผู้คนทั่วไป เลขานุการแพทย์ก็เป็นหนึ่งในนั้นที่ผู้คนทั่วไปมักจะมองข้ามไป แม้กระทั่งบางคนอาจจะไม่เคยคาดคิดเลยด้วยซ้ำว่ามีเลขานุการแพทย์ดำรงอยู่ในพื้นที่สถานพยาบาล จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามขึ้นมาว่า ในสถานพยาบาลนั้น เลขานุการแพทย์มีความพยายามจะนิยามอัตลักษณ์ของตนเองอย่างไร และบุคคลกลุ่มต่างๆ ในสถานพยาบาลนิยามอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ว่าอย่างไร

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่ศึกษา โดยสถานพยาบาลที่ผู้วิจัยเลือกที่จะทำการศึกษา นั้น เป็นโรงพยาบาลของรัฐแห่งหนึ่งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งภายใต้บริบทการปฏิบัติงานของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาลแห่งนี้ นอกจากจะมีแพทย์ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของเลขานุการแพทย์แล้วนั้น ยังมีพยาบาลที่เลขานุการแพทย์จะต้องเกี่ยวเนื่องปฏิสัมพันธ์ด้วย อีกทั้งยังมีนักศึกษาแพทย์ที่เข้ารับการเรียนการสอนในสถานพยาบาลแห่งนี้ สืบเนื่องมาจากปัญหาการขาดแคลนแพทย์ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จากเหตุการณ์ความไม่สงบ ทำให้แพทย์ลาออกมากยิ่งขึ้น จึงเกิดการแก้ไขโดยการริเริ่มโครงการผลิตแพทย์เพื่อ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้น ดังนั้น ภายใต้สถานพยาบาลแห่งนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มข้นของความสัมพันธ์ภายใต้พื้นที่อย่างเห็นได้ชัด

กลุ่มเลขานุการแพทย์จำนวนทั้งหมดในสถานพยาบาลแห่งนี้ จะถูกแบ่งภาระงานตามแผนกหรือกลุ่มงานต่างๆ ในสถานพยาบาลที่มีรายวิชาเรียนที่เปิดสอนให้แก่นักศึกษาแพทย์เป็นตัวกำหนด อาทิเช่น กลุ่มงานศัลยกรรม กลุ่มงานอายุรกรรม กลุ่มงานสูติ-นรีเวชกรรม กลุ่มงานกุมารเวชกรรม กลุ่มงานศัลยกรรมออร์โทปิดิกส์ กลุ่มงานอุบัติเหตุฉุกเฉิน กลุ่มงานจักษุและโสตศอนาสิก เป็นต้น ซึ่งแต่ละกลุ่มงานนั้น จะมีเลขานุการแพทย์ประจำกลุ่มงานเพียงหนึ่งคน แต่หากกลุ่มงานใดที่มีจำนวนของแพทย์เป็นจำนวนมาก เลขานุการแพทย์ก็จะเพิ่มจำนวนเป็นสองคนตามไปด้วย ดังนั้น ในพื้นที่สถานพยาบาลแห่งนี้ เลขานุการแพทย์จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ทั้งแพทย์ พยาบาล รวมไปถึงนักศึกษาแพทย์ แทบทุกๆ พื้นที่ในสถานพยาบาล

ในส่วนแรกคือสำนักงานของเลขานุการแพทย์เอง ซึ่งในพื้นที่สำนักงานของเลขานุการแพทย์ เลขานุการแพทย์จะต้องมีหน้าที่เริ่มตั้งแต่จัดทำหนังสือภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับวิชาการของแพทย์ในแผนกนั้นๆ ทั้งดำเนินการจัดประชุม ชี้แจงและสรุปรายงานการ

ประชุมในแต่ละแผนกที่ตนเองได้รับมอบหมาย ตลอดจนต้องมีความเชี่ยวชาญในการใช้อุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ในสำนักงาน รวมถึงประสานงานทั้งกับแพทย์ นักศึกษาแพทย์ รวมทั้งกลุ่ม ของเลขานุการแพทย์เองอีกด้วย

นอกจากพื้นที่ของสำนักงานของตัวเลขานุการแพทย์เองนั้น ในส่วนที่สองคือ ส่วนของกลุ่มงานแต่ละกลุ่มงานที่เลขานุการแพทย์แต่ละคนได้รับมอบหมาย เลขานุการแพทย์ก็ จะต้องเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องด้วยเช่นกัน โดยมีหน้าที่ในการยืมวัสดุ ครุภัณฑ์และเครื่องมือ แพทย์ที่มีในการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาแพทย์ ซึ่งเลขานุการแพทย์ย่อมจะต้องมีการต่อรองกับ พยาบาลประจำกลุ่มงานที่มีความแตกต่างกันไป ในกรณีที่อุปกรณ์ที่ต้องการยืมไม่ครบตามจำนวน ที่แพทย์ผู้ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาต้องการ

ในส่วนที่สามที่เลขานุการแพทย์จะต้องเข้าไปมีการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคล ต่างๆ คือ ในพื้นที่ห้องประชุม เนื่องจากเลขานุการแพทย์ยังต้องมีหน้าที่จัดทำแผนการสอน เอกสาร ในการจัดการเรียนการสอน และการจัดสอบให้กับนักศึกษาแพทย์ ตลอดจนวัดและประเมินผลการ เรียนการสอนอีกด้วย ซึ่งในบางครั้งเมื่อมีการประชุม เลขานุการแพทย์จะต้องชี้แจงหรือทักท้วงกับ แพทย์ ในกรณีที่เอกสารเกิดความผิดพลาด หรือไม่เหมาะสมภายใต้หลักเกณฑ์ที่เป็นระเบียบ แบบแผน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ที่กล่าวมาแล้วนั้น ล้วนแต่มีความสัมพันธ์กับการสร้างอัตลักษณ์ของ เลขานุการแพทย์ทั้งสิ้น

จากพื้นที่สถานพยาบาลทั้งหมดข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า สถานพยาบาลแห่งนี้ ถือเป็นศูนย์รวบรวมความสัมพันธ์ที่มีทั้งความหลากหลายทางด้านกลุ่มคนและความหลากหลาย ทางด้านการปฏิสัมพันธ์แฝงอยู่ภายในพื้นที่อีกด้วย ดังนั้น ความเท่าเทียมกันในด้านการทำงานย่อม มีความแตกต่างกันในความสัมพันธ์เชิงอำนาจอย่างแน่นอน ซึ่งความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้นนั้น ส่งผล ให้เลขานุการแพทย์ผู้ซึ่งตกอยู่ภายใต้สภาวะการถูกดูแลจากกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่เสมือนว่าตนสูง กว่า จึงทำให้ผู้ซึ่งตกอยู่ภายใต้สภาวะนั้นรับรู้ถึงความไร้ค่า ความน้อยเนื้อต่ำใจ และความไร้ซึ่ง ปากและเสียงในเวทีสังคม ภายใต้การหุบยื่นจากกลุ่มบุคคลอื่นๆที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่เหนือกว่า สิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนสิ่งที่ทำร้ายจิตใจ และก่อให้เกิดการบั่นทอนจิตใจแก่ผู้ที่ประสบ พบเจอ

ดังนั้น การที่จะคลี่คลายถึงการสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ภายใต้บริบท การปฏิบัติงานในสถานพยาบาล ผู้วิจัยจึงต้องใช้แนวคิดปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของ de Certeau (1985 อ้างถึงใน ลลิตทิพย์ ก้องพานิชกุล 2554) เพื่อนำมาวิเคราะห์ปฏิบัติการที่ เลขานุการแพทย์พยายามใช้จังหวะและโอกาสที่มีอยู่ ฉกฉวยประโยชน์จากฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่า เขามองว่าการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นเรื่องของการแย่งชิงอำนาจและต่อรองความสัมพันธ์ของ

อำนาจความสำเร็จจึงอยู่ที่การหาช่องจังหวะและเวลาที่จะแปลงสถานการณ์เฉพาะหน้าให้เป็นโอกาสนั่นเอง ซึ่งมีใช่เป็นวิธีการล้มล้างการควบคุมกดขี่ แต่เป็นการเสนอหนทางที่จะเปิดช่องให้ “ชีวิตประจำวัน” ได้แสดงศักยภาพด้วยตนเอง

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีคำถามเกิดขึ้นว่าเลขานุการแพทย์มีวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในสถานพยาบาลอย่างไร และวิธีการต่อรองภายใต้การปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มอำนาจต่างๆ ในสถานพยาบาลอย่างไร เพื่อเป็นการเปิดมุมมองใหม่ให้กับสังคมได้เรียนรู้และเข้าใจถึงการมีอยู่ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล รวมทั้งให้เห็นถึงคุณค่าในความเป็นมนุษย์ คนหนึ่งที่ดำรงอยู่ในสังคมร่วมกับคนอื่นอย่างมีศักดิ์ศรี และนำไปสู่การปฏิบัติต่อกันเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

คำถามการวิจัย

1. เลขานุการแพทย์มีการสร้างอัตลักษณ์ในสถานพยาบาลอย่างไร
2. เลขานุการแพทย์มีวิธีการต่อรองภายใต้การปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มต่างๆ

ในสถานพยาบาลอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการสร้างอัตลักษณ์และการต่อรองของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นการศึกษาอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล เป็นการศึกษาทั้งการสร้างอัตลักษณ์จากตัวของเลขานุการแพทย์เองและการถูกสร้างอัตลักษณ์จากกลุ่มคนในสถานพยาบาล ซึ่งผู้วิจัยศึกษาอัตลักษณ์จากการแสดงตัวตนของเลขานุการแพทย์ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานในกิจกรรมต่างๆภายใต้บริบทการปฏิบัติงานในสถานพยาบาล ตลอดจนศึกษาวิธีการต่อรองของเลขานุการแพทย์กับกลุ่มบุคคลต่างๆในสถานพยาบาลอีกด้วย

ขอบเขตด้านพื้นที่

การเลือกพื้นที่ในการศึกษาอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาในพื้นที่สถานพยาบาลแห่งหนึ่งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากสถานพยาบาลแห่งนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงพื้นที่ที่มีความเข้มข้นในความสัมพันธ์ มีความซับซ้อนและความหลากหลายของกลุ่มคน เช่น แพทย์ พยาบาล และบุคลากรทางด้านเวชกรรมอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นพื้นที่ที่มีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา และผลจากการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ดังกล่าว ก็ย่อมจะส่งผลโดยตรงต่อการสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์เช่นกัน

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาถึงอัตลักษณ์ของเลขานุการภายใต้บริบทการปฏิบัติงานในสถานพยาบาลในครั้งนี้ ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ผู้วิจัยศึกษา เริ่มตั้งแต่ที่เลขานุการแพทย์เข้ามามีบทบาทในสถานพยาบาล ในปี พ.ศ.2548 จนถึงปัจจุบัน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เข้าใจถึงความเป็นตัวตนของเลขานุการแพทย์ภายใต้บริบทการทำงานภายในสถานพยาบาลที่เต็มไปด้วยกลุ่มบุคคลวิชาชีพต่างๆ เพื่อเป็นการรับรู้ถึงการมีอยู่ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล
2. ตระหนักถึงความรู้ ความสามารถของเลขานุการแพทย์ผ่านการถ่ายทอดเรื่องราวจากการสร้างตัวตน และนำคุณค่าในความเป็นมนุษย์คนหนึ่งของเลขานุการแพทย์ที่ดำรงอยู่ในสังคมร่วมกับคนอื่นๆอย่างมีศักดิ์ศรี อันจะส่งผลให้เลขานุการแพทย์เกิดแรงใจในการเดินหน้าทำหน้าที่ยุทธศาสตร์สังคมต่อไป
3. สะท้อนให้เห็นปัญหาในบริบทสังคมการทำงานของเลขานุการแพทย์ และนำผลการศึกษาที่ได้นำไปสู่การยอมรับในตัวบุคคลซึ่งกันและกันเอง ทั้งเลขานุการแพทย์และกลุ่มบุคคลต่างๆในสถานพยาบาล เพื่อเป็นการนำไปสู่การปฏิบัติต่อกันและการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

นิยามศัพท์เฉพาะ

เลขานุการแพทย์ หมายถึง ผู้ซึ่งทำหน้าที่ทุกอย่างที่ได้รับมอบหมายภายใต้แพทย์ผู้เป็นผู้บังคับบัญชา เช่น จัดทำหนังสือภายในภายนอก ดำเนินการประชุม ยืมอุปกรณ์และเครื่องมือแพทย์ ตลอดจนช่วยเหลือในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาแพทย์

อัตลักษณ์ หมายถึง การนิยามตนเองของเลขานุการแพทย์กับการต่อรองกับกลุ่มคนต่างๆ รวมถึงการนิยามเลขานุการแพทย์โดยคนกลุ่มต่างๆในสถานพยาบาลอีกด้วย

สถานพยาบาล หมายถึง โรงพยาบาลของรัฐแห่งหนึ่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่เป็นศูนย์รวบรวมไว้ซึ่งความหลากหลาย ทั้งในแง่ของกลุ่มคนและความสัมพันธ์ที่ปะทะประสานอยู่ในพื้นที่

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล” เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงการนิยามอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์จากตนเองและจากกลุ่มบุคคลต่างๆ ภายใต้บริบทสถานพยาบาล รวมไปถึงเงื่อนไขต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์อีกด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะอาศัยแนวคิดหลัก 3 แนวคิดคือ แนวคิดอัตลักษณ์ แนวคิดเรื่องพื้นที่ และแนวคิดการต่อรอง มาวิเคราะห์ปรากฏการณ์ในสนาม อีกทั้งผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญถึงการศึกษาดังกล่าวไปทั่วเกี่ยวกับเลขานุการและบริบทสถานพยาบาลอีกด้วย เนื่องจากเป็นการเปิดมุมมองที่แตกต่างจากการศึกษาเลขานุการที่ผ่านมา โดยผู้วิจัยมองว่าเลขานุการนอกจากจะดำรงอยู่ในสถานธุรกิจหรือบริษัทต่างๆ แต่กลับดำรงอยู่ในสถานพยาบาล ดังนั้น การศึกษาดังกล่าวไปทั่วเกี่ยวกับเลขานุการและบริบทสถานพยาบาล เพื่อให้ภาพอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ขยายชัดเจนขึ้นอีกด้วย

แนวคิดอัตลักษณ์

หากกล่าวถึงคำว่า “อัตลักษณ์” นั้น อัตลักษณ์ หรือ Identity มีรากศัพท์มาจากภาษาลาติน คือ Identitas เดิมใช้คำว่า idem ซึ่งมีความหมายว่าเหมือนกัน (The Same) อย่างไรก็ตามโดยพื้นฐานทางภาษาอังกฤษแล้ว อัตลักษณ์มีความหมายสองนัยยะด้วยกัน คือ ความเหมือนและความเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างออกไป หากนำอัตลักษณ์มาตีความหมายในการเปรียบเทียบระหว่างคนหรือสิ่งของในสองแง่มุมบนพื้นฐานของความสัมพันธ์ นั่นก็คือความคล้ายคลึงและความแตกต่าง นั่นเอง (ประสิทธิ์ สปิรีชา 2547)

การนิยามความหมายของอัตลักษณ์ Stryker & Burke (2000 อ้างถึงใน เฉลิมชัย ปัญญาดี 2553) กล่าวว่า นิยามของคำว่าอัตลักษณ์หรือ Identity นั้น เป็นหน่วยเล็กๆ การศึกษาทางสังคมวิทยาซึ่งเชื่อมโยงเรื่องของทัศนคติที่มีต่อตัวตน หรือเอกลักษณ์ เป็นความสัมพันธ์ในเชิงบทบาทหน้าที่ และพฤติกรรมอันเกิดจากบทบาทของบุคคล นักทฤษฎีอัตลักษณ์ได้ตั้งข้อโต้แย้งกันว่า ตัวตน คือ การรวมตัวกันของอัตลักษณ์ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของลักษณะเฉพาะของบทบาท เช่นเดียวกับการที่เราตอบคำถามตนเองว่า ตัวฉันคือใคร แล้วเราก็ได้คำตอบว่า ฉันเป็นพ่อ ฉันเป็นแม่ ซึ่งคำตอบเหล่านี้ก็เชื่อมโยงบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลนั่นเอง

เช่นเดียวกับ รัตนา บุญมรรษะ (2546 อ้างถึงใน ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ 2548) กล่าวว่า ความหมายของอัตลักษณ์โดยพื้นฐานจะเกี่ยวข้องกับความหมายที่ซ่อนทับ คาบเกี่ยวกันอยู่ระหว่าง ตัวตนและอัตลักษณ์ที่สัมพันธ์กับสังคม ซึ่งหมายถึง โครงสร้างทางสังคมที่กำหนดพฤติกรรม การแสดงออกที่เกี่ยวข้องกับบทบาท หน้าที่ ความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจกบุคคลต่อคนอื่นๆ ในสังคม กับอัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับความคิดและการตีความของปัจเจกบุคคลในการนิยามและให้ความหมายของตัวเองเมื่อสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวอัตลักษณ์จึงมีมิติที่ซ่อนทับระหว่าง โครงสร้างสังคมที่กำหนดปัจเจกกับการนิยามของปัจเจกในฐานะผู้กระทำ

ในขณะที่ “อัตลักษณ์” ตามพจนานุกรมภาษาอังกฤษ-ไทย คือคำว่า “เอกลักษณ์” ซึ่งตรงกับความหมายของคำนี้ในพจนานุกรมภาษาอังกฤษ นั่นก็คือสิ่งที่เป็นคุณสมบัติของคนหรือสิ่งหนึ่ง และมีนัยขยายต่อไปว่าเป็นคุณสมบัติเฉพาะของคนหรือสิ่งนั้น ที่ทำให้สิ่งนั้นโดดเด่นขึ้นมา หรือแตกต่างจากสิ่งอื่น(เฉลิมชัย ปัญญาดี, 2553) แต่ในปัจจุบันความหมายนี้ได้แปรเปลี่ยนไป แนวโน้มทางทฤษฎียุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ทำให้เกิดการตั้งคำถามอย่างมากกับวิธีการมองโลกการเข้าถึง “ความจริง” ของสิ่งต่างๆ รวมทั้งสิ่งที่เชื่อกันว่าเป็นความจริงที่เป็น “แก่นแกน” ของปัจเจกบุคคล วิธีคิดในกระแสนี้หรือถอนความเชื่อเกี่ยวกับคุณสมบัติแก่นแกนของปัจเจกภาพ ความเป็นปัจเจกกลายเป็นเรื่องของการนิยามความหมายซึ่งสามารถเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทได้ อัตลักษณ์เป็นมโนทัศน์ที่คาบเกี่ยวสัมพันธ์กับวิชาหลายแขนงทางด้านสังคมศาสตร์ ทั้งสังคมวิทยา มานุษยวิทยา และจิตวิทยา และปรัชญา อัตลักษณ์มีความสำคัญเป็นพิเศษเนื่องจากเป็นปริมณฑลเชื่อมต่อระหว่างขั้วทั้งสองในด้านหนึ่งอัตลักษณ์ คือ “ความเป็นปัจเจก” ที่เชื่อมต่อและสัมพันธ์กับสังคม (อภิญาญา เฟื่องฟูสกุล, 2546)

นอกจากนั้น Stryker (1980 อ้างถึงใน เฉลิมชัย ปัญญาดี 2553) ยังกล่าวถึง อัตลักษณ์ของบุคคล (Identity) เป็นลักษณะอย่างหนึ่งในตัวบุคคลนั้น ความเป็นตัวของตัวเองซึ่งแตกต่างจากผู้อื่น เห็นได้ว่า อัตลักษณ์เป็นคุณลักษณะประการหนึ่งในตัวบุคคล ซึ่งในทางสังคมวิทยามองว่าเมื่อบุคคลมาอยู่ร่วมกันในสังคมก็มีการติดต่อสื่อสารกัน หรือมีการกระทำทางสังคมระหว่างกัน (Socialinteraction) โดยพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาเป็นปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction) ซึ่งขึ้นอยู่กับทัศนคติทางสังคม (Social Norms) ตามโครงสร้างทางสังคมนั้นๆ การกระทำระหว่างกันทางสังคม ทำให้บุคคลมีบทบาทตามสถานการณ์ที่ตนสัมพันธ์อยู่

สอดคล้องกับ Woodward (1997 อ้างถึงใน อภิญาญา เฟื่องฟูสกุล 2546) ซึ่งกล่าวว่า อัตลักษณ์ คือสิ่งที่เรารู้ตนเองว่า เราคือใคร และเราดำเนินความสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ตลอดจนโลกที่แวดล้อมตัวเราอยู่อย่างไร อัตลักษณ์คือสิ่งที่กำหนดทางเดินให้กับเรา เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่า ใครเป็นพวกเดียวกับเรา และใครที่แตกต่างจากเรา ส่วนใหญ่แล้ว อัตลักษณ์ ถูกกำหนด

โดยความแตกต่าง ซึ่งอาจมองเห็นได้ในลักษณะของการแบ่งแยกออกจากกัน เช่น อัตลักษณ์ในรูปแบบของความแตกต่างระหว่างชนชาติหรือความขัดแย้งด้านความเชื่อ เป็นต้น โดยมากแล้ว อัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นในลักษณะของสิ่งตรงกันข้าม เช่น คนผิวขาว-คนผิวสี ความปกติ-ความเบี่ยงเบนจากปกติ และผู้ชาย-ผู้หญิง

กล่าวโดยอีกนัยหนึ่ง อัตลักษณ์เกิดจากการนิยามว่าตัวเองคือใคร มีความเป็นมาอย่างไร แตกต่างจากคนอื่นในสังคมอย่างไร และใช้อะไรเป็นเครื่องหมายในการแสดงออก อัตลักษณ์ดังกล่าว (พัฒนา กิติยาษา 2546) นั่นคือเป็นการกอรปขึ้นและดำรงอยู่ที่เรารับรู้เกี่ยวกับตนเองอย่างไร และคนอื่นรับรู้เราอย่างไร โดยมีกระบวนการทางสังคมในการสร้างและสืบทอด อัตลักษณ์ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อคนหรือกลุ่มอื่นๆ ด้วย (ประสิทธิ์ ลิปรีชา 2547)

อาจจะกล่าวได้ว่า การศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ จึงเป็นสิ่งที่แยกออกได้ยากจากการวิเคราะห์กระบวนการสร้างหรือถูกทำให้มีอัตลักษณ์ และได้สอดคล้องกับแนวคิดอัตลักษณ์ของ Barth (อ้างถึงใน อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2549) ที่นิยามว่าเหรียญมีสองด้าน ด้านหนึ่งคือการรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน และอีกด้านหนึ่งคนอื่นก็ต้องรู้สึกเช่นนั้นด้วย อัตลักษณ์จึงเป็นความพยายามที่จะสร้างขอบเขตที่ชัดเจนของบุคคล คือการตอบคำถามให้ได้ว่า “เราเป็นใคร และเราเหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร ตรงไหน เรามีความสัมพันธ์กับใคร คนอื่นสัมพันธ์กับพวกเราอย่างไร” จะเห็นได้ว่าการศึกษาอัตลักษณ์ของคนจะนำไปสู่ความเข้าใจกันเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนั้น อัตลักษณ์ยังเป็นผลของการจัดระยะห่างความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ทำให้เกิดความแตกต่างและไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนกลุ่มต่างๆ ซึ่งนำเสนอผ่านการเจรจา ต่อรอง แข่งขัน และการต่อสู้หรือตอบโต้ระหว่างชนกลุ่มต่างๆ ซึ่งจะเลื่อนไหลไปตามเงื่อนไขและผลประโยชน์ที่แปรเปลี่ยนอยู่เสมอ ดังนั้น “อัตลักษณ์” นอกจากจะเป็นกระบวนการที่เลื่อนไหลไม่จบสิ้นแล้ว ยังมีลักษณะแตกต่างและหลากหลายด้วย กล่าวคือ อัตลักษณ์ของเราไม่ได้ถูกกำหนดทั้งหมด คนเราสามารถกำหนดอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันเป็นการโต้ตอบได้เช่นเดียวกัน คนเราไม่ได้มีอัตลักษณ์เพียงหนึ่งเดียวแต่จะมีตัวตนที่ขัดแย้งกันเองมากมาย (ทวิช จตุวรพฤษ 2549)

จากความหมายต่างๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้นของคำว่าอัตลักษณ์นั้น เราอาจจะสรุปได้ว่า อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในสังคม โดยพัฒนาจากกระบวนการปฏิสังสรรค์กับบุคคลอื่นๆ ภายในบริบททางสังคม เมื่อสถานการณ์ทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป ความหมายของสิ่งต่างๆ ก็อาจจะผิดแผกไปจากเดิม ความคาดหวังและการตอบสนองต่อพฤติกรรมของคนอื่นๆ ก็อาจจะเปลี่ยนรูปแบบไปตามลักษณะของสถานการณ์และความเป็นจริงในสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งจะทำให้ อัตลักษณ์หรือความหมายที่บุคคลให้แก่ตนเองเปลี่ยนแปลงไปด้วย

แนวคิดทฤษฎีอัตลักษณ์นั้น เริ่มต้นขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1950 – 1960 โดยนักปรัชญา 3 ท่าน คือ เจ.เจ.ซี. สมาร์ท.ยู.ที.เพลส และเฮร์เบิร์ต ฟิลก์ (J.J.C. Smart, U.T. Place and Herbert Feigl) ทฤษฎีนี้อาศัยกรอบความคิดในช่วง ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา แต่เน้นไปที่การวิจัยสมัยใหม่ที่มองระบบการทำงานของสมอง (Brain Function) ซึ่งแบ่งหน้าที่ออกเป็นสองส่วน อีกทั้งเป็นการมองว่า สมองแต่ละส่วนทำหน้าที่แตกต่างกันออกไป เช่น สมองส่วนที่ทำให้เกิดความรู้สึกเจ็บปวด เกิดจากสมองส่วนกลาง และเกิดปฏิกิริยาโต้ตอบ จากแนวคิดดังกล่าว จึงเกิดประโยคที่ว่า สมองคือจิตใจ (Your mind is your brain) นั่นคือที่มาของแนวคิด อัตลักษณ์ (เฉลิมชัย ปัญญาดี, 2553)

Jenkins (1996 อ้างถึงใน ประสิทธิ์ ลิปรีชา 2547) ยังชี้ให้เห็นว่า อัตลักษณ์มิใช่เป็นสิ่งที่มียู่แล้วในตัวของมันเองหรือกำเนิดขึ้นมาพร้อมกับคนหรือสิ่งของ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น และมีลักษณะความเป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับ Peter Berger and Thomas Luckman (1967) ที่ว่า อัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการทางสังคม ครั้นเมื่อตกผลึกแล้วอาจมีความคงที่ เปลี่ยน หรือแม้กระทั่งเปลี่ยนแปลงรูปแบบไป ทั้งขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นหลัก และคุณสมบัติที่สำคัญของอัตลักษณ์นั้นคือมีหลากหลายมิติ มีพลวัต เปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับบริบทได้เสมอ (อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2549)

เช่นเดียวกับ Charon (1980 อ้างถึงใน อัมรินทร์ ศรีรัตอำไพ 2548) เสนอให้เห็นถึงอิทธิพลของโครงสร้างทางสังคม ว่ามีส่วนในการกำหนดสถานภาพ บทบาทและอัตลักษณ์ของบุคคลอันเป็นอัตลักษณ์ที่ถูกกำหนดโดยทั้งตนเองและบุคคลอื่น ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับสถานภาพ บทบาท ตลอดจนความคาดหวังในบทบาททางสังคม สอดคล้องกับ Rubington and Weinberg (1987) ที่ว่า เมื่อบุคคลถามว่า “ฉันคือใคร” ฉันก็จะมักได้รับคำตอบจากสองทางคือ จากตัวฉันเอง (Private) และจากสาธารณะชน (Public) คำตอบจากตนเอง ก็คือ ลักษณะที่ตัวเองนิยามว่าเป็นใคร ซึ่งเป็นรูปแบบของอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) และคำตอบจากสาธารณะชนคือ ภาพพจน์ที่คนอื่น ๆ มีต่อบุคคลหนึ่ง เรียกได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) ของบุคคลนั้นซึ่งได้มาจากการที่สังคมให้ค่า

กล่าวได้ว่าอัตลักษณ์ทางสังคมอาจจะสร้างโดยตัวบุคคลเอง หรือโดยบุคคลอื่น ๆ ก็ได้ นั่นคือ ในขณะที่บุคคลสามารถสร้างหรือแสดงภาพพจน์แก่สังคมเพื่อให้เกิดอัตลักษณ์ทางสังคมตามที่เขาต้องการ ผู้อื่นก็สามารถกำหนดอัตลักษณ์ทางสังคมให้กับบุคคลตามสายตาของผู้ชมภายใต้เงื่อนไขของการปฏิสังสรรค์ทางสังคม โดยเฉพาะในสังคมเมืองที่มีความซับซ้อนและมีผู้คนมากหน้าหลายตามาปฏิสังสรรค์กันเสมอๆ ดังนั้น โอกาสที่มีบุคคลสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมอันใหม่จึงสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และก็เช่นเดียวกันกับอัตลักษณ์ทางสังคมที่เขาได้รับจากคนอื่นย่อมมากตามไปด้วย (อัมรินทร์ ศรีรัตอำไพ 2548)

นอกจากนั้น ในทัศนคติของ Goffman (1963 อ้างถึงใน อัมรินทร์ ศรีรัตอำไพ 2548) ได้อธิบายถึงอัตลักษณ์ส่วนบุคคลในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของมโนทัศน์แห่งตน (Self Concept) กล่าวคือ อัตตะ (Self) ถือได้ว่าเป็นวัตถุที่บุคคลติดต่อดสื่อสารกับมันโดยตรงและเป็นวัตถุที่เราเห็น และคิดเกี่ยวกับมันในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งส่วนหนึ่งของมโนทัศน์แห่งตนจะเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ จากการที่เราให้ชื่อกับวัตถุทางสังคมทั้งหลาย สิ่งนี้จะทำให้เราสามารถรวมตนเองเข้ากับการจัดประเภท (Classify) หรือการให้ชื่อต่างๆ โลกของวัตถุทางสังคม และเช่นเดียวกับที่เราให้ชื่อแก่ตนเอง อัตลักษณ์ของเราก็คือชื่อที่เราเรียกหรือให้กับตนเอง ดังนั้น อัตลักษณ์ก็คือการแสดงชนิด (Typified) หรือการแสดงมิติทางสังคมของอัตตะที่ถูกเสนอในสถานการณ์ต่างๆ ภายใต้บริบทของความสัมพันธ์ทางสังคม โดยที่บุคคลจะมีอัตตะที่กลายเป็นการแสดงชนิดหรือประเภทของตนตามสถานการณ์โดยผ่านอัตลักษณ์ที่หลากหลาย นั่นย่อหมายถึงความว่าอัตลักษณ์ทั้งหลายดังกล่าวของบุคคลจะก่อตัวเป็น “อัตตะทางสังคม” หรือ อัตตะภายใต้บริบทของการกระทำทางสังคมและอัตลักษณ์ก็คือ “การแสดงอัตตะ” ซึ่งถูกเสนอต่อบุคคลอื่นๆ อย่างสม่ำเสมอ ในรูปของการกระทำทางสังคมภายในชีวิตประจำวัน

ดังนั้น การแสดงหรือการสร้างอัตลักษณ์จึงมีรากฐานที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวทางสังคมและอำนาจในหลากหลายรูปแบบ เพื่อเป็นการแสดงหรือการสะท้อนตัวตนและอัตลักษณ์บนพื้นที่ทางสังคม การเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อสร้างอัตลักษณ์นั้นไม่ได้มีความหมายเพียงแค่อัตลักษณ์ที่เกิดจากการนิยามตนเองจากการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาและคำนึงถึงพลวัตและอำนาจควบคู่ไปด้วย เพราะอำนาจสัมพันธ์อยู่กับความรู้และความจริงที่สร้างผ่านภาษา วาทกรรมและการปฏิบัติทางวาทกรรมในชีวิตประจำวัน ดังนั้น ในความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น จึงสามารถก่อให้เกิดอำนาจได้ตลอดเวลา เป็นอำนาจที่อยู่ในทุกปริมาตรของสังคม หากแต่สามารถสร้างขึ้นได้ในทุกๆ ที่ของสังคม (ญูฬพงศ์ จิตรนิรัตน์ 2548) และจากการสำรวจงานวิจัยที่ผ่านมา ผู้วิจัยพบว่ามีงานวิจัยที่ศึกษาโดยนักวิชาการหลายเรื่อง

อริญญา ศิริผล (2544) ได้ศึกษาพลวัตความหลายและความซับซ้อนแห่งอัตลักษณ์ของคนชายขอบ กรณีศึกษาชาวม้ง จังหวัดเชียงราย พบว่า กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ประดิษฐ์ของรัฐที่กักขังชาวม้งไว้กับภาพลักษณ์อันเลวร้ายของฝิ่นและการค้าฝิ่น การสร้างภาพแทนความจริงของรัฐผ่านการปฏิบัติการทางภาษา วัฒนธรรม สื่อสารมวลชน จนกลายเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองที่ครอบงำสังคมโดยทั่วไปอย่างไม่รู้ตัว เชื่อและยอมรับกันว่าชาวม้งเป็นผู้ที่ทำลายศีลธรรมของสังคมจากการปลูก เสพ และค้าฝิ่นเป็นยาเสพติด เป็นผู้ทำลายความมั่นคงของชาติ อย่างไรก็ตาม ในบริบทที่ชาวม้งถูกกักขังและถูกบีบบังคับทางอัตลักษณ์ของตน ให้มีทางเลือกน้อยลงสำหรับการดำรงชีวิต แต่ชาวม้งก็ได้สร้างกระบวนการตอบโต้ต่อกระบวนการกักขังทางอัตลักษณ์เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกนิยาม

และการให้ความหมายโดยรัฐใน 2 ลักษณะ คือ การตอบโต้ต่อการกักขังอัตลักษณ์และวาทกรรมครอบงำ และการปรับเปลี่ยนตนเองให้สอดคล้องกับรัฐและวาทกรรมครอบงำ จะเห็นได้ว่าปฏิกิริยาการตอบโต้ของมิ่งเพื่อรักษาพื้นที่ของตนเองเอาไว้ เกิดขึ้นและดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า อัตลักษณ์ไม่ได้เป็นเรื่องของการผูกขาดของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอีกต่อไป

อุ๋นใจ เจียมบุรณะกุล (2547) ได้ศึกษาวาทกรรม “ความสวย” อัตลักษณ์วัฒนธรรมการบริโภค กรณีศึกษานักศึกษาหญิงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งเน้นเพื่อทำความเข้าใจเรื่อง “ความสวย” ของผู้หญิงในฐานะที่ความสวยเป็นสิ่งประกอบสร้างทางสังคม เป็นงานที่ให้ความสนใจศึกษาผู้หญิงในฐานะผู้บริโภคที่สร้างตัวตนทางสังคม ซึ่งผลการวิจัยพบว่าภายใต้กระบวนการบริโภคความรู้เรื่องการสร้างความสวยในรูปแบบต่างๆ ทั้งความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ ร่างกาย การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และการเลือกวิธีการสัลยกรรมความงามเพื่อให้ร่างกายงดงามตามสมัยนิยม อีกทั้งเพื่อการสร้างความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์เรื่องความงามที่สอดคล้องกับค่านิยมทางสังคม กระบวนการสร้างอัตลักษณ์เกี่ยวพันกับการบริโภคความรู้ที่ได้รับอิทธิพลมาจากงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพที่เสนออยู่นิตยสาร โดยที่เด็กสาวเหล่านี้เลือกที่จะใช้ความรู้ วิธีการ และผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับตนเอง เพื่อสร้างความสวยที่เหมาะสมกับตนเองในฐานะที่ร่างกายเป็นทุนทางสังคม เพื่อที่จะได้สถานภาพทางสังคมที่ดี

อัมรินทร์ ศรีรัตอำไพ (2548) ได้ศึกษาอัตลักษณ์และกระบวนการกลุ่มของแก๊งรถซิ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงอัตลักษณ์ของแก๊งรถซิ่งซึ่งภายในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ของแก๊งรถซิ่งในระดับปัจเจกนั้น มักจะมาจากความชอบในเรื่องของรถยนต์เป็นทุนเดิม โดยพยายามที่จะบอกว่าตนเองชื่นชอบในการตกแต่งรถยนต์มากกว่าการแข่งขันรถยนต์แบบผิดกฎหมาย และนำเสนอตัวเองว่าเป็นเหมือนผู้ที่รักและชื่นชอบในกีฬาชนิดใดชนิดหนึ่ง ในส่วน อัตลักษณ์ร่วมในระดับกลุ่ม มักจะมีความคล้ายคลึงกันในอัตลักษณ์ในระดับปัจเจก เช่น กลุ่ม Peugeot Club นั้น เป็นการรวมกลุ่มกันของผู้ใช้รถยนต์ยี่ห้อ Peugeot เท่านั้น และในส่วนของ อัตลักษณ์ทางสังคม ถูกมองจากสังคมว่าเป็นพวกกวนเมือง สร้างความเดือดร้อน ไม่มีกิจกรรมที่สร้างสรรค์นั้น สมาชิกในแก๊งรถซิ่งรับรู้ถึงอัตลักษณ์ทางสังคมที่เขาได้รับ หากแต่ไม่ได้สนใจกับอัตลักษณ์ทางสังคมที่ถูกหยิบยื่นให้ และไม่มีผลอะไรที่จะมาเปลี่ยนแปลงความชื่นชอบของพวกเขาได้

ชนรรณพร ศฤงครนนท์ (2549) ได้ศึกษาภาพลักษณ์ของนักร้องเกาหลีในการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของวัยรุ่นไทย ศึกษากรณี WWW.TVXQ-DREAM.COM พบว่า การก่อตัวของเว็บไซต์ดรีมแลนด์นั้น เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารของผู้ชื่นชอบดงบังชินกิ แต่การรวมกลุ่มภายในเว็บไซต์นั้น เกิดขึ้นเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งตามกิจกรรมที่ทำในช่วงนั้นๆ ความรู้สึกของแฟนคลับที่

มีต่อคงบังชินกินั้นค่อนข้างลึกซึ้ง และเป็นต้นแบบให้แฟนคลับในหลายๆด้าน ภาพลักษณ์ของ คงบังชินกินั้นที่แฟนคลับรับรู้จากสื่อทำให้วัยรุ่นเริ่มสร้างอัตลักษณ์ในตนเอง แต่การสร้างอัตลักษณ์ จากภาพลักษณ์นั้นไม่ใช่สิ่งที่จริงจัง อัตลักษณ์จะมีความรุนแรงในช่วงเวลานั้นๆ ตามความรู้สึกของ วัยรุ่น คงอยู่ชั่วขณะ มีการปรับเปลี่ยนตามช่วงเวลาและบริบทแวดล้อมอยู่เสมอ เมื่อมีสิ่งใหม่มา แทนที่ ซึ่งเป็นไปตามวัยและสมัย ก่อนจะนิยมในสิ่งอื่นต่อไป ซึ่งอัตลักษณ์ของวัยรุ่นไทยใน ลักษณะการรับเอาภาพลักษณ์ของวัฒนธรรมของนักร้องเกาหลี“คงบังชินกิ” จึงเป็นตัวอย่างหนึ่ง ของอัตลักษณ์ของวัยรุ่นไทยในปัจจุบัน วัยรุ่นเป็นวัยของความไม่หยุดนิ่ง แต่เป็นวัยของการ ค้นหาอัตลักษณ์และความเป็นตัวตน ตามบริบทของสังคมและสภาพแวดล้อม โลกยุคสมัยใหม่จึง เปิดช่องให้วัยรุ่นได้แสดงออก และกำหนดอัตลักษณ์ตัวตนของคนได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งเมื่อเวลา ผ่านไป สิ่งเหล่านี้จึงเปรียบเหมือนประสบการณ์หนึ่งของชีวิต

เกิดว่า บุญปรากฏ (2551) ได้ศึกษา อัตลักษณ์ผู้ค้ามุสลิมข้ามแดนไทย-มาเลเซีย ในภาวะวิกฤตจากความทันสมัย พบว่า จากภาวะวิกฤตจากความทันสมัยส่งผลให้แบบแผนการ ดำเนินชีวิตของผู้คนในพื้นที่ป่าดงเบซาร์-มาเลเซียปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อต่อสู้กับวิกฤต เศรษฐกิจ โดยหันไปทำการค้าข้ามแดน และการเป็นแรงงานรับจ้างข้ามแดนในมาเลเซีย โดยใช้ ประโยชน์จากอัตลักษณ์ที่คลุมเครือ ทั้งอัตลักษณ์ไทยที่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย และอัตลักษณ์ มุสลิมที่เป็นส่วนหนึ่งของศาสนาอิสลาม ซึ่งในการค้าขายผู้ค้ามุสลิมต้องปฏิสัมพันธ์กับมาเลย์ มุสลิมซึ่งมาเลย์มุสลิมต้องการสินค้าไทย เช่น เสื้อผ้า เครื่องประดับ อาหารต้มยำกุ้ง โดยฝีมือคนไทย ดังนั้น ผู้ค้ามุสลิมเหล่านี้จะแสดงอัตลักษณ์ไทย และเมื่อเขาเหล่านั้นแสดงอัตลักษณ์มุสลิม ก็เพื่อ ประโยชน์ในการค้าขายที่อาศัยความเป็นคนเชื้อสายไทยไว้วางใจในการขายสินค้าเสื้อผ้าที่แสดงถึง วัฒนธรรมมุสลิม และจากอัตลักษณ์ที่คลุมเครือในภาวะวิกฤตจากความทันสมัยนี้เอง จึงเป็นหนึ่งในที่ มุสลิมข้ามแดนดำรงตัวตนทางการเมือง โดยอาศัยความเป็นคนสองอัตลักษณ์หรือสองสัญชาติ หรือ คนสองดินแดน ในการต่อสู้ต่อรองเพื่อค้าขายข้ามแดน รวมทั้งการดำรงชีวิตประจำวันที่ต้อง เกี่ยวข้องกับผู้คนต่างกลุ่มชาติพันธุ์ ต่างรัฐ-ชาติ และต่างวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกัน ได้ อัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่ลื่นไหล และยืดหยุ่นได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทที่จัดวางอยู่ ถึงแม้ว่าอัตลักษณ์จะ ยืดหยุ่นและลื่นไหลได้ แต่ก็ไม่ต้องลอยหรือไร้ราก อัตลักษณ์จึงดำรงอยู่ในบริบททางสังคม

ธงชัย สมบูรณ์ (2551) ได้ศึกษาอัตลักษณ์ “เด็กราม” โดยผู้ศึกษามุ่งเน้นถึง บุคลิกภาพและคุณลักษณะตลอดจนวิถีชีวิตของการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า เด็ก ราม ในด้านวิชาการ มีความมานะอดทน และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการเรียน นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่ มีความเอาใจใส่ต่อการเรียนและเป็นที่ยอมรับของสถาบันการศึกษาทั่วไป “เด็กราม” สามารถศึกษา หาความรู้เองได้และเห็นคุณค่าของการศึกษาอย่างยิ่ง ในด้านคุณธรรม เด็กรามเป็นผู้มีคุณธรรม

ซึ่งเห็นได้จากเด็กกรมทุกคนจะต้องเรียนวิชา “ความรู้คู่คุณธรรม” ซึ่งกระบวนการวิชานี้มีการปลูกฝัง และขัดเกลาให้เป็นบุคคลที่ซื่อสัตย์ อดทน รู้จักเสียสละ และปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองและเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีเหตุผลในความแตกต่างทางวัฒนธรรมและสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี ส่วนด้านการเมือง เด็กกรมเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในฐานคติคุณค่าของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในฐานะปัญญาปัจเจก เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และในด้านการรับใช้สังคม เด็กกรมสามารถรับใช้สังคมได้ในทุกๆ มิติทั้งทางด้านสังคม การเมือง การปกครองและวัฒนธรรม

ฉัตรธิดา หยุคง (2553) ได้ศึกษาอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงในบริบทสังคมเมือง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงในบริบทสังคมเมือง ภายในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ ถือเป็นพื้นที่ตั้งต้นของกลุ่มคน และพื้นที่ของความสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่าการสร้าง อัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงในบริบทสังคมเมือง มีความทับซ้อนระหว่างอัตลักษณ์ความเป็นปัจเจก และอัตลักษณ์ร่วมภายใต้วิชาชีพ ทั้งนี้อัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงมิได้ผูกติดอยู่กับภาพลักษณ์ใดภาพลักษณ์หนึ่งเท่านั้น แต่มีการสร้างขึ้นอย่างหลากหลายและแตกต่างที่เกิดจากการเคลื่อนไหว และเคลื่อนไหวไปตามบทบาทหน้าที่การงาน พื้นที่ทางสังคม หรือการนิยามตัวตนของเกสัชกรหญิงที่มีต่อพื้นที่ต่างๆ นับว่าเป็นการขยายพื้นที่อัตลักษณ์ของเกสัชกรหญิงให้มีความยืดหยุ่นและหลุดพ้นจากภาพความคิดของบุคคลภายในสังคมด้วย

ยุทธการ ดิสกุล (2553) ได้ศึกษาประเพณีประเพณีประเพณีและอัตลักษณ์ชุมชนคลองแห ซึ่งเน้นการศึกษาถึงการประกอบสร้างประเพณีประเพณีของตลาดน้ำของชุมชนคลองแห จังหวัดสงขลา พบว่า กระบวนการประเพณีประเพณีที่ตลาดน้ำคลองแหสะท้อนให้เห็นถึงการรื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการอนุรักษ์คลองแห, ละครเวที, อาหาร และงานหัตถกรรม นอกจากนี้ยังพบกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ชุมชน โดยการรื้อฟื้นประวัติความเป็นมาของชุมชนผ่านความสัมพันธ์กับตำนานพระบรมธาตุซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการคัดเลือก คัดสรร โดยกลุ่มคนบางกลุ่มที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มคณะกรรมการวัดคลองแห, กลุ่มอนุรักษ์คลองอยู่ตะเภา, กลุ่มครูบางกล้า และกลุ่มเทศบาลเมืองคลองแห ซึ่งตลาดน้ำคลองแห นั้นไม่ได้เป็นเพียงแหล่งท่องเที่ยวเพื่อย้อนอดีตอันดั่งงามของชุมชนเท่านั้น หากยังเป็นพื้นที่ของการต่อรองและนิยามความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านกระบวนการประเพณีประเพณี โดยเกี่ยวข้องกับกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเทศบาลเมืองคลองแหและกลุ่มคณะกรรมการวัด กล่าวคือกลุ่มคณะกรรมการวัดนำเสนอรูปแบบตลาดน้ำในรูปแบบของการอนุรักษ์ท้องถิ่น เน้นที่กิจกรรมชุมชนเป็นหลัก เช่น การรวมกลุ่มทำควาสะอาดคลองแห การสักการบูชาพระบรมธาตุ การแสดงมโนราห์ เป็นต้น ในขณะที่กลุ่มเทศบาลเมืองคลองแหเน้นรูปแบบตลาดน้ำเพื่อการท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยให้

ความสำคัญกับกรรือพื้นวัฒนธรรมท้องถิ่นหลักๆ 3 ประการ ได้แก่ ตลาดน้ำย้อนยุค การแต่งกายชุดไทยโบราณ สินค้าและอาหารพื้นบ้าน ซึ่งทั้งสองกลุ่มพยายามจะช่วงชิง โต้ตอบ อัตลักษณ์ของชุมชนของแห่ โดยผ่านเวทีการท่องเที่ยวนั้นเอง

เฉลิมชัย ปัญญาดี (2553) ได้ศึกษาอัตลักษณ์และการสร้างอัตลักษณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างและการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และศึกษาการซ้อนทับการเลื่อนไหลของอัตลักษณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ผลการวิจัยพบว่า ในกระบวนการสร้างและการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบล สามารถจำแนกอัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นได้เป็นสองลักษณะ อัตลักษณ์ในส่วนแรกเป็นอัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นโดยกลุ่มคนที่แตกต่างกัน เป็นอัตลักษณ์ที่คนภายในสร้างขึ้น ที่มองว่าองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรที่กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เสมือนเป็นตัวแทนของประชาชน สำหรับอัตลักษณ์ในส่วนที่สอง เป็นอัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นโดยคนภายนอก ที่มองจากการใช้อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในทางที่ไม่เหมาะสม และในส่วนของ การซ้อนทับการเลื่อนไหลของอัตลักษณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบล เกิดการซ้อนทับระหว่างอัตลักษณ์ของบุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคม ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของบริบทแวดล้อมในการเลือกนำเอาอัตลักษณ์ต่างๆ มาใช้

จากการศึกษาทบทวนแนวคิดอัตลักษณ์ จะเห็นได้ว่าอัตลักษณ์ของบุคคลไม่ใช่สิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้เองตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นจากบริบทแวดล้อมทางสังคมหรือความสัมพันธ์ของกลุ่มคน ดังนั้น ในงานการศึกษาเรื่อง อัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล” ผู้วิจัยสามารถนำแนวคิดอัตลักษณ์มาวิเคราะห์การแสดงตัวตนของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายซับซ้อนทั้งด้านกลุ่มคน และบริบทพื้นที่ จึงเป็นผลให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์นั่นเอง

แนวคิดเรื่องพื้นที่

ในอดีต “พื้นที่” ถูกมองในฐานะความเป็นจริงที่มีตรรกะมองเห็นได้ด้วยคำอธิบายทางภาษาคณิตศาสตร์ เพื่อหาขนาดและปริมาณของพื้นที่ พื้นที่ทุกตารางกิโลเมตรไม่ว่าจะเป็นส่วนสาธารณะ ทะเล เป็นการมองพื้นที่ในทัศนะของนักภูมิศาสตร์ (ลลินทิพย์ ก้องพานิชกุล 2554) สำหรับปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า “พื้นที่” ไม่ใช่กล่องที่บรรจุผู้คน บริบทและปรากฏการณ์ต่างๆ ไว้ โดยไม่สามารถไหวติง หรือหลุดพ้นออกจากขอบเขตนั้นได้ (วงศ์เดือน ภาณุวัฒนากุล 2553)

ในปัจจุบันแนวคิดเรื่อง “พื้นที่” (Space) ได้รับความสนใจจากนักวิชาการด้านสังคมศาสตร์มากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิชาการด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา เดิมแนวคิดเรื่องพื้นที่จะถูกมองในความเป็นจริงเชิงเรขาคณิต ที่ประกอบขึ้นและวัดได้ด้วยมิติความกว้าง ความยาวและความลึก สามารถศึกษาได้ในเชิงกายภาพในฐานะความเป็นจริงเชิงประจักษ์ ดังนั้น พื้นที่จึงเป็นความจริงชนิดหนึ่งที่มีเงื่อนไขของการกำหนดมาให้มีลักษณะที่ว่างเปล่า ปลอดภัยจากการให้คุณค่า มีความเป็นกลางและอิสระจากอำนาจและการเมือง (อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2543)

“พื้นที่” จึงไม่ใช่สิ่งที่ไร้เดียงสา เป็นกลาง เป็นธรรมชาติตายตัวและหยุดนิ่ง แต่พื้นที่กลับกลายเป็นผลผลิตทางสังคมหรือสิ่งที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคมในการต่อสู้ ช่วงชิงการนิยามและให้ความหมายกับพื้นที่และสถานที่รอบตัว และเมื่อพื้นที่เป็นเรื่องของการผลิตสร้างความหมายจึงสัมพันธ์กันอย่างยิ่งกับระบบอำนาจ (ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ 2548) ตามทัศนะของฟูโกต์ (1984) มองว่า “พื้นที่คือรากฐานการทำงานของอำนาจทุกชนิด” (Space of Fundamental in Exercise of Power) เป็นสถานที่ที่ความรู้กับอำนาจมาบรรจบกันอย่างลงตัวพอดี โดยกระบวนการสร้าง การแทนที่ สวมรอย และการเปลี่ยนรูป ที่ทำให้ความรู้กลายเป็นอำนาจและทำให้อำนาจกระจายตัวออกไปทั่วบนพื้นที่ (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร์ 2542)

Lefebvre (1991 อ้างถึงใน ลลิตทิพย์ ก้องพานิชกุล 2554) นักวิชาการทางด้านสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ผู้ซึ่งเขียนหนังสือเกี่ยวกับกระบวนการกลายเป็นเมือง (Urbanization) และการสร้างและการผลิตพื้นที่ (Production of Space) ถึง 7 เล่ม เขาตระหนักถึงความสำคัญของเงื่อนไขของเมืองที่มีผลต่อชีวิตประจำวันของผู้คน ซึ่งเป็นจุดสำคัญที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมครั้งยิ่งใหญ่ในฝรั่งเศส

Lefebvre ได้กล่าวถึง พื้นที่ทางสังคมเป็นอาณาบริเวณที่รวมเอาสิ่งที่ถูกสร้างและความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ มาไว้ด้วยกัน พื้นที่ทางสังคมเป็นที่ที่เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างการผลิตทางสังคม และการสืบทอดทางสังคม กระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมมี 3 กระบวนการที่อาจเสริมหรือขัดแย้งกันคือ

1. กระบวนการสร้างขอบเขตสถานที่ (Place) เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน ลูก บาร์ เป็นต้น
2. กระบวนการสร้างความหมายของพื้นที่ เช่น ที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่พักผ่อน ที่คุ้มเข้ม

ที่อันตรายและที่สวยงาม เป็นต้น กระบวนการนี้มีความหมายมากกว่าการสร้างสถานที่ความหมาย หรือรหัสที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อกำหนดรูปแบบการใช้พื้นที่ (จะใช้พื้นที่ทำอะไรได้บ้าง) กฎระเบียบในพื้นที่ (ใครสามารถใช้พื้นที่นี้ได้ ใช้เมื่อไหร่ และใช้อย่างไร)

3. ปฏิบัติการเชิงพื้นที่ (Spatial Practice) ปฏิบัติการที่สร้าง (Produce) และสืบทอด (Reproduce) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของความหมาย/รหัสพื้นที่

Lefebvre ยังเสนอว่า พื้นที่ทางสังคมไม่ใช่สิ่งของ ไม่ใช่อาณาบริเวณของสถานที่ แต่เป็นสิ่งที่สร้างทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ ดังนี้

1. ธรรมชาติ (ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ) ยกตัวอย่างเมืองเวนิซ การสร้างเมืองขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศที่แวดล้อมไปด้วยสายน้ำ และลักษณะเฉพาะของพื้นดิน

2. พลังการผลิตได้แก่ ความรู้ความสามารถในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยี

3. ความสัมพันธ์ทางการผลิต เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ ซึ่งกำหนดโครงสร้างของอำนาจทางสังคม – การเมือง ที่จะบอกว่าใครเป็นผู้ผลิตพื้นที่เวนิซ และผลิตให้เป็นพื้นที่แบบใด เมืองเวนิซถูกสร้างเพื่อการอยู่อาศัย การยึดครอง การปกป้องอาณาบริเวณ การประกาศศักดาของศาสนาอำนาจที่ต้องการเคารพบูชา ซึ่งนับเป็นปฏิบัติการทางการเมือง และกลายมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว สำหรับผู้มาชมความงามของเมือง และชื่นชมศิลปะของศาสนสถาน

ความสัมพันธ์ทางการผลิตนี้เองเป็นประเด็นที่ Lefebvre ศึกษา เขากล่าวว่า ความสัมพันธ์ทางการผลิตของพื้นที่ทางสังคมสามารถวิเคราะห์ได้จาก

1. โครงสร้างทางเศรษฐกิจ – สังคม – การเมืองที่เป็นที่มาของอำนาจในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางสังคม

2. การใช้เวลาและการใช้สถานที่ในชีวิตประจำวันของผู้คน ตลอดจนปฏิสัมพันธ์คนที่มาใช้พื้นที่

ความหมายของพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เนื่องจากผู้มีอำนาจในการสถาปนาความหมายมีหลายกลุ่ม ในหลายสถานการณ์ ความหมายต่อพื้นที่จึงมีทั้งที่เสริมซึ่งกันและกัน และความหมายที่ขัดแย้งกัน ซึ่งการมองพื้นที่แบบเดิมนั้นไม่สามารถอธิบายพื้นที่บางส่วนที่เหลือซ้อนกันอยู่ด้วยการเคลื่อนย้ายไปมาของคน พื้นที่จึงไม่ได้เป็นเพียงวัตถุว่างเปล่าและหยุดนิ่งเพื่อรองรับปรากฏการณ์ทางสังคมอีกต่อไป แต่กลับเป็นตัวกำหนดและมีปฏิสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ทางสังคมในตัวเอง คนเราจึงต้องสัมพันธ์กับพื้นที่ที่อยู่ตลอดเวลา แต่เราไม่ได้รู้สึกอยากตั้งคำถามกับพื้นที่ เนื่องจากทุกสิ่งทุกอย่างกลายเป็นชีวิตประจำวันที่เราใช้ประโยชน์อยู่ทุกวัน ทั้งๆ ที่พื้นที่ทุกตารางเต็มไปด้วยความรู้และอำนาจที่แฝงอยู่ในรูปของการจัดระบบพื้นที่ที่เราดำรงอยู่ได้อย่างครบถ้วน (กลินทิพย์ ก้องพานิชกุล 2554)

สอดคล้องกับ Foucault (1984 อ้างถึงใน อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2543) มองพื้นที่เป็น พื้นฐานของรูปแบบต่างๆ ในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ พื้นที่จึงมีความสำคัญกับการใช้อำนาจซึ่งยัง สัมพันธ์กับความรู้เช่นเดียวกัน พื้นที่ในทัศนะดังกล่าวจึงไม่ใช่พื้นที่ทางกายภาพ แต่เป็นพื้นที่ของ การช่วงชิงอำนาจผ่านกระบวนการในการกำหนดกฎเกณฑ์ของพื้นที่ ซึ่งคอยควบคุมคนในสังคมที่ ดำรงอยู่ในพื้นที่ นอกจากนี้พื้นที่ยังมีภาคปฏิบัติกรของความรู้กำหนดให้มีสถาบันที่ทำหน้าที่ใน การดูแลการใช้อำนาจในพื้นที่ต่างๆ ให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ผ่านเจ้าหน้าที่ของสถาบัน เช่น แพทย์ ครู ตำรวจ เป็นต้น ซึ่งเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มงวดในการควบคุมคนในพื้นที่

Foucault ยังได้สนับสนุนให้เห็นว่าพื้นที่ไม่ใช่เรื่องหยุดนิ่งหรือเรื่องที่เป็นไปตาม ธรรมชาติ แต่พื้นที่จะมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับการช่วงชิงในการสร้าง กฎเกณฑ์ของพื้นที่ที่สำคัญ เช่น บ้านถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ส่วนตัวของเจ้าบ้าน บ้านที่ประกอบ ไป ด้วยห้องต่างๆ ซึ่งทำให้แขกที่มาบ้านถูกกำหนดบทบาทและตำแหน่งแห่งที่ในบ้านไม่ให้ละเมิด พื้นที่ส่วนตัวในบ้าน แขกจึงสามารถอยู่ในบ้านเฉพาะบางพื้นที่ที่ถูกรั้วไว้ให้เท่านั้น

นอกจากนี้ Giddens (1991 อ้างถึงใน เศรษฐา พวงหัตถ์ 2548) กล่าวถึงพื้นที่ว่าเป็น สถานที่ที่เกิดปรากฏการณ์ ซึ่งหมายถึงการใช้พื้นที่ในบ้าน ร้านอาหาร สถานที่ทำงาน ล้วนแต่เป็น ตัวอย่างของสถานที่ที่เกิดปรากฏการณ์ ในแง่ที่เป็นการเชื่อมโยงตำแหน่งแห่งที่ทางกายภาพเข้ากับ แง่มุมที่มีความเป็นสถาบันมากขึ้นของชีวิตทางสังคม กล่าวคือ พื้นที่ต่างๆ ไม่ใช่เป็นแค่พื้นที่ทาง กายภาพ (Physical) เท่านั้น ทว่าเป็นพื้นที่ทางสังคม (Social) ที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ของการ ดำเนินการที่เป็นรูปแบบเฉพาะ รูปแบบต่างๆ ของการยอมรับสิทธิอำนาจ

จะเห็นว่าพื้นที่ทางกายภาพนั้นแม้จะเป็นเพียงวัตถุหนึ่งทางสังคม แต่พื้นที่ทาง กายภาพเป็นแหล่งรวมไปด้วยการสร้างความหมายที่ช่วงชิงบนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เพื่อยึด ครองการเป็นเจ้าของพื้นที่ “คน” จึงเป็นส่วนสำคัญที่เขาไปสัมพันธ์กันในการสร้างความหมาย ให้กับพื้นที่ พื้นที่ทางสังคมจึงเป็นแหล่งรวมไปด้วยความหมายที่ถูกสร้างซ้อนทับกันไปมาอย่าง มากมายด้วยเงื่อนไขต่างๆ ผ่านกาลเวลาและกลุ่มคนหรือสถาบันทางสังคมที่ร่วมกันเสวนาในการ ช่วงชิงความหมายให้กับตัวตนเพื่อนำไปสู่ปฏิบัติการทางสังคมในการเข้าใช้ประโยชน์เพื่อการดำรง อยู่บนพื้นที่นั้นๆ (ลลิตทิพย์ ก้องพานิชกุล 2554)

นอกจากนี้ วงศ์เดื่อน ภาณุวัฒนากุล (2553) ซึ่งศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของคนไทย เชื่อสายเงินในเมืองหาดใหญ่” ได้อธิบายถึง “พื้นที่” ว่า สำหรับการยกพื้นที่ขึ้นมาเพื่ออธิบายถึง การนิยามความหมายของคนไทยเชื่อสายเงินที่มีอำนาจของรัฐ โดยมองว่าพื้นที่กับคนเป็นสิ่งที่ ผูกโยงต่อกัน มีความซ้อนทับของคนกับพื้นที่ เพราะคนจะอยู่ได้ต้องมีพื้นที่ การที่คนจะแสดงตัวตน ออกมานั้น ต้องมีพื้นที่ของการแสดงตัวตน และการที่คนจะแสดงตัวตนในลักษณะใดนั้น ขึ้นอยู่กับ

การให้ความหมายของพื้นที่ ดังนั้น การนิยามของพื้นที่การแสดงอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนท่ามกลางความหลากหลายในสังคมนั้น ย่อมทำให้เกิดการรับรู้ถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทั้งในระดับชุมชน สังคมและประเทศ ซึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิสัมพันธ์ของคนกลุ่มต่างกลุ่มวัฒนธรรมนั้นได้นำไปสู่การรับรู้และเห็นว่าวัฒนธรรมหนึ่งต่างจากอีกวัฒนธรรมหนึ่งภายใต้ความสัมพันธ์ดังกล่าว สมาชิกในสังคมมีทั้งการปะทะประสานทั้งในลักษณะขอความร่วมมือ ต่อรอง ขัดแย้ง ครอบงำ หรือกีดกันระหว่างกัน ซึ่งผู้คนต่างกลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนาและความเชื่ออยู่ร่วมกันในสังคม มีการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีวัฒนธรรมย่อย มีอัตลักษณ์และตัวตนที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการสร้างขอบเขตของพื้นที่ทางสังคม ซึ่งเป็นพื้นที่ของการแสดงอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนและการนิยามความหมายให้กับตนเองที่หลากหลายออกไป

สอดคล้องกับ ฉัตรธิดา หยุ่ง (2554) ได้อธิบายถึง “พื้นที่” เอาไว้ในงานเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกศษกรหญิงในบริบทสังคมเมือง” ไว้ว่า เป็นพื้นที่ในฐานะพื้นที่แห่งปฏิบัติการทางสังคมนั้น สามารถสะท้อนให้เห็นถึงปฏิบัติการทางสังคมโดยการวิเคราะห์ผ่านปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน (Everyday-Life Practices) ของเกศษกรหญิง เพื่อชี้ให้เห็นถึงพื้นที่ในฐานะที่เป็นปฏิบัติการทางสังคม ที่ซึ่งเป็นผลให้เกิดการต่อรอง โต้ตอบ หรือสร้างความหมายผ่านการสร้างอัตลักษณ์ของเกศษกรหญิง รวมถึงชี้ให้เห็นภาคปฏิบัติการในแง่มุมต่างๆ ของพื้นที่ ทั้งนี้นำเสนอเพื่อให้เห็นความสำคัญแก่บรรดาพื้นที่ต่างๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้อง และเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของเกศษกรหญิง เช่น เมือง โรงพยาบาล หรือร้านยา เป็นต้น ฉะนั้นจึงเป็นการศึกษา “พื้นที่” (Space) โดยตรง แต่มิใช่เป็นการมุ่งศึกษาถึงตัวพื้นที่ หรือสถานที่ในเชิงกายภาพเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการศึกษาถึงกระบวนการ ขั้นตอน และรายละเอียดในการผลิต หรือการสร้างพื้นที่เหล่านั้นขึ้นมา รวมไปถึงภาคปฏิบัติการต่างๆ ของพื้นที่ หรือกล่าวได้ว่าเป็นการศึกษาพื้นที่ในฐานะที่เป็นคำกริยามากกว่าในฐานะที่เป็นคำนาม ซึ่งหมายความว่า เป็นการศึกษาพื้นที่ในฐานะที่เป็นผู้กระทำและเป็นตัวสร้างเอกลักษณ์ หรือความหมายให้กับกลุ่มของเกศษกรหญิง และกลุ่มคนอื่นๆ ภายในสังคม

จากการศึกษาเรื่อง “กล่องวงจรปิด:พื้นที่การต่อรองในโรงเรียน” ของลลิตทิพย์ ก้องพานิชกุล (2554) ได้อธิบายไว้ว่า พื้นที่กล่องวงจรปิดของโรงเรียนอนุบาลนครหาดใหญ่ (นะ สุวรรณวงศ์) เป็นพื้นที่ที่ถูกนิยามขึ้นมาว่าเป็นพื้นที่ ซึ่งพื้นที่ของกล่องวงจรปิดนั้นไม่สามารถวัดความกว้างความยาวได้ เหมือนพื้นที่ทางกายภาพทั่วไป พื้นที่ทางกายภาพทั่วไปนั้นคือความว่างเปล่า เป็นสิ่งที่บริสุทธิ์ที่ปลอดจากคุณค่า ปราศจากการกระทำโดยอำนาจและการเมืองและการเมืองใดๆ แต่ในพื้นที่ที่สามนี้เป็นพื้นที่ที่มีอำนาจมีการกระทำในพื้นที่นั้น พื้นที่ของกล่องวงจรปิดนั้นมีทั้งอำนาจ และปฏิบัติการต่างๆเกิดขึ้นมากมาย

จากการทบทวนวรรณกรรมแนวคิดเรื่องพื้นที่ข้างต้นนั้น สะท้อนให้เห็นว่า ความหมายของพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เนื่องจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสถาปนาความหมาย มีหลายกลุ่ม ในหลายสถานการณ์ ความหมายต่อพื้นที่จึงมีทั้งเสริมซึ่งกันและกัน และความหมายที่ขัดแย้งกัน ซึ่งพื้นที่นั้นเป็นแหล่งรวมไปด้วยการสร้างความหมายเพื่อช่วงชิงความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์ในเรื่องของพื้นที่แต่ละพื้นที่ในสถานพยาบาลที่เลขานุการแพทย์มีการปฏิสัมพันธ์ในด้านการทำงานกับบุคคลกลุ่มต่างๆผ่านพื้นที่แห่งนี้ ไม่ว่าจะเป็น แพทย์ นักศึกษาแพทย์ พยาบาล หรือบุคลากรอื่นๆ ซึ่งความหลากหลายของกลุ่มบุคคลต่างๆ นี้เอง ย่อมส่งผลให้เกิดการช่วงชิงการให้ความหมายผ่านพื้นที่สถานพยาบาลแห่งนี้อย่างแน่นอน

แนวคิดการต่อรอง

ในการศึกษา “อัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล” ยังได้ให้ความสนใจกับแนวคิดการต่อรองอีกด้วย ซึ่งแนวคิดการต่อรองผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับ “ปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน” (Everyday Life Practices) ของ de Certeau (1985) (2543 อ้างถึงใน ลลิตินทิพย์ ก้องพานิชกุล 2554) เนื่องจากสิ่งเหล่านี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้กระบวนการทางสังคมที่มีลักษณะเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงกลับไปกลับมาที่เกิดขึ้นของกลุ่มคนต่างๆ ซึ่งปรับเปลี่ยนไปตามอำนาจของความสัมพันธ์ ซึ่งรูปแบบการปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน ในที่นี้อาจจะมีใช้การศึกษาถึงการใช้ชีวิตประจำวัน หากแต่เป็นลักษณะความเป็นตัวตนที่ปรากฏออกมานั่นเอง

อภิญา เฟื่องฟูสกุล (2543 อ้างถึงใน ลลิตินทิพย์ ก้องพานิชกุล 2554) ได้อธิบายคำว่า “ปฏิบัติการ” ที่แปลมาจากภาษาอังกฤษ คำว่า “Practice” ซึ่งดูราวกับไม่ค่อยสื่อความหมายเท่าใดนัก ความสำคัญเชิงทฤษฎีของมโนทัศน์นี้มีหลายประการ กล่าวคือ Practice จะเน้นการกระทำในชีวิตประจำวัน ที่ดูเหมือนไม่ค่อยมีความสลักสำคัญ ก่อนหน้านั้นนักสังคมวิทยาจะให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ที่โดดเด่นพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ การเมือง หรือพฤติกรรมทางวัฒนธรรม เช่น พิธีกรรมทางศาสนา หรืออาจเป็นพฤติกรรมที่ฉีกไปจากภาวะปกติของสังคม เช่น การฆ่าตัวตาย เป็นต้น พฤติกรรมเล็กๆน้อยๆ เริ่มได้รับความสนใจเมื่อแนวคิดปรากฏการณ์นิยมถูกนำมาใช้ในงานสังคมวิทยา ประกอบกับทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction) ถูกพัฒนาใช้ในการวิเคราะห์ในระดับจุลภาค

สิ่งสำคัญคือ การกระทำของคนในชีวิตประจำวันมีลักษณะกระทำไปโดยไม่ตระหนักหรือตั้งคำถามว่าจะไรอยู่เบื้องหลังการตัดสินใจของเรา การกระทำหลายๆอย่างเป็นผลของ “ความเคยชิน” ซึ่งความเคยชินเป็นพฤติกรรมซ้ำๆ เป็นผลของการบ่มเพาะของค่านิยมของสังคม ซึ่งเรากระทำไปโดยธรรมชาติไม่ได้ตั้งคำถามถึงกรอบเบื้องหลังของการกระทำนั้น มันทำให้เราไม่ได้มองการกระทำของตนจากนอกกรอบคิดของสังคม อีกด้านหนึ่งมันช่วยสร้างความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตเมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ใหม่ๆ เราจะดึงความเคยชินจากประสบการณ์เก่าออกมาใช้เป็นทุนในการรับมือ จัดการ ติความเหตุการณ์ใหม่นั้น ซึ่งจุดนี้ทำให้เราเห็นว่า การศึกษาการกระทำในชีวิตประจำวันสะท้อนการปะทะสังสรรค์ของ “สิ่งกำหนดในสังคม” ซึ่งก็คือ กฎเกณฑ์ ค่านิยมต่างๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกกระทำของปัจเจก (ลลินทิพย์ ก้องพานิชกุล 2554)

สอดคล้องกับข้อเสนอของ Bourdieu (1977 อ้างถึงใน เศรษฐา พวงหัตถ์ 2548) กล่าวว่า เพื่อที่จะเข้าใจความเคลื่อนไหวต้องสนใจในการปฏิบัติการของกลุ่มคนที่ใช้ในการเคลื่อนไหว เพื่อปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โดยแสดงออกมาผ่านการปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน นำลักษณะความเป็นตัวตนที่ปรากฏออกมา สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของอุดมการณ์ แนวคิดและระบบต่างๆ มากมาย ความซับซ้อนเหล่านี้แสดงให้เห็นชัดเจนในปฏิบัติการที่กลุ่มคนเลือกมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน

ในการนำแนวคิดเรื่องการต่อรองมาใช้ในงานวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดว่าด้วยเรื่องของการปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน(The Practice of Everyday Life) ซึ่ง de Certeau (1985 อ้างถึงใน ลลินทิพย์ ก้องพานิชกุล 2554) ได้กล่าวถึงความสำคัญของชีวิตประจำวัน เพราะชีวิตประจำวันไม่ได้ปลอดจากการต่อรอง การแข่งขัน และการควบคุมอำนาจ การที่จะเข้าใจกลไกของอำนาจและการต่อรองในภาวะสมัยใหม่ จึงจำเป็นต้องตั้งคำถามกับความจำเอนในชีวิตประจำวันด้วย สิ่งที่ de Certeau สนใจก็คือ วิธีการที่ฝ่ายอ่อนแอกว่า หรือถูกครอบงำ ใช้จังหวะเวลาและโอกาสที่มีอยู่ลอบประ โยชน์จากอีกฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่า เขามองว่าการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นเรื่องของการแย่งชิงและต่อรองความสัมพันธ์เชิงอำนาจ(Power Relations) ระหว่าง “ผู้กำหนด” กับ “ผู้ใช้” ทั้งหมดนี้ไม่ใช่ความสัมพันธ์ทางเดียว แต่เป็นวงจรของอำนาจที่หมุนเวียนอย่างไม่สิ้นสุดในชีวิตประจำวัน

สุธาริน คุณผล (2541 อ้างถึงใน เกิดถวา บุญปรากฏ 2551) ได้อธิบายไว้ว่า de Certeau ยังใช้ความเปรียบเทียบทั้งที่เกี่ยวกับสงครามและที่เกี่ยวกับการเล่นเกมการละเล่น ในการสื่อถึงการชิงไหวชิงพริบในการต่อรองความสัมพันธ์ของอำนาจในชีวิตประจำวันที่ว่านี้ ผ่านการใช้ศัพท์ทางทหารคือ “Strategy” กับ “Tactic” ในการอธิบายพลวัตรของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

ในชีวิตประจำวัน “Strategy” หรือ “ยุทธศาสตร์” หมายถึงการกระทำของอำนาจที่มีฐานที่มั่นชัดเจน ซึ่งเป็นตัวกำหนดการจัดวางความสัมพันธ์กับส่วนอื่นๆ ที่อยู่ภายนอกวงจร ส่วน “Tactic” หรือ “อุบาย” หมายถึงการกระทำที่ไม่มีตำแหน่งแห่งที่ของตนเอง แต่แฝงอยู่ในเครือข่ายของอำนาจ อาศัยจังหวะและโอกาสในการฉกฉวยประโยชน์หรือต่อรองกับอำนาจ การทำงานของ “อุบาย” เป็นเรื่องชั่วคราว และไม่ได้ครอบครองผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความสำเร็จอยู่ที่การหาช่องจังหวะและเวลาที่จะเปลี่ยนแปลงสถานการณ์เฉพาะหน้าให้เป็นโอกาส และเพื่อช่วงชิง ต่อรอง การจัดวางความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ถ้าจะเปรียบเทียบการทำสงคราม “Strategy” ก็คงจะหมายถึงการรบที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า ในขณะที่ “Tactic” คือการรบแบบเล่นไปตามเพลง ที่ไม่อาจกำหนดยุทธศาสตร์ที่แน่นอนตายตัวลงไปได้ขึ้นอยู่กับว่าจะฉวยโอกาสได้เมื่อไหร่

สอดคล้องกับ ทักษิณาร์ ไกรราช (2551) ได้อธิบายถึงปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน เอาไว้ในงานวิจัยเรื่อง “ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของนักศึกษาพยาบาลชาวไทยมุสลิมจาก 5 จังหวัดภาคใต้ ที่ศึกษา ณ วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม” ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของนักศึกษาพยาบาลชาวไทยมุสลิมจาก 5 จังหวัดภาคใต้ ที่เข้าศึกษา ณ วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม โดยอธิบายไว้ว่า ปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน ในที่นี้ไม่ได้หมายความถึงกิจกรรมแต่ละอย่างในชีวิตประจำวัน เช่น การล้างหน้า แปรงฟัน อาบน้ำ สระผม ฯลฯ แต่หมายถึง กลยุทธ์(Tactic) ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษาชาวไทยมุสลิมจาก 5 จังหวัดภาคใต้ในวิทยาลัยพยาบาลมหาสารคาม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรมจากสังคมเดิมในภาคใต้ ซึ่งนักศึกษาชาวไทยมุสลิมมีวิถีคิดตามความเชื่อตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามด้วยการนับถือพระเจ้าอัลลอฮ์เพียงพระองค์เดียว ด้วยเหตุผลจากความเชื่อ วิธีคิดดังกล่าว ทำให้นักศึกษาชาวไทยมุสลิมมีข้อปฏิบัติทางศาสนาเป็นกิจวัตรประจำวัน และนำไปสู่ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันอย่างเคร่งครัด โดยต้องละหมาดวันละ 5 ครั้ง และมีข้อห้ามเรื่องการรับประทานเนื้อหมูและห้ามสัมผัสสุนัข เนื่องจากความเชื่อว่าเป็นสัตว์สกปรก นอกจากนี้มีการถือศีลอดเพื่อรำลึกถึงคนยากไร้ ที่ได้รับความทุกข์จากการไม่มีอาหารรับประทาน รวมถึงนักศึกษาหญิงชาวไทยมุสลิมถูกกำหนดให้ใส่ผ้าคลุมศีรษะ เนื่องจากเชื่อว่าเส้นผมเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางเพศแก่เพศตรงข้าม จึงต้องปกปิดให้มิดชิด แต่การมาศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในสถานที่ต่างบริบททางสังคม ต่างศาสนาต่างวัฒนธรรม บางครั้งก่อให้เกิดความคิดที่แตกต่างระหว่างนักศึกษาชาวไทยมุสลิมและนักศึกษาชาวไทยพุทธ รวมถึงอาจารย์บางท่าน ส่งผลให้นักศึกษาชาวไทยมุสลิมสร้างกลยุทธ์ด้วยการต่อสู้ ต่อรอง บางครั้งขัดแย้งจนบางครั้งปฏิเสธและไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของวิทยาลัย ซึ่งปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของพวกเขาเหล่านี้เป็นการปรับตัวตามสถานการณ์ต่างๆ เพื่อการอยู่รอดในสังคม

ใหม่ที่แตกต่างจากสังคมเดิม ให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและอยู่รอดได้ภายในสังคม วัฒนธรรมที่แตกต่าง

วิถีคิดของการศึกษาในครั้งนี้ที่ว่าด้วยเรื่องราวชีวิตประจำวัน ยังสอดคล้องกับ มุมมองของปีนแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2546 อ้างถึงใน ฉัตรธิดา หยุตง 2554) กล่าวว่า ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันเป็นปฏิบัติการเพื่อการปรับตัวและนิยามตนจากประสบการณ์ของตนเอง ภายใต้ผลวัดของปฏิสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างและการครอบงำทางอำนาจของสังคม

ทั้งนี้อำนาจของสังคม ได้ปรากฏอยู่ในทุกพื้นที่ทางสังคมที่มีความสัมพันธ์ เพราะความสัมพันธ์ทางสังคมที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจเข้าแทรกซึมในชีวิตทางสังคมของเราทุกคน อำนาจของความสัมพันธ์ปรากฏในหลายสถาบันทางสังคมตั้งแต่ครอบครัว สถาบันการศึกษา สถานที่ทำงาน ตลอดจนสถาบันขนาดใหญ่ต่างๆของรัฐอีกด้วย จากปรากฏการณ์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ในสังคมไทยเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นบริบทที่สำคัญในชีวิตประจำวันของผู้คน เราจะพบว่าความสัมพันธ์ทางสังคมที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจก็จะแสดงตัวตนผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้คนในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการกีดกันการครอบงำ รวมทั้งการขัดแย้งและการดิ้นรนต่อสู้ ซึ่งมีทั้งการชอนทับกัน และขัดแย้งกันด้วย ซึ่งหมายถึงการใช้อำนาจของการนิยามความหมายให้เป็นความรู้ความจริงด้วย (เพ็ญทิพย์ สิมเชื้อ, 2553)

สอดคล้องกับมุมมองของ Foucault (1973 อ้างถึงใน อภิญญา เฟื่องฟูสกุล 2549) อำนาจมาจากและมีอยู่ในทุกหนทุกแห่ง อำนาจไม่ใช่สิ่งของหรือสินค้าที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดจะสามารถครอบครอง หยิบฉวย และใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าไปครอบงำหรือควบคุมบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่นให้ตกอยู่ภายใต้อำนาจของตนเองได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ในลักษณะของการผูกขาดอำนาจ เพื่อจะทำให้ตนหรือกลุ่มของตนเป็นผู้ได้รับการจัดสรรผลประโยชน์และเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องตกเป็นผู้สูญเสียผลประโยชน์ในฐานะที่ถูกอำนาจเข้ากระทำ แต่อำนาจอาจจะแสดงตัวออกมาในรูปของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากภายใน เช่น ความรู้ อำนาจจึงมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง แต่การแทรกซึมและการดำรงอยู่ในทุกหนแห่งของอำนาจไม่ใช่เป็น เพราะมันครอบคลุมทุกสิ่ง แต่เป็นเพราะอำนาจมาจากทุกหนทุกแห่งจนเกินกว่าจะระบุตำแหน่งแห่งที่เฉพาะของอำนาจได้

นอกจากนั้น โชติมา เพชรอม (2550) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจเอาไว้ในงานวิจัย เรื่อง “ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรในหมู่บ้านสบวิน ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่” โดยอธิบายไว้ว่าการที่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวได้สร้างความสัมพันธ์กับหน่วยการปกครองในพื้นที่ เพื่อสร้าง

โอกาสในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร โดยสามารถที่จะกีดกันคนอื่นๆ ในชุมชนได้ และต่อต้านนโยบายที่จะกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยวได้อีกด้วย

อาจกล่าวได้ว่า หากที่ใดที่มีอำนาจที่นั่นต้องมีการต่อสู้ขัดขืน เราอยู่ภายใต้อำนาจเสมอ และไม่สามารถหลบหนีจากอำนาจได้ การมีอยู่ของอำนาจขึ้นอยู่กับการสร้างประเด็นการต่อต้านต่าง ๆ ซึ่งการต่อต้านขัดขืนอาจแสดงบทบาทเป็นปรีภิกษ์ เป็นเป้าหมาย หรือแม้กระทั่งเป็นตัวจัดการควบคุมความสัมพันธ์ทางอำนาจ การต่อต้านขัดขืน จึงมีอยู่ทุกหนทุกแห่งในเครือข่ายของอำนาจ เพราะฉะนั้นการดำรงอยู่ของอำนาจก็ขึ้นอยู่กับ การต่อสู้ขัดขืนด้วยเช่นกัน โดยการต่อต้านขัดขืนจะมีลักษณะที่แตกต่างหลากหลายและมีลักษณะเฉพาะของตนเองอีกด้วย (จักษ์ พันธุ์เพชร, 2552) และจากการทบทวนและสำรวจงานวิจัยที่ผ่านมา ผู้วิจัยพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการช่วงชิง ต่อรอง โดยนักวิชาการหลายๆเรื่อง ดังนี้

กนกวรรณ ไม้สนธิ์ (2544) ได้ศึกษาเรื่อง “การต่อรองอำนาจของผู้หญิงจากการนำเสนอเรือนร่างผ่านสื่อนิยายสารไทย” ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยเรื่องของการต่อรองอำนาจระหว่างผู้หญิงกับสื่อนิยายสารตามแนวคิดของการเมืองเรื่องของการต่อรองจากการนำเสนอเรือนร่างผ่านสื่อนิยายสารไทย ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของการต่อรองเพื่อให้ได้ภาพตัวแทนผ่านการนำเสนอเรือนร่างตามที่ผู้หญิงต้องการประกอบด้วย การต่อรองกับเจ้าของทุน (ทุนนิยม) นางแบบเหล่านี้ต่อรองกับเจ้าของทุนจากความมั่นใจในชื่อเสียงของนิยายสารและรายได้ และการต่อรองในกระบวนการผลิต (ช่างภาพและสไตลิส) โดยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการต่อรอง หากนางแบบให้ความไว้วางใจกับช่างภาพมาก ก็สามารถเปิดเผยในท่าทางและเสื้อผ้าที่สวมใส่ได้มากยิ่งขึ้น ตลอดจนการต่อรองกับสังคม นางแบบเหล่านี้ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในเรื่องของความสามารถของผู้หญิงที่จะกระทำการสิ่งใดๆ ได้ตามใจและตามความสามารถโดยไม่เคียดแค้นใคร และการให้ความหมายของภาพที่เปิดเผยเรือนร่างของตัวเองเป็นภาพแห่งความสวยงาม ซึ่งเป็นการสร้างแนวคิดเกี่ยวกับระบบความหมายของภาพเปลือย เพื่อต่อรองกับสังคมเป็นการสร้างความถูกต้อง และความเป็นผู้กำหนดบทบาทด้วยตนเองอีกด้วย

Saranthon Kaewkoon (2004) ได้ศึกษาเรื่อง “A study of gender power relationships in sexuality: a case study of woman factory workers in Aom-noi subdistrict, Krathumbaen district, Samut sakhon province” ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะและปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชายในเรื่องเพศสัมพันธ์ของสาวโรงงาน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอำนาจการต่อรองต่ำหรือขาดอำนาจการต่อรอง สาเหตุจากการต่อรองไม่สำเร็จเนื่องจากความไม่กล้า ความเกรงใจ ความกลัวสามีโกรธ และการถูกทอดทิ้ง ที่ปฏิเสธหรือต่อรองได้สำเร็จ และสามารถจะปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์เมื่อตน

ไม่พร้อมด้วยวิธีการพูดคุยหวานล่อมและให้เหตุผลแก่สามี ซึ่งการ เป็นฝ่ายเริ่มต้นการมีเพศสัมพันธ์ เมื่อตนพร้อมหรือต้องการ สามารถให้สามีใช้ถุงยางอนามัยเพื่อการป้องกันการตั้งครรภ์และเมื่อไม่แน่ใจว่าตนเองตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์จากสามีได้เพียงบางรายเท่านั้น โดยปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชายในเรื่องเพศสัมพันธ์ คือ รายได้ การที่ภรรยาหารายได้มากกว่าสามี และบุคลิกภาพส่วนบุคคล มีความเชื่อมั่นในตนเองและการได้รับการเลี้ยงดูอย่างเสมอภาคทางเพศ

โชติมา เพชรอม (2550) ได้ศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในหมู่บ้านสบวิน ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างอำนาจในชุมชนและความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ผลการวิจัยพบว่า เมื่อการท่องเที่ยวเข้าสู่หมู่บ้านสบวิน ทำให้วิถีชีวิตของชุมชนที่เคยพึ่งพาอาศัยกันในระบบการเกษตรเปลี่ยนแปลงไป เกิดการแข่งขันในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อสร้างกำไรให้แก่ตนเองมากที่สุด การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้มีบทบาทในการดูแลจัดการทรัพยากรในชุมชนของตนเองภายใต้สิทธิชุมชน การกระจายอำนาจเป็นการผลักดันให้กลุ่มผลประโยชน์และผู้มีอิทธิพลสร้างอำนาจของตนเองเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน ในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว กลุ่มผลประโยชน์และผู้มีอิทธิพลได้สานความสัมพันธ์กับผู้นำชุมชนในการสร้างความชอบธรรมที่มีฐานสนับสนุนจากชุมชน เพื่อสร้างภาพให้ความต้องการของกลุ่มเป็นสิ่งเดียวกับความต้องการของชุมชน และนำความต้องการที่เป็นเพียงความต้องการของคนเพียงบางกลุ่มในชุมชนเท่านั้นเข้าสู่หน่วยงานการปกครองท้องถิ่น อีกทั้งยังผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวยังสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจในองค์กรปกครองท้องถิ่นด้วยการผันตนเองเข้าสู่ระบบการเมืองท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่วิน และยังคงสายสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์กับข้าราชการท้องถิ่นเดิม

เก็ดถวา บุญปราก (2551) ได้ศึกษาเรื่อง “ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของผู้ค้ามุสลิมข้ามแดนปาดังเบซาร์ไทย-มาเลเซีย” เป็นการศึกษาผู้ค้ามุสลิมรายย่อยที่ข้ามเขตแดนจากไทยค้าขายยังประเทศมาเลเซียในลักษณะเข้าไปเย็นกลับ ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมทางการค้าของผู้ค้ามุสลิมข้ามแดนปาดังเบซาร์ไทย-มาเลเซีย ซึ่งมีการต่อรองกับกฎระเบียบของรัฐ-ชาติ และต่อรองกับหลักการของศาสนาอิสลาม และจากการศึกษาพบว่า การดำเนินกิจกรรมทางการค้าของผู้ค้ามุสลิมข้ามแดนที่ขนส่งสินค้าข้ามแดนด้วยตนเอง และกลุ่มผู้ขนส่งสินค้าแล้วแต่เผชิญกับสิ่งต้องห้ามตามหลักการของอิสลาม ทั้งสินค้าราคาข้ามแดนที่สูงกว่าราคาสินค้าในไทย รูปแบบเสื้อผ้าที่ขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลาม การขนส่งสินค้าข้ามแดนที่ต้องลักลอบนำสินค้านำมาขายในมาเลเซีย

การหลบหลีกการตรวจจับของเจ้าหน้าที่ซึ่งต้องใช้หลากหลายรูปแบบในการต่อรองกับกฎระเบียบของชาติ คือ “ก่องทัพมด” “การตะเข้เตะออก” และ “การยัดไส้” ปฏิบัติการในลักษณะข้ามชาติของส่วนย่อยๆ เหล่านี้ สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้ควบคุมกฎระเบียบกับผู้ต่อสู้ออกรบแรงกดดันที่มากจากหลายด้านในการนำสินค้าข้ามพรมแดนรัฐชาติ อีกทั้งยังมีความเสี่ยงกว่าพื้นที่ทางการค้าที่อยู่ภายในชุมชน

ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง “หลวงพระบางเมืองมรดกโลก: พื้นที่พิธีกรรมและการต่อรองเชิงอัตลักษณ์ในกระแสโลกาภิวัตน์” ซึ่งงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการต่อรองเชิงอัตลักษณ์ของคนหลวงพระบางภายในบริบทของกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งเน้นการศึกษาในพื้นที่พิธีกรรมบุญปีใหม่ พ.ศ.2549 ผลการวิจัยพบว่า ภายใต้บริบทใหม่ รัฐบาลลาวกำหนดและสร้างให้หลวงพระบางเป็นเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม ควบคู่กับเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในระดับโลก หลวงพระบางจึงตกอยู่ใน “จินตนาการ” และ “ปฏิบัติการ” ของ 3 อำนาจหลัก คือ รัฐบาลลาวสำนักงานมรดกโลก และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อบริโภคอดีต เงื่อนไขจากไตรภาคีแห่งอำนาจ ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ สังคม และพิธีกรรม นำไปสู่การรื้อฟื้นและประดิษฐ์สร้างประเพณีพิธีกรรม การทำให้พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กลายเป็นพื้นที่สามัญ การต่อรองเชิงอัตลักษณ์ และการสร้างพื้นที่เพื่อการกินดีกินทางสังคมในรูปแบบต่างๆ จนกลายเป็นบรรทัดฐานใหม่ และประดิษฐ์สร้างความทรงจำใหม่ทางสังคมให้กับคนหลวงพระบางในปัจจุบัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้อยู่ภายใต้บริบทการต่อรองชุดใหญ่ ที่ภาครัฐการได้เรียกคืนและตกแต่ง “อดีต” พร้อมกับสร้างภาพเสมือนอดีตขึ้นมาจัดวางไว้ในพื้นที่พิธีกรรมบุญปีใหม่ปัจจุบัน เพื่อใช้ต่อรองกับโลกาภิวัตน์

Phornthip Srinutham (2552) ได้ศึกษาเรื่อง “A Study of the Construction of Parental-Child Power Relationships in Pla Boo Thong” ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาอุดมการณ์ และศึกษาการสร้างอุดมการณ์ รวมทั้งก่อให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพ่อแม่และลูกที่ปรากฏอยู่ในนิทานปลาบู่ทอง ซึ่งเป็นหนังสือนิทานอมตะของไทย ซึ่งเป็นการศึกษาวิจนภาษาและอวิจนภาษาจากหนังสือนิทานภาพปลาบู่ทองจาก 3 สำนักพิมพ์ ผลการวิจัยพบว่า อุดมการณ์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพ่อแม่ลูกที่ไม่เท่าเทียมกัน พ่อแม่หรือผู้ปกครองมีอำนาจเหนือเด็ก ซึ่งพบได้จากวิจนภาษา เช่น การสั่ง การเตือน และอบรม ยิ่งไปกว่านั้นผู้ใหญ่มีสิทธิที่จะลงโทษเด็ก เช่น การตี ในทางตรงกันข้ามเด็กอยู่ในฐานะค้อยอำนาจ หรือสูญเสียอำนาจ เนื่องจากอุดมการณ์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพ่อแม่ลูกเหล่านี้ปรากฏอยู่ในหนังสือนิทานภาพปลาบู่ทอง และมีการจัดพิมพ์ในรูปแบบหนังสือนิทานภาพเรื่อยมา ซึ่งจะเป็นการสืบเนื่องการนำเสนออุดมการณ์ความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก

กัณฑ์ฤทัย แสงศรีจิราภักทร (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “การต่อรองอัตลักษณ์ของผู้หญิง อ้วนในพื้นที่สาธารณะ กรณีศึกษา การประกวดราชินีช้าง” ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ เน้นศึกษากระบวนการ ต่อรองของผู้หญิงอ้วนในชีวิตประจำวันและในพื้นที่สาธารณะ โดยเลือกศึกษาผู้หญิงอ้วนผ่านเวที การประกวดราชินีช้าง เพราะผู้หญิงอ้วนกลุ่มนี้เป็นที่รู้จักของสังคม และผลจากการศึกษาพบว่า เวที ประกวดราชินีช้าง เป็นเวทีทางธุรกิจที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงอ้วนเหล่านี้ ได้มีพื้นที่ในการแสดง ความสามารถ ปฏิภาณไหวพริบ ด้านหนึ่งเหมือนเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงอ้วนได้แสดงความรู้ ความสามารถ แต่อีกด้านหนึ่งก็ยังคงมีการกดทับ ตอกย้ำผลิตซ้ำ ภาพลักษณ์ของผู้หญิงอ้วนที่สังคม สร้างขึ้น โดยการตอกย้ำผลิตซ้ำภาพที่เป็นอคติของสังคม เช่น การผูกโยงผู้หญิงอ้วนเข้ากับช้าง ซึ่งเป็นสัตว์ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความแตกต่างไม่เท่าเทียมกันให้กับ บรรดาคนอ้วน โดยการสร้างมาตรฐานความงามสำหรับคนอ้วนว่าอ้วนอย่างไรจึงจะเหมาะสมและ ได้รับตำแหน่งราชินีช้าง แต่อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงอ้วนก็ได้ใช้เวทีประกวดราชินีช้างในการรับรู้ และ รื้อสร้างความหมายให้กับตนเอง

ฉัตรธิดา หยุคง (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ของเกศษกรหญิงในบริบทสังคม เมือง” งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตประจำวันของเกศษกรหญิงในบริบทสังคม เมืองภายในพื้นที่หาคีใหญ่ ในฐานะพื้นที่ตั้งต้นของกลุ่มคน และพื้นที่ของความสัมพันธ์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า วิถีชีวิตประจำวันของเกศษกรหญิงในบริบทสังคมเมืองได้แอบแฝงไว้ซึ่ง อำนาจของความสัมพันธ์ในลักษณะต่างๆ โดยเป็นอำนาจที่แฝงอยู่ภายในตัวของเกศษกรหญิงเอง หรือเป็นอำนาจจากใบประกอบวิชาชีพเกศษกรรม และเสื้อกาวน์ ซึ่งอำนาจของสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ มิได้ถูกกำหนดเป็นกฎเกณฑ์ที่ตายตัว หากแต่มีลักษณะที่เคลื่อนไหว เลื่อนไหล กลับมาภายใต้ ความสัมพันธ์ที่มีต่อกลุ่มคนอื่นในบริบทพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม เช่น ในพื้นที่ร้านยา โรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุข หรือโรงงานยา เป็นต้น ทั้งนี้จากอำนาจของความสัมพันธ์ของการศึกษาครั้งนี้ อำนาจปรากฏขึ้น 3 ลักษณะคือ อำนาจที่สร้างความได้เปรียบ(เหนือกว่า) ซึ่งเป็นอำนาจจาก บทบาทหน้าที่ เช่น หัวหน้างานจึงมีสิทธิ์ออกคำสั่งได้อย่างชอบธรรม ส่วนอำนาจที่ได้ตอบไปมา (ทัดเทียม) จากกลุ่มเกศษกรด้วยกันเอง และอำนาจที่ตกเป็นรอง (ด้อยกว่า) ของกลุ่มเกศษกร ซึ่งเกิด จากการบทบาทหน้าที่ที่ตกอยู่ภายใต้โครงสร้างทางสังคม หรือโครงสร้างการบริหารงานนั่นเอง

ยุทธการ ดิสกุล (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “ประเพณีประดิษฐ์และอัตลักษณ์ชุมชน คลองแห” โดยมีวัตถุประสงค์ศึกษาการช่วงชิงความหมายของตลาดน้ำจากกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง ในท้องถิ่นของชุมชนคลองแห จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ตลาดน้ำคลองแหนั้น ไม่ได้เป็น เพียงแหล่งท่องเที่ยวเพื่อช้อนอดีตอันคิงามของชุมชนอย่างเดียวนั้น หากยังเป็นพื้นที่ของการ ต่อรองและนิยามความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านกระบวนการประเพณีประดิษฐ์

โดยเกี่ยวข้องกับกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเทศบาลเมืองคลองแหและกลุ่มคณะกรรมการวัด กล่าวคือกลุ่มคณะกรรมการวัดนำเสนอรูปแบบตลาดน้ำในรูปแบบการอนุรักษ์ท้องถิ่น เน้นกิจกรรมในชุมชนเป็นหลัก เช่น การรวมกลุ่มทำความสะอาดคลองแห, การสักการบูชาพระบรมธาตุ การแสดงมโนราห์ เป็นต้น ในขณะที่กลุ่มเทศบาลเมืองคลองแหเน้นรูปแบบตลาดน้ำเพื่อการท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญกับการรื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่นหลักๆ 3 ประการ ได้แก่ ตลาดย้อนยุค การแต่งกายชุดไทยโบราณ สินค้าและอาหารพื้นบ้านมากกว่านั้นตลาดน้ำคลองแหยังกลายเป็นพื้นที่ของการแย่งมวลชน จากชาวบ้านในท้องถิ่นและกลุ่มนักท่องเที่ยว ระหว่างกลุ่มเทศบาลเมืองคลองแหและกลุ่มคณะกรรมการวัด เพื่อให้กลุ่มของตนเองสามารถสร้างฐานอำนาจและได้รับผลประโยชน์มากที่สุด

ลลิตทิพย์ ก้องพานิชกุล (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “กล็องวงจรปิด:พื้นที่การต่อรองในโรงเรียน” ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้เน้นศึกษาปฏิบัติการประจำวันผ่านพื้นที่กล็องวงจรปิดในโรงเรียนรวมทั้งวิธีการต่างๆที่ใช้ในการต่อรองเมื่อมีกล็องวงจรปิดในห้องเรียน ผลการวิจัยพบว่า จากการที่มีกล็องวงจรปิดเข้ามาใช้ในห้องเรียนนั้น ทำให้เกิดการต่อรองของกลุ่มคนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง เนื่องจากการที่มีกล็องวงจรปิดในห้องเรียนทำให้คนที่มีอำนาจน้อยกว่าต้องพยายามในการที่จะต่อรองเพื่อหาโอกาสในการที่จะมีอำนาจเหนือกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งต่างก็มีกลยุทธ์ที่แตกต่างกันออกไป โดยที่ครูซึ่งเป็นกลุ่มคนที่อ่อนแอกว่าหาช่องทางในการต่อรองเพื่อให้มีอำนาจเหนือกว่าผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง เช่น การที่ครูทำทำดิ่งปลั๊กกล็องวงจรปิดเมื่อต้องการตักเตือนนักเรียนว่านักเรียนมีความประพฤติไม่เรียบร้อย ซึ่งเมื่อนักเรียนเห็นคุณครูทำทำดิ่งปลั๊กกล็องวงจรปิดก็จะเป็นการเข้าใจได้ทันทีว่าครูไม่พอใจการกระทำของนักเรียน หรือการปรับมุมกล็องให้เงยขึ้นเพื่อต้องการให้พื้นที่ใต้กล็องวงจรปิดมีมากขึ้น หรือการนำนักเรียนไปทำโทษใต้กล็องวงจรปิด เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า บุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่ามักจะใช้อำนาจนั้นในการเข้าควบคุมผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า แต่ผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่านั้นก็พยายามในการที่จะหาหนทางในการต่อรองเพื่อที่จะให้ตนเองมีอำนาจเหนือกว่าในบางช่วงเวลา แม้จะเป็นเพียงระยะเวลาสั้นๆ ก็ตาม

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการต่อรองนั้น ทำให้ทราบว่าในชีวิตประจำวันเป็นเรื่องของการช่วงชิงและต่อรองความสัมพันธ์ของอำนาจ ดังนั้นชีวิตประจำวันของเราก็ต้องมีการต่อรองเกิดขึ้นอยู่เสมอด้วยวิธีการแตกต่างกัน ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในงานวิจัยได้ในเรื่องของการต่อรองของเลขานุการแพทย์กับกลุ่มอำนาจต่างๆ ที่แฝงในสถานพยาบาล ซึ่งประเด็นที่งานวิจัยชิ้นนี้ให้ความสนใจว่าเลขานุการแพทย์นั้น มีวิธีการต่อรองอย่างไร เพื่อสร้าง

ตัวตนถึงการมีอยู่ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาลและดำรงอยู่ในสังคมร่วมกับคนอื่นอย่างมีศักดิ์ศรี

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานเลขานุการ

คำว่า “เลขานุการ” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Secretary” ซึ่งคำนี้มาจากภาษาลาตินว่า “Secretum” แปลว่าความลับหรือ “Secret” ดังนั้น คำว่า Secretary จึงแปลว่า “ผู้รู้ความลับนั่นเอง ฉะนั้น ผู้ที่จะทำงานในตำแหน่งเลขานุการก็ต้องเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจให้เก็บข้อมูลความลับของผู้บังคับบัญชาและของสำนักงานได้ (ทรงสมร คชเลิศ 2529)

สอดคล้องกับ วิชา ชำนาญมาก (2545) กล่าวถึงคำว่า “เลขานุการ” มาจากคำว่า “เลขา+อนุการ” แปลว่า “เขียนตามสั่ง” ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ.2493 ได้ให้คำนิยามศัพท์ว่า “เลขานุการ” คือผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับหนังสือตามที่ได้รับสั่ง นั้นเอง

Knight (1967 อ้างถึงใน วิชา ชำนาญมาก 2545) ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเลขานุการไว้ในเรื่อง That girl in the office ในหนังสือพิมพ์ The Saturday Evening Post กล่าวว่า “นายจ้างต้องการให้เลขานุการของเขาเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ เป็นที่พึ่งของนายจ้างได้” นอกจากนั้นเลขานุการจะต้องทำงานได้สารพัดอย่าง เช่น นักจิตวิทยา นักการเมือง นักการทูต นักค้นคว้าวิจัย นักจำ นักเขียน นักกฎหมายธุรกิจ นักคำนวณ นักการธนาคาร พนักงานต้อนรับ และทำความสะอาดสำนักงาน อีกทั้งเลขานุการ จะต้องเป็นนักอ่าน มีน้ำเสียงดังฟังชัด ไพเราะ นุ่มนวลชวนฟัง และแต่งกายสุภาพเรียบร้อยทันสมัย มีกิริยามารยาทสงบเสงี่ยม สุภาพ สง่างาม มีเสน่ห์ ลักษณะดีและจงรักภักดีต่อนายจ้าง (วิทยา เทพยา 2521)

บางท่านได้ให้ความหมายคำว่า เลขานุการ หรือ Secretary เป็นที่รวมของอักษรย่อ 9 คำ (อ้างถึงใน วิทยา เทพยา 2521) คือ

1. S = Sense	คือความสำนึกว่าสิ่งใดควรทำและไม่ควรทำ
2. E = Efficiency	คือความมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
3. C = Courage	คือความกล้า กล้าทำงานโดยไม่กลัวว่าจะเกิดความผิด
4. R = Responsibility	คือความรับผิดชอบในการทำงาน
5. E = Energy	คือการมีกำลังใจ และสุขภาพที่ดีในการทำงาน
6. T = Technique	คือการมีเทคนิคในการทำงาน
7. A = Active	คือมีความว่องไวไม่เฉื่อยชา

8. R = Rich   คือความเป็นผู้มีศีลธรรม
 9. Y= Youth   คืออยู่ในวัยหนุ่มสาว

คนส่วนมากมักเข้าใจว่า “เลขานุการ” คือผู้ที่ปฏิบัติตามคำสั่งของหัวหน้างาน แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ไม่มีความจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้สำหรับงานในหน้าที่ เพียงแต่ขอให้หน้าตาดี ประจบนายเก่ง แต่งตัวเก่งเป็นใช้ได้ ความเข้าใจดังกล่าวเป็นการเข้าใจผิด ถ้าจะเปรียบงานของนายแพทย์ต้องมีพยาบาลช่วยฉันทัด เลขานุการก็ต้องคอยเป็นผู้ช่วยเหลือนายจ้างฉันทันนั้น (ทรงสมร คชเลิศ 2529)

ทว่าการที่จะเป็นเลขานุการที่ดีนั้นไม่ใช่ใครๆก็เป็นได้ทุกคน เพราะบุคคลที่จะเป็นเลขานุการนั้นจะต้องมีความรู้และคุณลักษณะของการเป็นเลขานุการ ซึ่งคุณสมบัติทั่วไปที่เลขานุการจะต้องมีนั้น จะต้องประกอบไปด้วยหลายๆส่วน (วิชา ชำนาญมาก 2545) ส่วนแรกในด้านความรู้ เลขานุการจะต้องมีความรู้กว้างขวางทั้งในอาชีพและทั่วไป ความรู้ในด้านอาชีพหรือความรู้ในวิชาเทคนิคเกี่ยวกับด้านเลขานุการ (Secretarial Technique) เป็นความรู้ในวิชาเทคนิคเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเลขานุการ ก็คือการพิมพ์ดีด การจดชวเลขและถอดข้อความ ร่างจดหมายโต้ตอบ การเก็บค้นเอกสาร การทำบัญชี การต้อนรับและการนัดหมาย มารยาทในการพูดโทรศัพท์ มารยาทในการเข้าสังคม ความรู้ในการใช้สำนักงานรู้จักใช้ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศได้ นอกจากนี้ความรู้ดังกล่าวที่เลขานุการควรรู้แล้ว การมีความรู้ทั่วไปดี เป็นอีกอย่างหนึ่งที่เลขานุการควรมี ดังนั้นเลขานุการจึงต้องรอบรู้วิชาอื่นๆ หลายวิชา ได้แก่ วิชาจิตวิทยา วิชาสังคมศาสตร์ วิชาเศรษฐศาสตร์ วิชากฎหมาย วิชาศิลปะวรรณคดี วิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ เป็นต้น นายจ้างส่วนมากต้องการได้เลขานุการที่มีความรู้ในทักษะของงานเลขานุการและความรู้ทั่วไปดีด้วย เพราะพื้นฐานความรู้ทั่วไปช่วยให้เลขานุการมีความรู้กว้างขวางซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการประกอบอาชีพ (ทรงสมร คชเลิศ 2529)

ในส่วนที่สองในด้านบุคลิกลักษณะที่เลขานุการควรมี เป็นบุคลิกลักษณะอันเป็นของจำเพาะแต่ละบุคคล ซึ่งแสดงออกท่าทาง การแต่งกาย ความรู้สึกนึกคิด ความเฉลียวฉลาดกริยามารยาท นิสัยและอุปนิสัย เลขานุการที่ดีต้องมีบุคลิกลักษณะที่ดี เริ่มจากการมอง การมองเป็นการแสดงซึ่งความรู้สึกทางสายตา เพราะฉะนั้นต้องมองด้วยความสุภาพเรียบร้อย หรือพูดอีกนัยหนึ่งต้องมีมารยาทในการมอง ส่วนการพูด การพูดเป็นสิ่งสำคัญผู้พูดจะต้องมีศิลปะในการพูด จะต้องใช้คำพูดที่มีเหตุผล ไพเราะอ่อนหวาน เสียงดังฟังชัด นุ่มนวลชวนฟัง การพูดที่ดีจะทำให้เลขานุการเข้ากับบุคคลได้ทุกเพศ ทุกวัย และทุกชนชั้น ส่วนการเดิน ควรเดินตัวตรงลักษณะงามและกระฉับกระเฉงว่องไว ในส่วนการแสดงท่าทาง ควรแสดงท่าทางให้เหมาะสม น่าดูและ

น่าชม ในส่วนการแต่งกาย การแต่งกายดีเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งในการส่งเสริมบุคลิกลักษณะของคน เลขานุการต้องแต่งให้เหมาะสมและรู้จักแต่งกายตามสมัยสากลนิยม การแต่งกายดีนั้นย่อมแสดงให้เห็นถึงอุปนิสัยและรสนิยมที่ดีด้วย ในส่วนทักษะในการทำงาน จะต้องมีความชำนาญคล่องแคล่วว่องไว และมีประสิทธิภาพสูง ในส่วนสุดท้ายที่เลขานุการจะต้องมีนั้น ในด้านสุขภาพ จะต้องเป็นผู้มีสุขภาพดีร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ถ้าหากว่าสุขภาพไม่ดีแล้ว ถึงแม้เลขานุการจะมีความรู้ดีมีความชำนาญเป็นเลิศก็ไม่มีประโยชน์ เพราะไม่สามารถที่จะใช้ความรู้ความชำนาญได้ (วิทยา เทพยา 2521)

นอกจากนั้น ในงานเลขานุการมีโอกาสพบกับบุคคลหลากหลาย เนื่องจากจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มคนหลายๆกลุ่ม และหลายๆ หน่วยงานด้วยกัน ซึ่งจะต้องมีการใช้มนุษยสัมพันธ์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ในบางครั้งการติดต่อสื่อสาร อาจไม่ได้รับความเข้าใจและการให้ความสำคัญเพียงพอ จากบุคคลที่มีการติดต่อสื่อสารกัน ดังนั้น เลขานุการต้องใช้ความอดทนเป็นอย่างสูงอีกด้วย ถึงจะประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (วิไล ต้นมิตร 2537)

งานเลขานุการนั้น นอกจากจะต้องมีคุณสมบัติที่ดีแล้วนั้น สำหรับงานบางอย่างยังต้องการเลขานุการที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านในลักษณะงานนั้นๆ ที่นอกเหนือไปจากการทำหน้าที่ได้ตอบ ทำบันทึกบัญชี วางกฎระเบียบงาน ทำหน้าที่ดำเนินการประชุม และเก็บเรื่องราวต่างๆ ซึ่งอาจจะถูกแบ่งประเภทไปตามกิจการที่กระทำ

วิชาญา ชำนาญมาก (2545) ได้กล่าวถึงเลขานุการสามารถแบ่งแยกออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ 4 ประเภท ตามลักษณะงานและองค์กร คือ เลขานุการประจำตำแหน่ง เป็นเลขานุการที่สำนักงานหรือองค์กรนั้นๆแต่งตั้ง โดยกำหนดอัตราเงินเดือนและระบุน้ำที่ไว้แน่นอน ส่วนเลขานุการประจำตัวบุคคล เป็นเลขานุการที่บุคคลซึ่งเป็นหัวหน้างาน จะเป็นผู้บังคับบัญชาทางราชการหรือนายจ้างก็ได้ ส่วนเลขานุการกิตติมศักดิ์ เป็นเลขานุการที่เข้ามาทำงานในหน้าที่เชิงเลขานุการ แต่มักเป็นงานสาธารณะหรืองานสังคม สมาคม เลขานุการชนิดนี้ทำงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน ยอมรับตำแหน่งเพื่อเกียรติยศ และความจงรักภักดี โดยมากต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีความสามารถและเชี่ยวชาญในงานนั้นๆ มีเจตจำนงที่จะช่วยเหลือให้งานนั้นเจริญขึ้นได้ และเป็นผู้ที่กว้างขวาง เป็นที่นิยมนับถือของผู้คนโดยมาก ส่วนเลขานุการพิเศษ เป็นเลขานุการที่มักจำมีตำแหน่งราชการอย่างอื่นอยู่แล้ว และได้รับเงินเดือนประจำในตำแหน่งที่ประจำอยู่ แต่ได้รับเชิญหรือแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เลขานุการชั่วคราวพิเศษ

สอดคล้องกับ วิทยา เทพยา (2521) ได้แบ่งประเภทของเลขานุการ โดยแบ่งไปตามลักษณะของกิจการ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ ประเภทแรกเลขานุการส่วนตัวหรือเลขานุการของส่วนบุคคล (Private Secretary) ซึ่งมีกิจการงานส่วนตัวมาก ได้แก่ รัฐบุรุษ นัก

ประพันธ์ และนักการเมือง เป็นต้น เลขานุการประเภทนี้ใกล้ชิดกับผู้บังคับบัญชามากเปรียบเสมือนบุคคลที่รู้จักกันอย่างชาวซึ่ง ประเภทที่สองเลขานุการเกี่ยวกับธุรกิจ (Business Secretary) เลขานุการประเภทนี้ทำงานอยู่ในบริษัทห้างร้านมีความสามารถในตำแหน่งหน้าที่การงานเป็นอย่างดี รู้ถึงนโยบายการดำเนินงานของกิจการเป็นอย่างดี รู้ถึงการนั้นๆ อย่างแจ่มแจ้ง และเป็นผู้ช่วยในการบริหารงานของผู้จัดการหรือผู้บังคับบัญชา ประเภทที่สามเลขานุการเกี่ยวกับองค์กรต่างๆ (Organization Secretary) เลขานุการประเภทนี้จะต้องเรียนต้องรู้งานเลขานุการส่วนตัวและเลขานุการธุรกิจมาก่อนเป็นอย่างดี ต้องเป็นผู้กว้างขวางในสังคมธุรกิจและทั่วไป เป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญงานในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานในตำแหน่งหน้าที่ของตน เลขานุการนี้ทำงานหนักไปในด้านบริหารมากกว่า หน้าที่ทั่วไปของเลขานุการองค์กรก็เหมือนกับเลขานุการส่วนตัวและเลขานุการธุรกิจ

นอกจากนี้ในการศึกษาของ ทรงสมร คชเลิศ (2529) กล่าวว่า ในปัจจุบัน งานบางอย่างต้องการเลขานุการที่มีความชำนาญเฉพาะในแต่ละลักษณะงานนั้นๆ จึงจำเป็นที่จะต้องหาเลขานุการที่มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะงานนั้นเป็นพิเศษ งานด้านการแพทย์ก็เช่นเดียวกัน เลขานุการที่จะเข้าทำงานในสาขาเฉพาะอย่างนี้ มักจะผ่านการเป็นเลขานุการตามสำนักงานหรือหน่วยงานราชการมาก่อน ซึ่งเลขานุการที่มีความชำนาญเฉพาะอย่างมักเป็นที่ยอมรับกันนั้น คือ เลขานุการเวชการ หรือ เลขานุการแพทย์ (Medical Secretary) เลขานุการประเภทนี้ จะต้องมีความรู้พิเศษเกี่ยวกับเครื่องมือแพทย์ ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคทางแพทย์ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และอาจจะต้องมีความรู้ในการวัดปรอทจับชีพจร เป็นต้น

คุณลักษณะของเลขานุการแพทย์ จำเป็นจะต้องมีความรู้ด้านเลขานุการ การบริหารจัดการ รวมทั้งมีความรู้ทางการแพทย์อีกด้วย และสามารถบูรณาการความรู้ทุกด้าน ทั้งทางด้านเลขานุการ การบริหารจัดการ และความรู้ทางการแพทย์เข้าด้วยกัน เพื่อการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งจะต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ มีทักษะในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า รวมไปถึงจะต้องทำงานกับผู้อื่นได้ เนื่องจากจะต้องทำงานเป็นทีม การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งบางครั้งจะต้องใช้ความอดทนอดกลั้น และยังต้องมีจิตสาธารณะอีกด้วย นอกจากนั้นเลขานุการแพทย์ จะต้องมีทั้งคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ และยึดถือจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพอย่างเคร่งครัด ดังกล่าวเพื่อการประกอบอาชีพในสถานพยาบาล องค์กรสาธารณสุข ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้อย่างมีอาชีพ

จะเห็นได้ว่ายังมีงานที่ยังต้องการเลขานุการที่มีความชำนาญเฉพาะอย่าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของงานนั้นๆ การที่จะเป็นเลขานุการที่มีความชำนาญเฉพาะอย่างได้ส่วนมาก

เลขานุการเหล่านั้นมักจะเคยผ่านงานทางด้านนั้นๆ มาจนมีความรู้ความสามารถเป็นอย่างดี จึงจะสามารถดำรงตำแหน่งเลขานุการที่มีความชำนาญเฉพาะอย่างได้เป็นอย่างดี (ทรงสมร คชเลิศ 2529)

สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่างานเลขานุการนั้น ถือเป็นงานหนึ่งที่ทำทนายพอสมควร ความสามารถในการทำหน้าที่เลขานุการที่ดี ถือเป็นความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล เลขานุการแต่ละบุคคลจะต้องสร้างภาพพจน์ของตนเองให้เด่นชัด เพื่อความสำเร็จและความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง และจากการสำรวจงานวิจัย พบว่ามีงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเลขานุการหลายเรื่อง

ธนีสรา มั่งมูล (2543) ได้ศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานตำแหน่งเลขานุการในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่” โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งศึกษาระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานตำแหน่งเลขานุการในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งศึกษาถึงความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ 6 ด้าน คือ ด้านสภาพการทำงาน ด้านนโยบายการบริหาร ด้านสัมพันธภาพต่อเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ด้านโอกาสก้าวหน้าในการทำงาน และด้านความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน โดยทำการศึกษาจากประชากรที่ปฏิบัติงานตำแหน่งเลขานุการของหน่วยงานในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม 2542 ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปฏิบัติงานตำแหน่งเลขานุการในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายด้านยังพบว่า ด้านสภาพการทำงาน และด้านนโยบายและการบริหารงาน และด้านสัมพันธภาพต่อเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชามีความพึงพอใจระดับมาก ส่วนในด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ด้านโอกาสก้าวหน้าในการทำงาน และด้านความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

มณฑา จินดาวัฒนะ (2545) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาอาชีพเลขานุการ” โดยมุ่งเน้นศึกษาทัศนคติของผู้บริหารและเลขานุการต่ออาชีพและคุณลักษณะของเลขานุการที่พึงประสงค์ และยังศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพเลขานุการ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้บริหารในระดับผู้อำนวยการฝ่ายหรือตำแหน่งเทียบเท่าอื่นๆ และเลขานุการของผู้บริหารในระดับผู้อำนวยการฝ่ายหรือตำแหน่งเทียบเท่าอื่นๆ ในธนาคารไทยพาณิชย์ 9 แห่ง จึงพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความเห็นว่าความสำเร็จในอาชีพเลขานุการ คือการได้โยกย้ายไปทำงานในสายงานอื่นที่มีโอกาสก้าวหน้าเป็นผู้บริหารต่อไป สำหรับเลขานุการส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ทั้งผู้บริหารและเลขานุการเห็นด้วยมากในเรื่องการที่เลขานุการต้องใช้ความอดทนสูง และเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญต่อองค์กรและผู้บริหาร และทั้งสองกลุ่มยังมีความคิดเห็นตรงกันว่า คุณสมบัติของเลขานุการที่พึงประสงค์มากที่สุดคือคุณสมบัติด้านความรู้เฉพาะตำแหน่ง และคุณสมบัติสำคัญที่สุด คือ ต้องเป็นผู้เก็บรักษาความลับได้ดีนั่นเอง

ศรันยา วิทยศิริพงษ์ (2549) ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของเลขานุการบริษัท มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบขอบเขตบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของเลขานุการบริษัทในต่างประเทศและประเทศไทย ยังศึกษาครอบคลุมความเป็นมาและแนวความคิดเกี่ยวกับเลขานุการบริษัท บทบาทและความรับผิดชอบของเลขานุการบริษัท อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเลขานุการบริษัท และองค์กรวิชาชีพเลขานุการบริษัท พบว่า เลขานุการบริษัทในประเทศไทยยังมีบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบที่แคบกว่าเลขานุการบริษัทในต่างประเทศ และยังไม่มีความหมายกำหนดเรื่องการแต่งตั้งเลขานุการบริษัทและคุณสมบัติของเลขานุการบริษัท จึงเกิดปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคลากรที่มีความเหมาะสม และยังพบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในวิชาชีพนี้ นอกจากนี้ ประเทศไทยยังไม่มีความหมายเรื่องอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบไว้เป็นการเฉพาะดังเช่นกฎหมายในต่างประเทศอีกด้วย

ประไพ งามแดน (2549) ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานที่เป็นจริงและที่ควรจะเป็นของเลขานุการผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร” ซึ่งงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและเลขานุการ ผู้บริหารที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานที่เป็นจริง และควรที่จะเป็นของเลขานุการผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร รวม 3 ด้าน คือ ด้านการเป็นผู้ช่วยงานผู้บริหาร ด้านการปฏิบัติงานในหน้าที่ และด้านการติดต่อสื่อสาร และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร จำแนกเป็น โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก พบว่า ด้านการเป็นผู้ช่วยงานบริหาร พฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานที่ควรจะเป็นของเลขานุการอยู่ในระดับมาก แต่ยังมีการปฏิบัติงานจริงอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านการปฏิบัติงานในหน้าที่ พฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานที่เป็นจริงและที่ควรจะเป็นของเลขานุการผู้บริหารอยู่ในระดับมาก ในด้านการติดต่อสื่อสารผู้บริหารและเลขานุการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานที่เป็นจริงและที่ควรจะเป็นของเลขานุการผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และความคิดเห็นผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาที่มีขนาดต่างกันทั้ง 3 ขนาดนั้น คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานที่เป็นจริงและที่ควรจะเป็นของเลขานุการผู้บริหารทั้ง 3 ด้าน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับงานเลขานุการในหลายๆเรื่องนั้น งานวิจัยส่วนใหญ่ มุ่งเน้นไปที่ทักษะ ความรู้และความเชี่ยวชาญของเลขานุการในบริบทของบริษัทและสถานศึกษาต่างๆ ซึ่งแตกต่างจากงานของผู้วิจัยที่จะมุ่งศึกษาอัตลักษณ์ของการแสดงตัวตนของเลขานุการแพทย์ ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานในกิจกรรมต่างๆ ผ่านได้บริบทการปฏิบัติงานในสถานพยาบาลนั่นเอง

บริบทสถานพยาบาล

ในปัจจุบันสถานพยาบาลมีความสำคัญกับคนทุกคน เนื่องจากสถานพยาบาลนั้นมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของทุกคน ตั้งแต่เกิดไปตลอดชีวิตของคนเราทั้งสิ้น สถานพยาบาลเกิดขึ้นมาเพื่อประกอบการรักษาคนไข้หรือผู้ป่วยโดยทั่วไป มีการวินิจฉัยโรค โดยมีแพทย์ผู้ประกอบโรคศิลปะทำการรักษาโรคนั้นๆ ซึ่งจะคอยให้บริการด้านการรักษาพยาบาลแก่คนไข้อย่างเต็มเวลา พื้นที่สถานพยาบาล จึงนับเป็นพื้นที่ที่มักจะพบเห็นกันเป็นอย่างดีในสังคม และเป็นพื้นที่เพื่อช่วยในการบำบัดรักษาโรคร้ายไข้เจ็บที่สามารถเข้าถึงแหล่งชุมชนได้ โดยสามารถพบเห็นสถานพยาบาลตั้งอยู่มากมายภายในสังคม สิ่งเหล่านี้บ่งชี้ให้เห็นได้ว่าสถานพยาบาลมีความสำคัญและเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน ทุกครั้งที่เราเจ็บป่วย สถานที่แรกที่ทุกคนนึกถึงนั่นก็คือ “สถานพยาบาล” จึงปฏิเสธไม่ได้เลยว่าสถานพยาบาลถือเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งในชีวิตประจำวันของคน และสถานพยาบาลยังกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในสังคมปัจจุบันและยังเป็นส่วนสำคัญของสังคมไปอีกด้วย

สำหรับสถานพยาบาลที่เป็นพื้นที่ศึกษาที่ผู้วิจัยทำการศึกษานั้น เป็นสถานพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ในระดับจังหวัดในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข สถานพยาบาลแห่งนี้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2491 ตามนโยบายของรัฐบาลในสมัยนั้น ซึ่งมีนโยบายจัดตั้งให้มีสถานพยาบาลประจำจังหวัดครบทุกจังหวัด นับจากวันที่เริ่มก่อตั้งสถานพยาบาลแห่งนี้จนถึงปัจจุบัน นับเป็นเวลา 65 ปี สถานพยาบาลแห่งนี้ได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าตลอดมา จนอาจกล่าวได้ว่า เป็นโรงพยาบาลศูนย์ตติยภูมิระดับสูง (excellent center) แห่งหนึ่งของกระทรวงสาธารณสุขเลยทีเดียว ซึ่งถูกกำหนดให้เป็นศูนย์การรักษาเฉพาะโรคที่ต้องใช้ทรัพยากรระดับสูง เช่น ศูนย์โรคหัวใจ ศูนย์อุบัติเหตุ ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก เป็นต้น ซึ่งมีขนาดและจำนวนเตียง ตั้งแต่ 500 เตียงขึ้นไป และมีแพทย์เฉพาะทางต่าง ๆ ครบถ้วน แต่สืบเนื่องมาจากปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเกิดเหตุการณ์รุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยมีเหตุรอบทำร้าย วางเพลิง และจลาจลเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลทำให้แพทย์ที่ปฏิบัติงานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ลาออกมากยิ่งขึ้น จึงเกิดปัญหาการขาดแคลนแพทย์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามมา สถานพยาบาลแห่งนี้ที่ซึ่งเป็นพื้นที่วิจัยของผู้วิจัยก็ประสบปัญหานี้ด้วยเช่นกัน กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ของการขาดแคลนแพทย์ของประเทศจึงได้มีข้อตกลงเรื่องความร่วมมือในการผลิตแพทย์เพื่อชาวชนบท ระหว่างกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ โดยการกำหนดหลักการสำคัญ คือ กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ จะร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในการผลิตแพทย์เพื่อชาวชนบทเพิ่มขึ้น จึงก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างกระทรวงสาธารณสุขและทบวงมหาวิทยาลัยจัดทำโครงการผลิต

แพทย์เพื่อสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้น เพื่อแก้ไขความขาดแคลนแพทย์ในส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็นความร่วมมือในการร่วมผลิตแพทย์ระหว่างกระทรวงสาธารณสุขและคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยรับนักเรียนในพื้นที่จังหวัดยะลา นราธิวาส และปัตตานี ที่มีความรู้และเจตคติที่ดีในการศึกษาด้านแพทยศาสตร์ โดยรับนักเรียนรุ่นแรกในปี พ.ศ. 2548 จำนวน 30 คน เข้ารับการเรียนการสอนในระดับชั้นปี 1-3 หรือระดับชั้นปริคณีกที่คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ส่วนในระดับชั้นปี 4-6 หรือระดับชั้นคลินิก จะอาศัยสถานพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่เข้าร่วมเป็นสถาบันสมทบในการเรียนและฝึกปฏิบัติงานของนิสิตนักศึกษาแพทย์ ดังนั้น กระทรวงสาธารณสุขโดยสำนักงานบริหาร โครงการร่วมผลิตแพทย์เพื่อชาวชนบท จึงได้จัดตั้งศูนย์แพทยศาสตร์ชั้นคลินิก จำนวนสามแห่ง คือ โรงพยาบาลยะลา โรงพยาบาลปัตตานี และโรงพยาบาลนราธิวาสราชนครินทร์ เพื่อการบริหารและจัดการเรียนการสอนนิสิตนักศึกษาแพทย์ในโรงพยาบาลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยถือให้ศูนย์แพทยศาสตร์ชั้นคลินิกนี้เป็นหน่วยงานหนึ่งของสถานพยาบาลนั้นๆ อีกด้วย และนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 ที่เริ่มก่อตั้งศูนย์แพทยศาสตร์ชั้นคลินิกในสถานพยาบาลที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแห่งนี้ ศูนย์แพทยศาสตร์ชั้นคลินิกจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของสถานพยาบาลแห่งนี้ตั้งแต่นั้นมา

เมื่อมีการก่อตั้งศูนย์แพทยศาสตร์ชั้นคลินิก เลขานุการแพทย์ หรือ Medical Secretary นั้น จึงเริ่มเข้ามามีบทบาทในสถานพยาบาลแห่งนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 พร้อมๆ กับการเริ่มก่อตั้งศูนย์แพทยศึกษาชั้นคลินิก เนื่องจากในปัจจุบันงานที่สถานพยาบาลแห่งนี้มีขอบเขตกว้างขวางมากขึ้น มีรายละเอียดซับซ้อนย่อยต่างๆ มากมาย จึงจำเป็นที่จะต้องหาเลขานุการที่มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะงานนั้นๆ เข้ามาช่วยเหลือแพทย์ อีกทั้งศักยภาพและคุณภาพของการบริการถือเป็นหัวใจที่สำคัญในงานบริการทุกประเภท สถานพยาบาลก็ถือได้ว่าเป็นงานบริการหนึ่งเช่นกัน ซึ่งเป็นงานบริการทางด้านสุขภาพที่ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นจากเจ้าหน้าที่บริการทางการแพทย์ เจ้าหน้าที่บริการสถานพยาบาล ตลอดจนเจ้าหน้าที่ระดับบริหาร เป็นต้น ทุกส่วนจะต้องมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งลักษณะของความสัมพันธ์ย่อมมีความหลากหลายและแตกต่างกันออกไป ซึ่งความสัมพันธ์ที่หลากหลายเหล่านี้ ถูกรวบรวมไว้ในพื้นที่ของสถานพยาบาลอย่างแน่นอน ดังนั้น เลขานุการแพทย์จึงถือเป็นสิ่งสำคัญในสถานพยาบาลแห่งนี้ ที่จะคอยเป็นทั้งผู้ช่วยเหลือ และเป็นผู้ประสานงาน อีกทั้งเชื่อมโยงทุกภาคส่วนเข้าไว้ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นทั้งแพทย์ พยาบาล รวมไปถึงนักศึกษาแพทย์ เพื่อให้ทิศทางการทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เสมือนเป็นการส่งเสริมการบริหารงานให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำแนวคิดหลัก 3 แนวคิด คือ แนวคิดอัตลักษณ์ แนวคิดเรื่องพื้นที่ และแนวคิดการต่อรองมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อการหาคำตอบเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์และการต่อรองของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล

ผู้วิจัยนำ “แนวคิดอัตลักษณ์” มาทำการศึกษาเลขานุการแพทย์เมื่อดำรงอยู่ในสถานพยาบาลนั้น มีความพยายามที่จะนิยามอัตลักษณ์ตนเองอย่างไร เพื่อให้ตนเองมีตัวตนอยู่ในภายใต้บริบทการทำงานภายในโรงพยาบาล มีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์เพื่อต่อรองภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสถานพยาบาลอย่างไร และหาคำตอบว่าคนกลุ่มต่างๆ ในสถานพยาบาลนิยามอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์อย่างไร นอกจากนั้น ยังศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเลขานุการแพทย์กับกลุ่มคนต่างๆในสถานพยาบาลอีกด้วย

“แนวคิดเรื่องพื้นที่” นั้นจะนำมาใช้วิเคราะห์ถึง “พื้นที่” ในแต่ละพื้นที่ในสถานพยาบาลที่เลขานุการแพทย์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิสัมพันธ์กันในด้านการทำงานกับบุคคลกลุ่มต่างๆ ในสถานพยาบาลแห่งนี้ ซึ่งพื้นที่ต่างๆเหล่านั้น ถือเป็นแหล่งที่รวมไปด้วยการสร้าง ความหมายที่ช่วงชิงบนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เพื่อยึดครองการเป็นเจ้าของพื้นที่ “คน” จึงเป็นส่วนสำคัญที่เข้าไปสัมพันธ์กันในการสร้างความหมายให้กับพื้นที่

ส่วนในเรื่องของ “แนวคิดการต่อรอง” ผู้วิจัยจะนำมาใช้ศึกษาในเรื่องของปฏิบัติการประจำวันหรือกลยุทธ์ต่างๆ ที่เลขานุการแพทย์ใช้ในการต่อรองต่อผู้ตอบโต้หรือช่วงชิงบนความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสถานพยาบาล ที่ซึ่งเต็มไปด้วยความเข้มข้นในความสัมพันธ์ ที่เป็นแหล่งรวมกลุ่มคนที่มีความหลากหลายและแตกต่างกัน สิ่งเหล่านี้เป็น “อูบาย” ในการถกฉวยประโยชน์หรือต่อรองระหว่างกันที่ฝ่ายอ่อนแอมักใช้ในการกระทำกับผู้ที่มิอำนาจเหนือกว่า ความสำเร็จนั้นจึงอยู่ที่การหาช่องจังหวะและเวลาที่จะเปลี่ยนแปลงสถานการณ์เฉพาะหน้าให้เป็นโอกาสนั่นเอง

โดยผู้วิจัยนำแนวคิดทั้งสามข้างต้น นำมาวิเคราะห์ปรากฏการณ์ในภาคสนาม และเพื่อให้ภาพอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ฉายภาพชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญถึงการศึกษาถึงงานเลขานุการและบริบทของสถานพยาบาลอีกด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การเลือกระเบียบวิธีวิจัยในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล” มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะทำให้เข้าถึงและเข้าใจอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ให้ได้มากที่สุด โดยมีลักษณะของการเขียนงานวิจัยที่ให้ความสนใจในเรื่องราวชีวิตประจำวันของกลุ่มเลขานุการแพทย์ ในฐานะมนุษย์คนหนึ่งที่มีความรู้สึกนึกคิด และต้องดำรงอยู่ในสังคมเช่นเดียวกับกลุ่มคนอื่นๆ ในสังคม ซึ่งการศึกษารุ่นนี้ได้ดำเนินการศึกษาตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากการติดตามความสัมพันธ์ของกลุ่มเลขานุการแพทย์จากการปฏิสัมพันธ์ผ่านการทำงานภายใต้บริบทสถานพยาบาล มีรายละเอียดดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informants) คือ กลุ่มเลขานุการแพทย์ทั้งหมด จำนวน 10 คน ภายใต้การทำงานของศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก ในโรงพยาบาลของรัฐแห่งหนึ่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข รวมทั้งแพทย์จำนวน 2 คน พยาบาลจำนวน 2 คน และนักศึกษาแพทย์ที่มีปฏิสัมพันธ์ในด้านการทำงานกับเลขานุการแพทย์จำนวน 1 คน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักนั้น มีความหลากหลายทั้งอายุ ฐานะทางสังคม สถานภาพ การนับถือศาสนา และที่สำคัญอย่างยิ่ง มีความหลากหลายทางด้านการทำงาน เนื่องจากเลขานุการแพทย์แต่ละคนนั้น จะมีการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งมีทั้งความหลากหลายตามอาชีพ และหลากหลายตามพื้นที่กลุ่มงานที่ตนได้รับมอบหมายดูแลภายในสถานพยาบาล ดังนั้น วิธีคิดและทัศนคติในแต่ละบุคคล ย่อมแตกต่างกันไปตามค่านิยม อุดมการณ์ และประสบการณ์ของบุคคลที่มีต่อพื้นที่สถานพยาบาลแห่งนี้อย่างแน่นอน ซึ่งจะช่วยเสริมข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการตอบคำถามการวิจัยและทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเพิ่มมุมมองหรือทัศนคติที่เป็นของคนอื่น ซึ่งแวดล้อมและมีปฏิสัมพันธ์กับเลขานุการแพทย์นั้น มีทัศนคติต่อการสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ว่าอย่างไรบ้าง ซึ่งบางครั้งอาจจะเป็นทัศนคติที่แตกต่างจากการที่เลขานุการแพทย์ได้มองตนเองหรือคิดว่าสังคมมองตนเอง อันเป็นสิ่งที่ช่วยเปิดมุมมองให้เห็นถึงการสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์มากขึ้นด้วย

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจเลือกศึกษาในสถานพยาบาลของรัฐแห่งหนึ่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข เนื่องด้วยในสถานพยาบาลแห่งนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่เข้มข้นและสลับซับซ้อนของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เนื่องจากวิถีชีวิตประจำวันของเลขานุการแพทย์ที่ดำรงอยู่ภายใต้บริบทสถานพยาบาลแห่งนี้ จะต้องเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับบุคคลหลากหลายกลุ่ม ทั้งกลุ่มของเลขานุการแพทย์ด้วยกันเอง ทั้งกลุ่มของแพทย์ต่างๆ ทั้งแพทย์ที่เป็นผู้บังคับบัญชาและแพทย์อื่นๆ ทั้งพยาบาลในแผนกหรือกลุ่มงานต่างๆ ที่เลขานุการแพทย์ได้รับมอบหมาย ซึ่งได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานในแต่ละวัน ทั้งนี้ยังรวมถึงกลุ่มนักศึกษาแพทย์ที่เป็นกลุ่มวัยรุ่นที่เข้ารับการเรียนการสอนในระดับชั้นคลินิกในโรงพยาบาลแห่งนี้อีกด้วย สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในบริบทที่แวดล้อมของเลขานุการแต่ละคนที่แตกต่างกัน จากความหลากหลายดังกล่าว มีความสัมพันธ์ที่จะก่อให้เกิดอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ทั้งสิ้น พื้นที่ดังกล่าวจะต้องถูกซ้อนทับด้วยความสัมพันธ์เชิงอำนาจ หรือวาทกรรมต่างๆ ก่อให้เกิดอำนาจในความสัมพันธ์อย่างแน่นอน ส่งผลให้เลขานุการแพทย์เกิดการต่อรองช่วงชิงเพื่อแสดงถึงการมีอยู่ของตนภายใต้การปฏิบัติงานในสถานพยาบาล และมีผลให้เกิดความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงขึ้น ทั้งนี้หากเกิดการเคลื่อนไหวภายในพื้นที่นั้นๆ ก็ย่อมจะส่งผลโดยตรงต่อการสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์อีกเช่นกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เน้นการศึกษาปรากฏการณ์ในภาคสนาม โดยเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ มาจากการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาตั้งเป็นแนวคำถาม และแนวคำถามนั้น สร้างขึ้นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของประสงค์ของการวิจัย นอกจากนั้นยังใช้แบบบันทึกงานสนาม โดยบันทึกกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างเลขานุการแพทย์กับแพทย์และบุคคลกลุ่มต่างๆ ในสถานพยาบาล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเลขานุการจากการทำงานในหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน นอกเหนือจากในสถานพยาบาล
2. เก็บรวบรวมภาคสนาม โดยวิธีการดังนี้

2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลักนั้น โดยผู้วิจัยเข้าร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง โดยอาศัยความสัมพันธ์แบบพี่น้องไปมาหาสู่และเข้าร่วมกิจกรรมด้วยกัน อาทิ การเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือในการปฏิบัติงานของเลขานุการแพทย์ โดยการสังเกตการณ์ในการทำงานตามแผนกต่างๆ ที่กลุ่มเลขานุการแพทย์ต้องเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ด้วย เช่น การที่เลขานุการแพทย์เข้าไปเยี่ยมอุปกรณ์ทางการแพทย์กับพยาบาลประจำกลุ่มงาน ส่วนการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม จะเป็นการที่ผู้วิจัยสังเกตสภาพพื้นที่การทำงานของเลขานุการแพทย์ สังเกตกิจกรรมของเลขานุการทางการแพทย์ที่มีกับกลุ่มบุคคลต่างๆ ในสถานพยาบาล

2.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการใช้วิธีการสัมภาษณ์กับกลุ่มเลขานุการแพทย์ทั้งสิบคน ซึ่งอาจเป็นการพูดคุยในรูปแบบที่เป็นทางการ โดยอาจจะมีการนัดหมายล่วงหน้าก่อนการสัมภาษณ์ และแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งอาจจะเป็นการสัมภาษณ์เลขานุการแพทย์แต่ละคนในสถานที่และเวลาที่แตกต่างกัน โดยการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยจะเป็นไปในลักษณะของการพูดคุยเสียเป็นส่วนใหญ่ เป็นการให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เล่าเรื่องราวไปเรื่อยๆ และเมื่อผู้วิจัยต้องการขยายในเรื่องใดจึงถามเป็นครั้งคราว ซึ่งรูปแบบการพูดคุยในลักษณะนี้จะสร้างความรู้สึกที่เป็นกันเอง สร้างความคุ้นเคยและสนิทสนมกับกลุ่มเลขานุการแพทย์ทั้งหมด ทำให้ข้อมูลลื่นไหล และเข้าถึงความเป็นตัวตนและความรู้สึกที่แท้จริงของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ไม่ได้เป็นเพียงการสร้างภาพการนำเสนอเท่านั้น ซึ่งข้อมูลที่ได้มาจะสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม หรือประสบการณ์ส่วนตัวในด้านต่างๆ ที่ผู้ให้ข้อมูลได้ประสบพบเจอจากการทำงานของแต่ละคน สามารถสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล นอกจากจะพูดคุยแลกเปลี่ยนกับกลุ่มเลขานุการแพทย์แล้วนั้น ยังร่วมพูดคุย สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มคนที่เลขานุการแพทย์มีปฏิสัมพันธ์ในการทำงานอีกด้วย ทั้งแพทย์จำนวน 2 คน พยาบาลจำนวน 2 คนและนักศึกษาแพทย์จำนวน 1 คน ซึ่งเป็นจำนวนตามที่สถานการณ์เอื้ออำนวย ซึ่งรูปแบบการสัมภาษณ์เช่นเดียวกับการพูดคุยกับกลุ่มเลขานุการแพทย์ สิ่งเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติที่หล่อหลอมส่งผลต่ออัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ทั้งสิ้น อีกทั้งสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจในความสัมพันธ์ที่แทรกซึมผ่านการปฏิสัมพันธ์ในการทำงาน ตลอดจนสะท้อนให้เห็นถึงการต่อรองช่วงชิงการมีอยู่ของตัวตนในสถานพยาบาลของเลขานุการแพทย์ เพื่อแสดงให้เห็นคุณค่าและศักยภาพภายในของเลขานุการแพทย์อีกด้วย

การตรวจสอบข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ทำให้ข้อมูลที่ได้มีความหลากหลาย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาแตกต่างกันทั้งในด้านบุคคล เวลา และสถานที่ ด้วยการที่ผู้วิจัยถามประเด็นคำถามเดียวกันกับผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนในจำนวนทั้งหมด เมื่อได้คำตอบแล้วผู้วิจัยได้นำคำตอบของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้น นำมาวิเคราะห์ความเหมือนหรือความต่างกันเช่นไร แล้วจึงนำข้อมูลเหล่านั้นนำมาสะท้อนให้เห็นในงานวิจัย โดยการเขียนเล่าเรื่องราวและคำตอบของผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งวิเคราะห์คำสัมภาษณ์นั้นๆ และยังสะท้อนสิ่งที่ได้เห็นจากการสังเกตในการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่การวิจัยอีกด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมดที่เก็บมานั้น แล้วจึงนำมาแยกแยะประเภทของข้อมูล ถ้าเป็นข้อมูลประเภทเดียวกัน ผู้วิจัยจะจัดให้อยู่หมวดหมู่เดียวกัน เมื่อทำการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลแต่ละประเภทแล้ว จึงนำมาถอดรหัส ตีความ เพื่อสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัยและนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 4

บริบทสถานพยาบาล : จากชีวิตของเลขานุการแพทย์

การศึกษา “ การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล ” ในบทนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาสภาพพื้นที่ของสถานพยาบาลเป็นประเด็นสำคัญ กล่าวคือ ศึกษาสภาพบริบทสถานพยาบาล ในฐานะที่เป็นพื้นที่หล่อหลอมให้เกิดอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ ซึ่งผู้วิจัยจะสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะโดยรวมของบริบทของสถานพยาบาล ตลอดจนสะท้อนการปฏิบัติงานของกลุ่มเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาลแห่งนี้ ทั้งความสัมพันธ์ของคนภายในพื้นที่ และรวมไปถึงความสัมพันธ์ของบริบทสถานพยาบาลที่มีผลต่อวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มเลขานุการแพทย์อีกด้วย ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในการศึกษา โดยผู้วิจัยสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างเลขานุการแพทย์กับคนกลุ่มต่าง ๆ ในบริบทสถานพยาบาลผ่านเรื่องเล่าเรื่องราวในแง่มุมต่างๆ โดยมีรายละเอียดต่างๆดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างเลขานุการแพทย์กับนักศึกษาแพทย์
2. ความสัมพันธ์ระหว่างเลขานุการแพทย์กับแพทย์
3. ความสัมพันธ์ระหว่างเลขานุการแพทย์กับพยาบาล

ความสัมพันธ์ระหว่างเลขานุการแพทย์กับคนกลุ่มต่าง ๆ ในบริบทสถานพยาบาล

เลขานุการแพทย์เข้ามามีบทบาทในสถานพยาบาลแห่งนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 พร้อมๆกับการก่อตั้งศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก เหมือนดั่งที่ พี่สำลี (นามสมมติ) หัวหน้าเลขานุการแพทย์ได้ถ่ายทอดเรื่องราวให้ผู้วิจัยได้ฟังถึงความเป็นมาของเลขานุการแพทย์ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสำนักงานศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิกในสถานพยาบาลแห่งนี้

“ ตั้งแต่เริ่มมีศูนย์แพทย์ฯที่นี่ ตั้งแต่ปี 47 (พ.ศ.2547) หรือ 48 (พ.ศ.2548) พี่ไม่แน่ใจนะ แต่พี่เริ่มทำงานที่นี่ตั้งแต่ปี 50 (พ.ศ.2550) นั้น ช่วงที่พี่เริ่มทำงานมี เลขาฯแค่สองคนเอง แล้วมีฝ่ายบริหารของศูนย์แพทย์ฯอีกหนึ่งคน ก่อนที่พี่จะเข้ามาทำงานที่นี้อาตมย์หนึ่ง หมอส่งพี่ไปเรียนรู้งานที่ศูนย์แพทย์ที่โรงพยาบาลอื่น ไปถึงเขาก็ไม่ได้สอนงานอะไรเรามาก พอเรากลับมาทำงานของเรา ก็ทำไปแบบงูๆ ปลาๆก่อน อันไหนไม่เข้าใจก็โทรกลับไปถามพี่ที่เค้าสอนงานเรา ก็เริ่มเรียนรู้กันไปเรื่อยๆ งานส่วนใหญ่เกี่ยวกับการเรียนการสอนนักศึกษาแพทย์เป็นหลัก แต่โชค ดีตอนเริ่มเข้าทำงานที่นี่มีรายวิชาสอนไม่กี่ตัว มีนักศึกษาแพทย์แค่ชั้นปีเดียว สามสิบคน สอนทีละวิชา มันถึงค่อยๆทำค่อยๆเรียนรู้ได้ พอเริ่มมีหลายชั้นปี หลาย วิชา หมอก็เริ่มรับเลขาฯ เข้ามาใหม่เรื่อยๆ คนเก่าๆที่เคยเข้ามาพร้อมๆกับพี่ ททยอย ลาออกไปทำงานราชการอื่นหมด จนถึงวันนี้เลขาฯ ทั้งหมดที่เรามีทั้งหมด 10 คน รวมทั้งพี่ด้วย”

(พี่สำลี (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

พี่พาราเซตามอล (นามสมมติ) เลขานุการแพทย์อีกคน ได้ถ่ายทอดกับผู้วิจัย เพิ่มเติมถึงรายละเอียดการทำงานของกลุ่มเลขานุการแพทย์กลุ่มนี้ไว้ว่า

“ แบ่งงานกันทำชัดเจนนะ ก็จะแบ่งตามแผนกที่มีใน โรงพยาบาลนั้นแหละ แต่จะยึดตามที่มีรายวิชาสอนใน โรงพยาบาลที่นี่ ก็ยังที่บอกไปว่าตอนนี้ ศูนย์แพทย์ฯที่นี่ก็มีเรียนหมดทุกรายวิชา พี่คิดว่าน่าจะครบทุกแผนกที่มีใน โรงพยาบาลแล้วมั้ง มีศัลย์ฯ (แผนกศัลยกรรม) มี MED (แผนกอายุรกรรม) มีสูติ (แผนกสูติ-นรีเวชกรรม) มีเด็ก (แผนกกุมารเวชกรรม) มีออโรโธฯ (แผนกกระดูกและข้อ) มีER (แผนกอุบัติเหตุฉุกเฉิน) มี EENT (แผนกจักษุ โสต ศอ นาสิก) เยอะนะเกือบทุกแผนกในโรงพยาบาลแล้ว ก็จะมีแผนกอื่นๆเล็กน้อย ที่ต้องเกี่ยวข้องบ้าง เราก็ค่อยๆไปติดต่อกันเป็นครั้งๆไป ”

(พี่สำลี (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

สำหรับการก้าวเข้าสู่สถานพยาบาลที่เป็นพื้นที่ศึกษาของผู้วิจัย ในอดีตจากการที่ผู้วิจัยเคยเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาลแห่งนี้ ดังนั้นการที่จะเข้าสู่พื้นที่ในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกลับเข้าไปศึกษาในพื้นที่สถานพยาบาลแห่งนี้อีกครั้ง ด้วยวิธีการติดตามกลุ่มเลขานุการแพทย์ในการปฏิบัติงานตามปกติ บรรยากาศภายในสถานพยาบาลแห่งนี้ ภาพที่เห็นจนชินตาในทุกๆวันคือมีผู้คนจำนวนมาก บ้างก็ทยอยเดินเข้ามาสู่สถานพยาบาล บ้างก็ยืนคอยเพื่อรอรับการตรวจ บำบัด หรือรักษาตามแผนกตรวจโรคต่างๆในสถานพยาบาลแห่งนี้ ทั้งนี้กลุ่มคนที่เข้ามายังพื้นที่สถานพยาบาล มีทั้งคนป่วย และญาติพี่น้อง ซึ่งสภาพอริยาบถของคนไข้ที่ผู้วิจัยพบเห็นมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งที่ยังเดินได้เองอย่างคล่องแคล่ว ทั้งต้องอาศัยความช่วยเหลือจากบรรดาญาติพี่น้องหรือจากเจ้าหน้าที่ก็ตาม และเมื่อผู้วิจัยเดินสำรวจผ่านกลุ่มผู้ป่วยเหล่านั้นเพื่อเดินต่อไปยังภายในของสถานพยาบาลแห่งนี้ สภาพพื้นที่ทางกายภาพที่ผู้วิจัยพบเห็นในพื้นที่สถานพยาบาลแห่งนี้ เต็มไปด้วยตึกและอาคารรักษาพยาบาลต่างๆละลานตา ซึ่งตั้งเรียงรายกันในอาณาบริเวณใกล้เคียงกัน บ้างก็มีทางเชื่อมต่อไปมาระหว่างกัน ภายในพื้นที่ถูกแบ่งให้เป็นพื้นที่ของแผนกต่างๆ ทั้งอายุรกรรม ศัลยกรรม กุมารเวชกรรม สูติรีเวชกรรม ออร์โธปิดิกส์ (กระดูกและข้อ) และต่างๆอีกมากมาย ผู้วิจัยยังคงเดินลัดเลาะเข้ามาตามทางเรื่อยๆ พบกับอาคารขนาดใหญ่สิบชั้นหลังหนึ่งที่ตั้งตระหง่านภายในสุดของพื้นที่สถานพยาบาลแห่งนี้ และจากการที่ผู้วิจัยได้สำรวจภายใต้อาคารแห่งนี้ ถือเป็นพื้นที่ที่รวบรวมความสัมพันธ์ที่หลากหลายเอาไว้เป็นอย่างดีทีเดียว เนื่องจากอาคารแห่งนี้เป็นที่พักอาศัยของแพทย์และนักศึกษาแพทย์ เป็นทั้งห้องเรียน ห้องประชุม ห้องสมุด รวมถึงเป็นทั้งสำนักงานศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิกที่อยู่ชั้นล่างสุด ที่ซึ่งเป็นพื้นที่รวบรวมกลุ่มเลขานุการแพทย์ทั้งหมดไว้ในพื้นที่แห่งนี้อีกด้วย

ภาพประกอบ 1 บริเวณทางเข้าของสำนักงานศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก
ที่มา ถ่าย โดยผู้วิจัย วันที่ 15 ตุลาคม 2555

ดังนั้น เมื่อเลขานุการแพทย์เข้ามาดำรงในพื้นที่สถานพยาบาลแห่งนี้ เลขานุการแพทย์จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคลต่างๆ แทบทุกๆพื้นที่ในสถานพยาบาลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากในงานด้านเลขานุการนั้น การพบปะ ติดต่о หรือประสานงานกับบุคคลต่างๆ ถือเป็นหน้าที่หลักเลยก็ว่าได้ที่เลขานุการแพทย์จะต้องปฏิบัติอยู่เสมอ ซึ่งการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเลขานุการแพทย์กับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ นั้น ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเลขานุการแพทย์กับบุคคลกลุ่มต่างๆภายใต้บริบทสถานพยาบาลแห่งนี้ ดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างเลขานุการแพทย์กับนักศึกษาแพทย์

จากจำนวนเลขานุการแพทย์ทั้งสิ้นสิบคน ทำให้ภายในพื้นที่สำนักงานของเลขานุการแพทย์แห่งนี้แทบลงไปถนัดตา มีโต๊ะทำงานนับสิบตัวจัดวางเรียงรายกันเป็นแถวๆทั่วทั้งพื้นที่คอมพิวเตอร์ถูกจัดวางอยู่บนโต๊ะทำงานแทบทุกโต๊ะ กลุ่มเลขานุการแพทย์กำลังง่วนกับการทำงาน

บ้างก็พิมพ์งานอยู่บนโต๊ะทำงานของตัวเอง บ้างก็เดินกันขำขันไปถ่ายเอกสาร บ้างไปรับสายโทรศัพท์ที่กำลังดังขึ้นมาเป็นระยะๆ เหล่านี้เป็นภาพคุ้นเคยที่พบเห็นได้ในทุกๆ วัน

เลขานุการแพทย์ทั้งสิบคนนั้น มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลแพทย์ในแผนกต่างๆ ในโรงพยาบาล ถึงแม้เลขานุการแพทย์ทั้งสิบคนจะมีหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละแผนกที่แตกต่างกันออกไป แต่ในส่วนของภาระงานของเลขานุการแพทย์ทั้งสิบคนนั้น ก็ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งเป็นงานด้านเทคนิคเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเลขานุการทั่วไป เป็นงานเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และงานเอกสารต่างๆ ทั้งการร่างจดหมายโต้ตอบ การเก็บคั่นเอกสาร จัดทำหนังสือทั้งภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับวิชาการของแพทย์ในแผนกนั้นๆ ที่ตนดูแลอยู่ แต่ภายใต้พื้นที่สำนักงาน ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิกแห่งนี้ จึงเป็นพื้นที่รวบรวมกลุ่มเลขานุการแพทย์กลุ่มนี้เข้าไว้ด้วยกัน เนื่องจากโต๊ะทำงานประจำตัวของเลขานุการแพทย์แต่ละคนก็จะอยู่รวมกันภายในสำนักงานแห่งนี้นั่นเอง

“ ถ้าอยู่ในออฟฟิศมีปัญหาสงสัยตรงไหนก็ถามที่เขาได้เลย เอกสารนี้ทำยังไง เอกสารนั้นทำถูกไหม ก็ถามกันในออฟฟิศเนี่ยแหละ แต่ถ้าไปอยู่ในห้องประชุม หรือในแผนกอื่น ไม่ค่อยถามกันหรอก เดี่ยวคนอื่นเค้ารู้หมด ว่าเราไม่รู้เรื่อง ที่เห็นออฟฟิศแคบๆ นะ เหมือนจะอึดอัดใจไหม เพราะอยู่กันตั้งสิบคน แต่แคบๆ เนี่ยแหละดี คุยงานง่ายไม่ต้องตะโกน สงสัยก็หันไปถามได้เลย เร็วดี บางทีก็ไปคุยกันในห้องกาแฟบ้าง คุยหน้าห้องน้ำบ้าง คุยได้หมดทุกที่ในออฟฟิศ ไม่มีคนอื่น มีแต่เรา เลขานุการแพทย์ทั้งนั้น ”

(พี่แคปซูล (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 23 ต.ค. 55)

ซึ่งสอดคล้องกับพี่วิตามิน เลขานุการแพทย์ประจำแผนกศัลยกรรม ที่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวให้ผู้วิจัยฟัง ว่า

“ เข้า พอถึงออฟฟิศก็เอาแหละ พูดถึงละครที่ดูมาเมื่อคืนกันยกใหญ่ แต่ที่เห็นประจำก็บ่นๆ เรื่องหมอเนี่ยแหละ เหมือนไปเจอหมอด่าในที่ประชุม ก็เอามาบ่นๆ ในออฟฟิศเนี่ยแหละ ให้เลขานุการคนอื่นฟังต่อ เหมือนเอามาแชร์กัน คนนี้โดนแบบนี้ คนนั้น โดนแบบนี้เหมือนกัน เหมือนๆ กันเลย คนที่โดนดูมาก่อนก็จะบอกว่าต้องแก้ไขสถานการณ์ยังไง อันนี้เห็นประจำเป็นกันทุกคนเลย ”

(พี่วิตามิน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 26 ต.ค. 55)

ดังนั้น พื้นที่สำนักงานของเลขานุการแพทย์ จึงเปรียบเสมือนเป็นพื้นที่ส่วนตัวของกลุ่มเลขานุการแพทย์ ที่ซึ่งเลขานุการแพทย์เสมือนเจ้าของพื้นที่ สามารถพบปะพูดคุย ให้คำปรึกษา ทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัวได้

แต่เนื่องจากอาคารแห่งนี้เป็นที่พักอาศัยหรือห้องพักของนักศึกษาแพทย์ อีกทั้งยังเป็นห้องเรียน ห้องสมุด ดังนั้น สำนักงานของเลขานุการแพทย์ที่อยู่ชั้นล่างสุด ก็กลายเป็นพื้นที่ที่นักศึกษาแพทย์และเลขานุการแพทย์จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กันบ่อยครั้ง ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้พูดคุยกับนักศึกษาแพทย์คนหนึ่ง ถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาแพทย์และเลขานุการแพทย์ นักศึกษาแพทย์ไอโอดินได้เล่าให้ฟังว่า

“ ถ้าจะหาพี่เลขาฯ ก็มาหาที่ออฟฟิศชั้นล่างประจำ ก็มาเรียกตรงช่องหน้าต่างที่ข้างหน้า จะติดต่อแผนกไหนก็บอกไป เดียวพี่เค้าก็จะเดินออกมาหาเรา ข้างหน้าเอง เรื่องที่มาติดต่อส่วนใหญ่เกี่ยวกับเรื่องเรียน ไม่มีเอกสารบ้าง เอกสารที่ใช้เรียนไม่ครบ อาจารย์มาสอนช้าบ้าง อุปกรณ์ในห้องเรียนไม่พร้อม โปรเจกเตอร์เปิดไม่ได้ ก็จะมาบอกพี่เค้า อีกเรื่องที่มาติดต่อบ่อยก็เรื่องห้องพัก เวลาอันนี้เสีย อันนู่นเสีย ก็มาบอกพี่เลขาฯเนี่ยแหละ ให้พี่เค้าแจ้งซ่อมให้ มันสะดวกด้วย พี่เขาอยู่ชั้นล่างนี่เอง ลงลิฟท์มาแจ้งง่ายดี แต่ถ้าเป็นเรื่องเรียน เหมือนอาจารย์หอบเอกสารมาให้ทำงานอะไร พี่เลขาฯ เขาจะรีบโทรบอกทันที เหมือนหอบอกปู่พี่เลขาฯเขาโทรเลย ปกติอาจารย์หอบเขาจะส่งไว้กับพี่เลขาฯนั่นแหละ ให้มาบอกกับพวกหนู บางทีไม่มีธุระอะไร แค่อเดินผ่านไปทักพี่ๆเลขาฯที่ตรงหน้าต่างตลอด พี่เขาอยู่เฝ้าจนดึกๆนู่น พี่ๆเลขาฯต้องมีเวรสลับกันเฝ้าที่ออฟฟิศเที่ยงคืนนู่นแหละ ”

(นักศึกษาแพทย์ไอโอดิน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 12 ต.ค. 55)

จากการพูดคุยแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาแพทย์จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับ
เลขานุการแพทย์ผ่านบริบทสำนักงานของเลขานุการแพทย์อยู่เสมอ ซึ่งจะติดต่อผ่านช่องทางต่าง
หน้าสำนักงานของเลขานุการแพทย์เป็นส่วนใหญ่ ดังกล่าวข้างสะท้อนเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่าง
นักศึกษาแพทย์และเลขานุการแพทย์อีกด้วย

ภาพประกอบ 2 ภายในสำนักงานของเลขานุการแพทย์มิโตะทำงานทั้งสิบเรียงรายอยู่เต็มพื้นที่
ที่มา ถ่ายโดยผู้วิจัย วันที่ 15 ตุลาคม 2555

2. ความสัมพันธ์ระหว่างเลขานุการแพทย์กับแพทย์

ภาระงานของเลขานุการแพทย์นอกเหนือจากงานเอกสารภายในพื้นที่สำนักงานที่ ซึ่งเป็นพื้นที่ปฏิบัติงานของกลุ่มเลขานุการแพทย์เองแล้วนั้น ในส่วนของห้องประชุม ก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่เลขานุการแพทย์ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้วย ในการประชุมแต่ละครั้ง เลขานุการแพทย์จะต้องมีหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยโดยตรง นับตั้งแต่เริ่มต้น ไปจนจบการประชุม เลขานุการแพทย์จะต้องให้ความสำคัญกับการประชุมในทุกๆ ครั้ง เพื่อให้การประชุมลุล่วงไปได้ด้วยดี พื้นที่ห้องประชุมแห่งนี้จึงถือได้ว่าเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีความสำคัญที่เลขานุการแพทย์จะต้องเข้ามามีบทบาทอีกด้วย ซึ่งจากการพูดคุยกับพี่แอสไพริน หนึ่งในเลขานุการแพทย์ได้พูดถึงพื้นที่ห้องประชุมให้ผู้วิจัยฟังว่า

“ นอกจากออฟฟิศก็ห้องประชมนั้นแหละ ที่อยู่บ่อยๆ ประชุมทุกวัน ประชุมแผนกตัวเองบ้าง ประชุมของฝ่ายบริหารศูนย์แพทย์ฯ เองบ้าง สลับๆ กันไป แต่ก็คือมีมาให้ประชุมได้ทุกวัน ส่วนใหญ่ถ้าไม่ทำงานในออฟฟิศ ก็ไปประชมนั้นแหละ วันๆ ก็มีเท่านี้ ถ้าจะตามตัวก็สองห้องเนี่ยแหละ ไม่ต้องไปตามหาที่อื่นหรอก ”

(พี่แอสไพริน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 19 มิ.ย. 55)

จากการพูดคุยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ห้องประชุมเป็นพื้นที่ที่สำคัญอีกพื้นที่หนึ่งที่เลขานุการแพทย์ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมภายใต้พื้นที่ดังกล่าว ซึ่งภายใต้พื้นที่ห้องประชุมแห่งนี้ เป็นพื้นที่ที่เลขานุการแพทย์นั้น ต้องเข้าไปมีการปฏิสัมพันธ์กับแพทย์ผู้ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาผ่าน การปฏิบัติงาน แพทย์จะสั่งงานกับเลขานุการแพทย์ผ่านพื้นที่ห้องประชุมแห่งนี้เป็นหลัก ดังนั้น พื้นที่ห้องประชุมจึงเป็นพื้นที่ที่แพทย์และเลขานุการแพทย์มีการปฏิสัมพันธ์ภายใต้การปฏิบัติงานนั่นเอง

“ ส่วนใหญ่มอาก็สั่งงานในห้องประชุม ไม่ค่อยมาสั่งที่สำนักงานหรอก สั่งมาตั้งแต่ห้องประชุม เหมือนสั่งงานไว้ประชุมครั้งแรก ถ้างานไม่รีบเกินก็จะตามผลในประชุมครั้งที่สอง ปกติก็ประชุมบ่อยอยู่แล้ว ห่างกันบางทีอาทิตย์เดียว ก็เอาไปให้แกในห้องประชุม แต่บางครั้งถ้างานเร่ง มอาก็จะมาดูที่สำนักงานเลย หรือไม่กี่โทรมาตามงานกับเราเองเนี่ยแหละ ก็ห้องประชุมเป็นหลักเลย ที่เลขฯจะได้เจอหมอซะส่วนใหญ่ ที่อื่นก็ไม่ค่อยได้เจอ ”

(พี่เบตาดิน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 18 มิ.ย. 55)

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงพื้นที่ห้องประชุม นั้น เป็นพื้นที่สำคัญที่
 เลขานุการแพทย์จะใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับแพทย์ผู้บังคับบัญชา ซึ่งแพทย์ผู้บังคับบัญชาจะสั่งงาน
 ให้กับเลขานุการแพทย์ผ่านพื้นที่ห้องประชุมแห่งนี้ จึงกล่าวได้ว่าภายใต้พื้นที่ห้องประชุมแห่งนี้
 สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเลขานุการแพทย์และแพทย์อีกด้วย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างเลขานุการแพทย์กับพยาบาล

นอกเหนือจากพื้นที่สำนักงานของเลขานุการแพทย์ และพื้นที่ห้องประชุมแล้วนั้น
 ยังมีพื้นที่แผนกๆ ต่างในสถานพยาบาลที่เลขานุการแพทย์ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน
 ด้วย เนื่องจากเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาลแห่งนี้จะถูกแบ่งหน้าที่ในการดูแลรับผิดชอบตาม
 กลุ่มงานหรือแผนกต่างๆ ที่มีภายในสถานพยาบาลแห่งนี้ ซึ่งนอกจากเลขานุการแพทย์จะมี
 ภาระหน้าที่ในการทำงานด้านงานเอกสารต่างๆ และงานในการประชุมแล้ว ก็ยังมีภาระงานที่
 เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาแพทย์อีกด้วย และงานด้านการเรียนการสอนกลับ
 กลายเป็นภาระงานส่วนใหญ่ของเลขานุการแพทย์ของสถานพยาบาลแห่งนี้ ในการจัดการเรียนการ
 สอนในครั้งหนึ่งๆ จึงปฏิเสธไม่ได้เลยว่า อุปกรณ์และครุภัณฑ์ถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนการ
 สอน ซึ่งเลขานุการแพทย์จึงต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการหยิบยืมวัสดุ ครุภัณฑ์ และเครื่องมือแพทย์
 ที่มีในการเรียนการสอนจากพื้นที่แผนกต่างๆ ในโรงพยาบาล ซึ่งเลขานุการแพทย์จะต้อง
 ประสานงานกับพยาบาลประจำแผนกต่างๆ ที่ตนเองดูแลรับผิดชอบ เพื่อทำการยืมวัสดุ ครุภัณฑ์
 และเครื่องมือแพทย์ที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียนการสอนนั้นๆ ดังนั้น เลขานุการแพทย์จะต้องมีการ
 ปฏิสัมพันธ์กับพยาบาลผ่านพื้นที่แผนกต่างๆ ภายในสถานพยาบาลแห่งนี้อีกด้วย

“ ที่ที่ต้องเข้าไปในแผนกในโรงพยาบาลนั้นหรือ ต้องเข้าไปยืมของให้
 น้องนักศึกษาแพทย์เขาใช้เรียน เข้าไปในแผนกก็จะเจอพี่พยาบาลประจำ ไปยืมบ่อย
 เขาก็จำเราได้ ทุกวันนี้สนิทแล้ว จะยืมของที่ก็โทรไปหาพี่พยาบาลที่แผนกก่อน ให้
 เขาเตรียมให้แล้วเราก่อยไปเอา เร็วดี ไม่ต้องยืนเกะกะที่พี่เขา คนไข้ยังเยอะๆ ด้วย ”

(พี่แอมโมเนีย (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 26 ต.ค. 55)

ซึ่งสอดคล้องกับพี่ก้อย (นามสมมติ) เลขานุการแพทย์ประจำแผนกกุมารเวชกรรม
 บอกเล่าเรื่องราวในการปฏิบัติในการติดต่อตามแผนกต่างๆ ในโรงพยาบาลแห่งนี้ ไว้ว่า

“ ถ้าไปแผนกในโรงพยาบาล ไม่เจอหรือทรมอ เจอแต่พี่พยาบาล ติดต่อกับพี่พยาบาลเท่านั้น ส่วนใหญ่ไปติดต่อกันที่แผนกก็เรื่องเดียวก็ยืมอุปกรณ์นั้นแหละ เรื่องอื่นไม่ค่อยมี กับพี่พยาบาลจะคุยกันก็เฉพาะเรื่องยืมของ ถ้าเรื่องสัพเพเหระก็คุยกับนินิดๆหน่อยๆ ไม่ได้สนิทอะไรกันขนาดนั้น ก็ไม่ได้ไปทุกวัน ไปเป็นครั้งๆไป ไม่เหมือนไปห้องประชุม อันนั้นไปทุกวัน ไปบ่อยกว่าไปตามแผนกในโรงพยาบาลนี้อีก ”

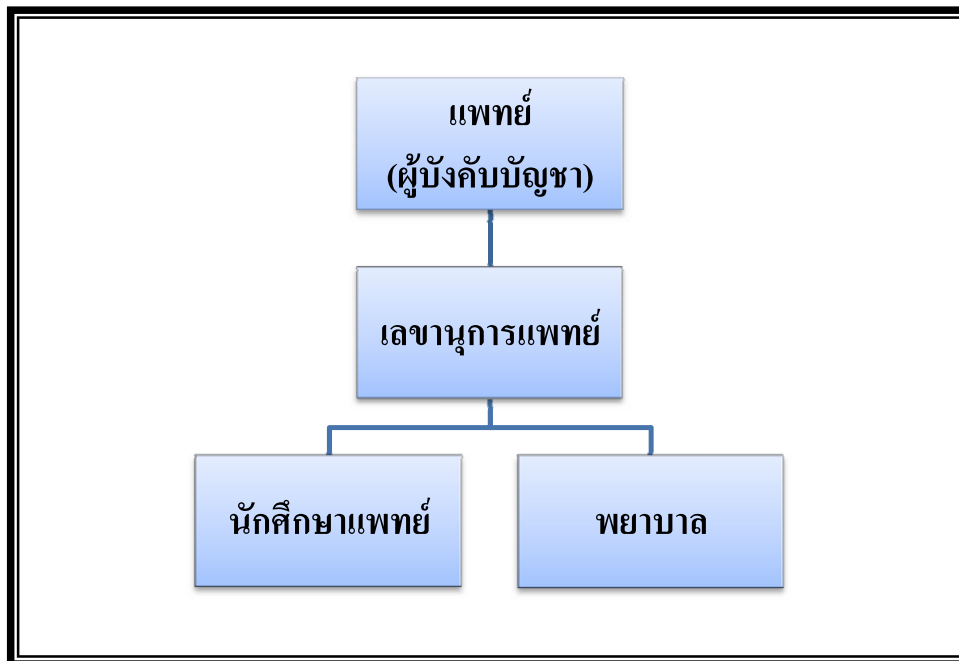
(พี่ก๊อช (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 26 ต.ค. 55)

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเลขานุการแพทย์กับพยาบาลผ่านบริบทในแผนกต่างๆ ในสถานพยาบาล ซึ่งเลขานุการแพทย์ได้รับมอบหมายให้ดูแลรับผิดชอบตามแผนกนั้นๆ

ภาพประกอบ 3 เลขานุการแพทย์ยืมวัสดุและครุภัณฑ์ตามแผนกต่างๆ
ที่มา ถ่ายโดยผู้วิจัย วันที่ 15 ตุลาคม 2555

จากเรื่องราวที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทางกายภาพโดยรวมของบริบทสถานพยาบาลแห่งนี้ รวมไปถึงลักษณะการปฏิบัติงานของกลุ่มเลขานุการแพทย์ กลุ่มนี้ในสถานพยาบาล จะเห็นได้ว่า เลขานุการแพทย์นั้น มีการปฏิสัมพันธ์กันแทบทุกๆ พื้นที่ภายในสถานพยาบาลแห่งนี้ ทั้งในพื้นที่สำนักงานของกลุ่มเลขานุการแพทย์เอง ทั้งในพื้นที่ของห้องประชุม และพื้นที่ของแผนกต่างๆ ในโรงพยาบาลอีกด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างเลขานุการแพทย์กับกลุ่มบุคคลต่างๆ ในสถานพยาบาล ที่ซึ่งเป็นพื้นที่ของการเชื่อมโยงความหลากหลายเข้าไว้ด้วยกันเป็นอย่างดี ทั้งแพทย์ พยาบาล หรือแม้กระทั่งตัวเลขานุการแพทย์เองก็ตาม โดยสะท้อนผ่านเรื่องเล่าเรื่องราวในแง่มุมต่างๆ ซึ่งบริบทของสถานพยาบาลและความสัมพันธ์ของคนภายในพื้นที่สถานพยาบาลแห่งนี้ เป็นสิ่งหล่อหลอมให้เกิดอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ทั้งสิ้น รวมไปถึงการปฏิบัติงานของเลขานุการแพทย์ในแต่ละวันนั้น ย่อมมีการต่อรองกับกลุ่มอำนาจต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย ในสถานพยาบาลแห่งนี้ และจากความสัมพันธ์ที่ได้ปรากฏในวิถีชีวิตประจำวันของเลขานุการแพทย์ สามารถสรุปออกมาเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ระดับชั้นทางอำนาจในสถานพยาบาลแห่งนี้ได้ ดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 4 แสดงภาพโครงสร้างความสัมพันธ์ระดับชั้นทางอำนาจในสถานพยาบาลแห่งนี้

บทที่ 5

การสร้างอัตลักษณ์และการต่อรองของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล

ในการศึกษา “การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาลนั้น เป็นการศึกษาถึงความพยายามในการสร้างหรือนิยามตัวตนของกลุ่มเลขานุการแพทย์เองภายใต้การปฏิบัติงานในสถานพยาบาลแห่งนี้ว่าอย่างไร และรวมไปถึงการนิยามจากกลุ่มบุคคลต่างๆ ในสถานพยาบาลว่าอย่างไร ซึ่งเลขานุการแพทย์มีการสร้างความเหมือนกันกับกลุ่มสมาชิกของตน และการสร้างความแตกต่างจากคนกลุ่มอื่นเช่นไร เนื่องจากภายใต้การปฏิบัติงานในสถานพยาบาลของเลขานุการแพทย์นั้น เลขานุการแพทย์จะต้องเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนต่างๆ แทบทุกๆ พื้นที่ในสถานพยาบาลแห่งนี้ ซึ่งความสัมพันธ์ในช่วงเวลาของการทำงานที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเลขานุการแพทย์กับกลุ่มคนอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นแพทย์ พยาบาล นักศึกษาแพทย์ หรือแม้กระทั่งกลุ่มเลขานุการแพทย์ด้วยกันเองก็ตาม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่สัมพันธ์กับการสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ทั้งสิ้น

สำหรับการศึกษาในบทนี้ ผู้วิจัยจึงนำเสนอถึงการสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ รวมไปถึงนำเสนอกลยุทธ์ต่างๆ ที่เลขานุการแพทย์นำมาใช้ในการต่อรองภายใต้พื้นที่สถานพยาบาลแห่งนี้ เพื่อความเข้าใจผู้วิจัยจึงแบ่งรายละเอียดต่างๆ ดังต่อไปนี้

- การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล
- การต่อรองของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล

การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล

การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล เป็นความพยายามที่จะนิยามในการแสดงตัวตนเพื่อบ่งบอกถึงการมีอยู่ของตนเอง ซึ่งอาจจะเกิดจากการนิยามจากกลุ่มเลขานุการแพทย์เองและการถูกนิยามจากกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่เลขานุการเข้ามีความสัมพันธ์ผ่านบริบทสถานพยาบาลด้วย ดังกล่าวเป็นการชี้ให้เห็นว่าตนเองเป็นใครภายใต้บริบทสถานพยาบาลที่ซึ่งเต็มไปด้วยบุคคลที่หลากหลายภายในพื้นที่ ทั้งนี้อัตลักษณ์ มิได้จำเป็นต้องมีหนึ่งเดียว แต่อาจมีหลากหลายอัตลักษณ์ประกอบรวมกันภายในบุคคลเดียว ซึ่งความหลากหลายของอัตลักษณ์นั้นก็เพื่อสร้างความเหมือนและความต่างระหว่างบุคคล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงแบ่งผลการศึกษาไว้ ดังนี้

1. อัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มเลขานุการแพทย์

การศึกษาถึงอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มเลขานุการแพทย์นั้น จากการปฏิบัติงานของเลขานุการแพทย์ แม้ว่ากลุ่มเลขานุการแพทย์จะมีที่มาจากกรอบมเลียงคู บริบทแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน หากแต่กลุ่มเลขานุการแพทย์ได้มีความเหมือนความเป็นพวกพ้องภายใต้กลุ่มเดียวกันภายใต้การปฏิบัติงานในความเป็นเลขานุการแพทย์ด้วยกัน ซึ่งการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาลนั้น มีหลากหลายลักษณะ ผู้วิจัยแบ่งรายละเอียดดังนี้

1.1 อ่อนน้อมถ่อมตน : การสร้างตัวตนเสมือนมีจิตบริการ

จากที่กล่าวมาแล้วนั้น ภาระงานส่วนใหญ่ของเลขานุการแพทย์นั้น มีภาระงานที่มีขอบเขตกว้างขวางและมีรายละเอียดขยับย่อยมากมาย ภาระงานส่วนใหญ่เป็นงานด้านเทคนิคเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเลขานุการทั่วไป เป็นงานเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และงานเอกสารต่างๆ ทั้งการร่างจดหมายโต้ตอบ การเก็บคั่นเอกสาร จัดทำหนังสือทั้งภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับวิชาการของแพทย์ ทั้งดำเนินการจัดประชุม จัดแจงและสรุปรายงานการประชุมในแต่ละแผนกที่ตนเองได้รับมอบหมาย นอกเหนือจากงานดังกล่าว ก็ยังมีภาระงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาแพทย์ด้วย มีหน้าที่ในการจัดทำแผนการเรียนการสอน จัดทำคู่มือเอกสารในการเรียนการสอนในแต่ละแผนก จัดสอบ รวมไปถึงการยืมวัสดุ ครุภัณฑ์ และเครื่องมือแพทย์ที่มีในการเรียนการสอนและในการสอบ ตลอดจนรวบรวมคะแนนและอาจจะต้องคัดเกรดแทนแพทย์ผู้สอนบ้างในบางรายวิชาอีกด้วย จากภาระงานทั้งหมดที่เลขานุการแพทย์ต้องรับผิดชอบนั้น ไม่สามารถที่จะกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบได้ชัดเจนเหมือนการปฏิบัติงานในหน้าที่อื่นๆ ฉะนั้น ผู้ที่ทำงานในตำแหน่งเลขานุการแพทย์นี้ได้ จะต้องเป็นผู้ที่ทำงานได้สารพัดอย่างตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา

ในการปฏิบัติงานของเลขานุการแพทย์ที่มีแพทย์เป็นหัวหน้างานนั้น เลขานุการแพทย์ต้องปฏิบัติตามคำสั่งตามที่ได้รับมอบหมายจากแพทย์ ซึ่งภายใต้พื้นที่ห้องประชุมจะเป็นพื้นที่ที่เลขานุการแพทย์จะต้องเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับแพทย์ภายใต้การปฏิบัติงาน และภาระหน้าที่ของเลขานุการแพทย์ที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำภายในพื้นที่ห้องประชุมในแต่ละครั้งนั้น จะเริ่มต้นตั้งแต่จัดเตรียมสถานที่ประชุม รวมไปถึงอาหารระหว่างเข้าประชุม จัดวางเอกสารประกอบการประชุม รับรองผู้เข้าประชุม จดบันทึกการประชุม ตลอดจนจัดเก็บการประชุม อีกทั้งจัดพิมพ์และจัดส่งรายงานการประชุมให้แก่ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน ดังกล่าวเป็นภาระหน้าที่ที่เลขานุการแพทย์ต้องปฏิบัติทุกครั้งที่มีการประชุม

จากข้างต้น เป็นภาระงานเพียงบางส่วนที่เลขานุการแพทย์จะต้องปฏิบัติ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นว่า ภายใต้อำนาจหน้าที่การปฏิบัติงานในห้องประชุมแห่งนี้ เลขานุการแพทย์มีหน้าที่ค่อนข้างเยอะและยิบย่อย ถึงแม้ภาระงานจะล้นมือ แต่เลขานุการแพทย์ก็ต้องแสดงตัวตนให้เห็นว่ามีจิตบริการที่จะต้องคอยบริการทุกคนที่อยู่ภายใต้พื้นที่ห้องประชุมในทุกๆด้านอย่างเต็มที่ ซึ่งจะต้องคอยดูแลความเรียบร้อย พร้อมทั้งประสานงานเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับทุกคน โดยเฉพาะกับแพทย์ที่ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของตัวเลขานุการแพทย์นั่นเอง

“ งานเลขานุการที่นี่ ทำเกี่ยวกับงานเอกสารส่วนใหญ่ แต่อย่างอื่นๆ ก็แล้วแต่งานไป เลขานุการเขาก็ทำได้หมด มีอะไรผมก็ขอให้เขาช่วยหมด ช่วยได้ทุกอย่าง เขารู้งานมากกว่าผมเยอะ ถ้าถามรายละเอียดก็คงตอบได้มากกว่าผมอีก ทุกครั้งที่นักศึกษาแพทย์มาถามรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาเรียนกับผม ผมก็ไล่ให้ไปถามกับเลขานุการแพทย์ทุกครั้ง เลขานุการเขาจะรู้ละเอียดมากกว่า ”

(นายแพทย์ทิงเจอร์ (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 26 ก.พ. 56)

“ เลขานุการเขาจะรู้จักงานมากกว่าเรา เขาจะใกล้ชิดกับงานมากกว่าเรา เขาจะรู้จักคนมากกว่าเราด้วย รู้จักนักศึกษาแพทย์ได้ทุกคน แต่ละคนเป็นอย่างไร รู้ลึก ความรู้ตรงนั้นเขาจะเอามาช่วยเราได้ เหมือนในวิชาสอน จะต้องแบ่งกลุ่มนักศึกษาแพทย์ เขาจะตอบได้ทันที คนนั้นไม่ถูกกับคนนี้ คนนี้เรียนดี คนนี้ไม่ค่อยตั้งใจเรียน เอาสองคนนี้อายุกลุ่มด้วยกัน คนเรียนดีจะได้ช่วยคนที่ไม่ตั้งใจเรียน เลขานุการมีความคิดดีๆ ที่บางทีเราก็กลืนนึกไปบ้างเหมือนกัน ”

(แพทย์หญิงพลาสเตอร์ (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 26 ก.พ. 56)

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ตัวของแพทย์เองนั้น มองว่าเลขานุการแพทย์เป็นที่พึ่งของตนเองได้ เลขานุการแพทย์ได้รับซึ่งความไว้วางใจจากแพทย์เปรียบเสมือนแขนขาที่คอยช่วยเหลือแพทย์ในการทำงาน และแพทย์สามารถที่จะสั่งงานทุกอย่างซึ่งเลขานุการแพทย์ก็ต้องปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเต็มที่เหมือนมีจิตบริการอีกด้วย

เมื่อแพทย์เปรียบเสมือนผู้บังคับบัญชา ฉะนั้นเลขานุการแพทย์ก็เปรียบเสมือนผู้ที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด เลขานุการแพทย์จึงต้องปฏิบัติตามภาระงานทุกอย่างตามที่ได้รับมอบหมาย และต้องยอมรับภาระงานสารพัดอย่างอ่อนน้อมถ่อมตนเสมือนเป็นผู้มีจิตบริการ ถึงแม้ภาระงานที่ได้รับจะหนักหนาเพียงใดเลขานุการแพทย์ก็ต้องดูแลให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี นอกจากนั้นเลขานุการแพทย์ยังต้องใช้ความอดทนเป็นอย่างสูงด้วย

“ มาทำงานแรกๆ งานเยอะมาก อันนั้นก็ต้องทำอันนั้นเราก็ต้องทำ บางอย่างเหมือนไม่ใช่หน้าที่เรา แต่เราก็ต้องทำ เหมือนเขียนแผนการสอนอย่างนี้ มันไม่น่าจะใช่หน้าที่เราหรือเปล่า น่าจะเป็นของอาจารย์ผู้สอนใช่ไหม ค่าตอบแทนไม่เห็นจะได้เราน้อย แต่ก็อย่างว่าพูดไม่ได้หรอก ก็ต้องทำไปตามคำสั่ง หมอสั่งมา พี่ก็ตอบ “ค่ะ” อย่างเดียวแหละ ”

(พี่ยา (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 17 มิ.ย. 55)

“ ถ้าให้พี่ทำแต่เรื่องเอกสารนะ พี่ก็ว่าโอเค พี่ทำได้ แต่มันไม่ใช่ล่ะสิ บางทีพี่ต้องไปเยี่ยมของตามแผนกในโรงพยาบาล ก็ต้องเซ็นรถเงินไปเอาของเหมือนคนงานเลย บางครั้งเวลาประชุม พี่ต้องไปเอาข้าวจากโรงครัวในโรงพยาบาลมาให้หมอกิน พี่ต้องเดินไปเอาเองเลยนะ ถังน้ำแข็งที่ยังยกมาแล้วเลย คุณตัวเองต่ำต้อยมาก พี่ไม่ชอบเลย แต่ก็ต้องทำนั่นแหละ ไม่อย่างนั้นงานขาดตกบกพร่องอีก งานก็ไม่เสร็จอีก ทำให้เสร็จๆ ไป ”

(พี่ไอ (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 17 มิ.ย. 55)

จากเสียงสะท้อนจากเลขานุการแพทย์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า เลขานุการแพทย์ต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตนในการปฏิบัติงาน ที่จำเป็นต้องยอมรับภาระงานทุกอย่าง ซึ่งปฏิบัติตัวเปรียบเสมือนผู้ที่มีจิตบริการอยู่ตลอดเวลา จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของหัวหน้างาน ทั้งหมดนี้ก็เพื่อให้งานของตนเองดำเนินไปได้ด้วยดี และงานของผู้บังคับบัญชาประสบความสำเร็จอย่างราบรื่นต่อไป

1.2 ปรากฏปริยวรอบรู้ : การสร้างตัวตนเสมือนหญิงเก่ง

นอกจากภาระงานในพื้นที่ห้องประชุมแล้ว เลขานุการแพทย์ยังมีภาระงานที่จะต้องมีความสัมพันธ์กับบริบทในแผนกต่างๆ ในสถานพยาบาลแห่งนี้ ซึ่งภาระงานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนที่เลขานุการแพทย์จะต้องเตรียมให้กับแพทย์หัวหน้างาน ฉะนั้น เลขานุการแพทย์จะต้องมีโอกาสพบปะ ติดต่อสื่อสารกับบุคคลที่หลากหลายด้วยกัน เลขานุการแพทย์จึงต้องมีทักษะในการทำงาน จะต้องมีความปรากฏปริยวรอบรู้ คล่องแคล่วว่องไว ซึ่งจะต้องมีการใช้มนุษยสัมพันธ์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

กลุ่มบุคคลที่เลขานุการแพทย์จะต้องปฏิสัมพันธ์นั้น พยาบาลประจำแผนกต่างๆ ในสถานพยาบาลก็เป็นหนึ่งในนั้นที่เลขานุการแพทย์จะต้องปฏิบัติงานร่วมกัน เมื่อเลขานุการแพทย์จะต้องประสานงานกับพยาบาลในส่วนพื้นที่ของแผนกต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ เพื่อหยิบยืมวัสดุ ครุภัณฑ์ และเครื่องมือแพทย์ที่มีในการเรียนการสอน เลขานุการแพทย์จะต้องแสดงตัวตนที่ปราดเปรียว ทั้งยังคล่องแคล่วว่องไว ทั้งต้องใช้ไหวพริบในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มีวาทศิลป์ในการพูด พูดจาจะฉะฉาน จะต้องมีความสามารถในการพูด เพราะการพูดที่ดีจะทำให้เลขานุการแพทย์สามารถเข้ากับบุคคลได้ทุกเพศ ทุกวัย และทุกชนชั้น และยังคงต้องรอบรู้ ไม้ใช่เฉพาะแต่งงานในหน้าที่ แต่ต้องมีความรู้กว้างขวางทั้งในอาชีพและทั่วไป นอกจากการรอบรู้เรื่องงาน ต้องรอบรู้เรื่องคนด้วย เนื่องจากงานเลขานุการเป็นงานที่ต้องพูดคุย ต้องทำงานประสานกับผู้คนตลอดเวลา

“ ที่พยาบาลหรือ ยืมของกับแกประจำ เมื่อก่อนก็ยืมมือเปล่า เดินตรงไปที่แผนกเลย แกไม่ค่อยให้ยืม กลัวเราทำหาย ช่วงแรกยืมของหายบ่อย ยืมของทำงานเข้าทุกที ช่วงหลังๆ พี่ทำแบบฟอร์มขอยืมของกับแก ให้แกเซ็นส่งของ เราก็เซ็นรับของ มีหลักฐานชัดเจน แกก็ให้ยืม เดียวนี้จะยืมอะไร โทรหาแกเลย ให้แกเตรียมให้เสร็จทั้งหมด แล้วค่อยไปเอา ได้เร็วด้วย พี่พยาบาลแกยังชมที่อยู่เลย ตั้งแต่ทำแบบฟอร์มขอยืมของไม่ค่อยหายแล้ว แกว่าพี่ช่างคิดสินะ ”

(พี่แอม โมนีย์ (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 23 มิ.ย. 55)

จากคำบอกเล่าเรื่องราวของเลขานุการแพทย์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความปราดเปรียวรอบรู้ของเลขานุการแพทย์ ที่นำไหวพริบมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่ต้องเผชิญขณะปฏิบัติงาน เพื่อที่จะหาหนทางให้งานดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

โดยเฉพาะปัจจุบันการรอบรู้ในด้านเทคโนโลยี เป็นสิ่งที่เลขานุการแพทย์จำเป็นจะต้องมีอย่างยิ่ง เนื่องจากเทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการทำงานของตัวเลขานุการแพทย์เอง ซึ่งสังเกตได้จากในพื้นที่สำนักงานของเลขานุการแพทย์นั้น มีคอมพิวเตอร์อยู่บนโต๊ะทำงานของเลขานุการแพทย์แทบทุกตัว ดังนั้น เลขานุการแพทย์จะต้องมีความสามารถในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้เป็นอย่างดี เพราะพื้นฐานความรู้ทางด้านเทคโนโลยีนั้น จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการประกอบอาชีพของเลขานุการแพทย์เอง

ภาพประกอบ 5 โต๊ะทำงานของกลุ่มเลขานุการแพทย์ที่มีคอมพิวเตอร์วางอยู่ทุกตัว
ที่มา ถ่ายโดยผู้วิจัย วันที่ 15 ตุลาคม 2555

“ การเป็นเลขานุการแพทย์ คอมพิวเตอร์สำคัญมากๆ ต้องทำงานทุกอย่างผ่านคอมพิวเตอร์ มีอยู่วันหนึ่งคอมพิวเตอร์ที่เสีย ต้องยกให้เขาไปซ่อม รู้ซึ่งเลยว่าสำคัญสุดๆ ถ้าไปทำคอมพิวเตอร์อื่นก็ไม่ได้ เพราะเขาต้องทำของเขาไป งานที่ก็อยู่ในคอมพิวเตอร์ที่เสียด้วย ที่อยู่เหมือนคนไม่มีแขนเลยละ ทำอะไรไม่ได้เลย อินเทอร์เน็ตก็อีกอย่าง ถ้ามันเสียคือทำงานไม่ได้เหมือนกันแหละ”

(พี่ลำลิ (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 18 มิ.ย. 55)

จากเสียงสะท้อนดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าความปราดเปรียวรอบรู้ของเลขานุการแพทย์ ซึ่งต้องมีความเข้าใจทั้งคนและงาน เป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความเป็นหญิงเก่งในด้านการทำงาน ความปราดเปรียวรอบรู้ดังกล่าวจะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับตัวเลขานุการแพทย์นั่นเอง

1.3 สาวมั่นทันสมัย : การสร้างตัวตนภายใต้พื้นที่ปฏิบัติงาน

จากที่กล่าวมาแล้ว เลขานุการแพทย์เป็นกลุ่มบุคคลอาชีพหนึ่งที่ถูกละเลยไปจากห้วงคำนึงของผู้คนทั่วไป น้อยคนนักที่จะรู้ว่ามียุทธศาสตร์เลขานุการแพทย์อยู่ในพื้นที่สถานพยาบาล เนื่องจากผู้คนมักจะนึกถึงแพทย์ พยาบาล ตลอดจนบุคคลที่ประกอบอาชีพทางด้านเวชกรรมอื่นๆ ทั้งทันตแพทย์ หรือแม้แต่เภสัชกรก็ตาม ที่มักจะถูกมองว่ามีตัวตนอยู่ในสถานพยาบาล ฉะนั้นกลุ่มเลขานุการแพทย์จึงพยายามที่จะนิยามตัวตนถึงการมีอยู่ในสถานพยาบาลแห่งนี้ ด้วยการสร้างอัตลักษณ์ร่วมที่แสดงถึงการเป็นพวกพ้องกลุ่มก่อนเดียวกันที่ถูกแสดงผ่านการแต่งกายสะท้อนให้เห็นถึงความทันสมัย เนื่องจากการแต่งกายเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งในการส่งเสริมบุคลิกลักษณะของคน เลขานุการจึงต้องแต่งตัวให้เหมาะสม และรู้จักแต่งกายตามสมัยสากลนิยม การแต่งกายที่ดีนั้น ย่อมแสดงให้เห็นถึงอุปนิสัยและรสนิยมที่ดีอีกด้วย

ถึงแม้เลขานุการแพทย์นั้น ไม่ได้มีแบบฟอร์มการแต่งกายที่ชัดเจนแต่อย่างใด แต่กลุ่มเลขานุการแพทย์จะแต่งกายตามโทนสีในแต่ละวัน เช่น หากเป็นวันจันทร์โทนมืดเหลือง หากเป็นวันอังคารเปลี่ยนเป็นสีชมพู ซึ่งในแต่ละวัน โทนมืดก็จะถูกสลับสับเปลี่ยนไป แม้ในจำนวนเลขานุการแพทย์ทั้งสิบคนนั้น ส่วนใหญ่ล้วนนับถือศาสนาอิสลาม จะเหลือก็เพียงแต่อีกหนึ่งคนก็นับถือศาสนาพุทธ เครื่องแต่งกายส่วนใหญ่จึงมีฮิญาบเป็นส่วนหนึ่งของการแต่งกายด้วย พร้อมกับเสื้อตัวยาว กระโปรงยาวหรือกางเกงขายาวตามแบบฉบับมุสลิม แต่ฮิญาบที่เลขานุการแพทย์ส่วนใหญ่นำมาใช้สวมใส่ก็ยังคงมีสีสันสดใสและประดับประดาไปด้วยเครื่องประดับระยิบระยับ และ

ยังคงมีรูปแบบทันสมัยตามแฟชั่น มีหลากหลายจุดขาด บางครั้งอาจจะมีรูปแบบแปลกตาไปตาม
สมัยนิยมอีกด้วย

ภาพประกอบ 6 การแต่งกายของกลุ่มเลขานุการแพทย์
ที่มา ถ่ายโดยผู้วิจัย วันที่ 15 ตุลาคม 2555

ซึ่งการแต่งกายของเลขานุการแพทย์กลุ่มนี้ มีความแตกต่างไปจากการแต่งกายของกลุ่มวิชาชีพอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานในสถานพยาบาลแห่งนี้ ทั้งแพทย์และพยาบาลนั้น จะมีเสื้อกาวน์เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องการแต่งกาย หรือไม่ก็จะมีแบบฟอร์มสีขาวอย่างชัดเจน สะท้อนถึงความเคร่งขรึม ดังนั้น การแต่งกายของเลขานุการแพทย์ ที่มีสีสันฉูดฉาดและมีการแต่งหน้าแต่งตาให้สวยงาม ซึ่งเป็นการสร้างความสดใส และกลายเป็นภาพจำของผู้คนในสถานพยาบาลแห่งนี้ไปแล้ว ดังเช่น

“ เลขานุการแพทย์นั้นหรือ สาวสวยๆทั้งนั้น แต่งตัวมาเป็นชุดเลย ผ้าคลุมเสื้อ กางเกงเข้าชุดเป๊ะ เข้ามาในโรงพยาบาลก็เจอทุกที่แหละ ดูตามแพชชั่นมาก ทุกวันก็เห็นแต่งตัวสีเดียวกันทั้งกลุ่ม เดินผ่านก็เห็นแหละ จำได้ ”

(พยาบาลไอโอดีน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 26 มิ.ย. 55)

นอกจากการแต่งกายที่บ่งชี้ถึงความทันสมัยแล้วนั้น ในด้านการทำงานของเลขานุการแพทย์ก็ยังคงมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาร่วมใช้ในการทำงานเช่นกัน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ เข้ามาช่วยในการทำงานได้ดีอีกด้วย ดังกล่าวข้างต้น เลขานุการแพทย์พยายามที่จะนิยามตัวตนในสถานพยาบาลแห่งนี้ ในการแสดงตัวตนผ่านการแต่งกาย และยังแสดงศักยภาพของตัวเองออกมา เพื่อต้องการให้ตัวเองมีตัวตนภายในพื้นที่สถานพยาบาลแห่งนี้นั่นเอง

2. อัตลักษณ์ระดับปัจเจก

การศึกษาถึงอัตลักษณ์ระดับปัจเจกของกลุ่มเลขานุการแพทย์นั้น จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการสร้างความสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับกลุ่มเลขานุการแพทย์ในช่วงระยะเวลาหนึ่งมาก่อน รวมทั้งจากการที่ผู้วิจัยได้เข้าสัมภาษณ์ พูดคุยกับกลุ่มเลขานุการแพทย์นั้น ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะด้วยช่วงอายุ ทักษะคิด ค่านิยม อุดมการณ์ ประสบการณ์ส่วนตัว หรือแม้กระทั่งบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการแสดงออก หรือการสร้างตัวตนของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกันไป ซึ่งการสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในระดับปัจเจกนั้น อาจจะสวนทางกับอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มเลขานุการแพทย์ได้

ถึงแม้้อัตลักษณ์ระดับกลุ่มเลขานุการแพทย์ อาจจะมีอัตลักษณ์ปราดเปรียว คล่องแคล่วว่องไว แต่ในระดับปัจเจก เลขานุการแพทย์บางคนลักษณะเชิงซ้ำ ทำงานใจเย็น ส่งผลทำให้การทำงานล่าช้ามากจนเกินไป

“ พี่ทำงานไม่เสร็จบ่อย โคนว่าตลอดแหละ พี่ก็พยายามนะ บางทีก็เร่งงาน ให้ตัวเองเหมือนกัน บางช่วงงานเข้าจิงๆ เข้ามาทีสามสี่อย่าง ทั้งแผนก็มีเราคนเดียว ที่ทำไม่ทันหรอก ไม่รู้จะทำยังไงจริงๆ บางทีหมอมว่ามา พี่ก็อึดอย่างเดียว ”

(พี่แคปซูล (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 23 ต.ค. 55)

จากที่การมาแล้ว กลุ่มเลขานุการแพทย์นั้นม้อัตลักษณ์กลุ่มคือ ความปราดเปรียว คล่องแคล่วว่องไว รวมทั้งความรู้ ก็เป็นอัตลักษณ์กลุ่มอีกอย่างหนึ่งเช่นกันที่กลุ่มเลขานุการแพทย์มี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเลขานุการแพทย์จะต้องมีความรู้เฉพาะด้าน คือ จะต้องมีความรู้พิเศษเกี่ยวกับเครื่องมือแพทย์ ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคทางการแพทย์ แต่สำหรับเลขานุการแพทย์บางคน ก็ยังขาดความรู้เกี่ยวกับศัพท์ที่ใช้ในวงการแพทย์ และชื่ออุปกรณ์เครื่องมือแพทย์ต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการทำงานในหน้าที่ของเลขานุการแพทย์เป็นอย่างมาก

“ เอาจริงๆนะ พี่ไม่รู้จักเลยศัพท์แพทย์เลย อุปกรณ์อะไรๆก็ไม่รู้จักเลย สักนิด ตอนมาแรกมาแบบงงๆ มาก เวลาหมอสั่งในที่ประชุมนะ เอ้อไปเลยละ ถามได้บ้างจากพี่เลขานุการบางคนที่เขาอยู่มาก่อน เขาก็จะรู้จัก เวลาหมอสั่ง พี่ไม่รู้เรื่องและไม่เข้าใจ ก็ได้แต่พยักหน้ารับๆไป แต่คิดในใจหมอสั่งอะไร มั่วไปหมด ”

(พี่แอสไพริน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 19 มิ.ย. 55)

จากการสัมภาษณ์ แสดงให้เห็นว่า หนึ่งในกลุ่มเลขานุการแพทย์กลุ่มนี้ ขาดความรู้ ความเชี่ยวชาญ และความชำนาญทางด้านเทคนิคทางการแพทย์ ซึ่งอัตลักษณ์ระดับปัจเจกสิ่งนี้ยังสวนทางกับอัตลักษณ์ของกลุ่มเลขานุการแพทย์อีกด้วย

นอกจากนั้น การเป็นสาวมั่นทันสมัยก็เป็นอัตลักษณ์กลุ่มอีกอย่างหนึ่งของเลขานุการแพทย์เช่นกัน นอกจากการแต่งกายตามสมัยนิยมของเลขานุการแพทย์ที่จะบ่งบอกถึงความทันสมัย ตามที่ผู้วิจัยเคยกล่าวมาแล้วนั้น การใช้เทคโนโลยีในการทำงานก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่

บ่งบอกถึงความทันสมัยของเลขานุการแพทย์เช่นกัน แต่สำหรับเลขานุการแพทย์บางคนกลับใช้เทคโนโลยีได้ไม่ชำนาญ ทำให้เทคโนโลยีกลายเป็นจุดอ่อนของตัวเอง ซึ่งสวนทางกับอัตลักษณ์ของกลุ่มอย่างเห็นได้ชัด

“ คอมฯใช้ เป็นนิดๆหน่อยๆ มาทำงานที่นี่ใช้แต่คอม อะไรๆก็ทำลงคอมหมด พี่พิมพ์งานหน้าหนึ่งนานเป็นวันเลย ขัดใจตัวเองมาก ต้องนั่งจิ้มๆเป็นพิมพ์คนอื่นเขาทำงานเสร็จเป็นปีๆ หันมาคุยของเรายังพิมพ์อยู่หน้าเดิมอยู่เลย อินเทอร์เน็ตก็เหมือนกัน อีเมลพี่ไม่เคยมีเลยนะ แต่มาทำงานก็ต้องมี ไม่อย่างนั้นส่งงานให้หมอไม่ได้เลยละ ไหนจะส่งไปติดต่อกับสำนักงานภายนอกอีก ”

(พี่พาราเซตามอล (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 18 มิ.ย. 55)

จากการศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาลทั้งหมดที่ผู้วิจัยได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่า การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์นั้น มีความหลากหลายและแตกต่างกัน อัตลักษณ์มีลักษณะเป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา สามารถปรับเปลี่ยนไปตามบริบทที่เลขานุการแพทย์เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ด้วย นอกจากนั้นความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะด้วยช่วงอายุ ทักษะคิด ค่านิยม อุดมการณ์ ประสบการณ์ส่วนตัว หรือแม้กระทั่งบทบาทหน้าที่ ล้วนแต่ส่งผลต่อการแสดงออกหรือการสร้างอัตลักษณ์ที่มีความต่างกัน ไปอีกด้วย

การต่อรองของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล

จากการที่เลขานุการแพทย์เป็นกลุ่มบุคคลที่ถูกกลืนหายไปจากห้วงคำนึงของผู้คนทั่วไป เลขานุการแพทย์จึงมีความพยายามที่จะแสดงตัวตนเพื่อบ่งบอกถึงการมีอยู่ของตนเองในสถานพยาบาลแห่งนี้ และต้องการชี้ให้เห็นว่าตนเองเป็นใครภายใต้บริบทสถานพยาบาล ที่ซึ่งเต็มไปด้วยบุคคลที่หลากหลายภายในพื้นที่ ฉะนั้น เลขานุการแพทย์จึงพยายามหาหนทาง และหาช่องจังหวะเวลาที่จะแปลงสถานการณ์เฉพาะหน้าให้เป็นโอกาส เพื่อจะเปิดช่องให้ชีวิตประจำวันได้แสดงศักยภาพด้วยตัวเอง ดังนั้น ผู้วิจัยจะนำเสนอกลยุทธ์วิธีการต่อรองต่างๆ ที่เลขานุการแพทย์นำมาใช้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจะแบ่งผลการศึกษาไปตามพื้นที่ในสถานพยาบาลที่เลขานุการแพทย์ได้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ผ่านการทำงาน ดังนี้

พื้นที่ห้องประชุม : พื้นที่ที่ถูกลดทอนอำนาจ

ภายใต้พื้นที่ห้องประชุมเป็นพื้นที่ที่เลขานุการแพทย์ต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับแพทย์ผ่านการทำงาน แพทย์ผู้ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของเลขานุการแพทย์ ฉะนั้น แพทย์จึงเป็นผู้กุมอำนาจภายใต้พื้นที่ห้องประชุมแห่งนี้ สังเกตได้จากตำแหน่งที่นั่งของแพทย์ ซึ่งเป็นบริเวณหัวโต๊ะของการประชุมเสมอ เสมือนเป็นผู้นำการประชุมในทุกครั้ง และเลขานุการแพทย์มักจะมีตำแหน่งที่นั่งอยู่ด้านหลังแพทย์เสมอเช่นกัน เพราะแพทย์สามารถที่จะออกคำสั่งให้เลขานุการแพทย์ปฏิบัติตามได้ทันที หากแพทย์เปรียบเสมือนผู้บังคับบัญชา เลขานุการแพทย์ก็เปรียบเสมือนคนรับใช้ที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งสารพัดอย่าง เป็นทั้งพนักงานต้อนรับ นักจำ นักเขียน นักอ่าน นักคำนวณ นักการทูต นักค้นคว้าวิจัย ตลอดจนเป็นแม่บ้านอีกด้วย ซึ่งเลขานุการแพทย์จะต้องปฏิบัติงานภายในพื้นที่ห้องประชุมแห่งนี้ตามคำสั่งของแพทย์อย่างเคร่งครัด ให้การประชุมสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพื่อให้ทำงานของผู้บังคับบัญชาประสบผลสำเร็จ ดังกล่าวทำให้เห็นว่า พื้นที่ห้องประชุมจึงเป็นพื้นที่ที่ถูกลดทอนอำนาจและถูกกดขี่ไว้ให้อยู่ภายใต้อำนาจของแพทย์

ถึงแม้ภายใต้พื้นที่ห้องประชุมแห่งนี้ เลขานุการแพทย์จะเปรียบเสมือนคนรับใช้ก็ตาม ที่ต้องดูแลรับผิดชอบงานในทุกหน้าที่ แต่เมื่อมีจังหวะหรือโอกาส เลขานุการแพทย์ก็จะหาช่องในการแสดงศักยภาพถึงการมีตัวตนทันที ซึ่งในบางครั้งเลขานุการแพทย์จากเสมือนคนรับใช้ก็กลับกลายเป็นผู้นำในการประชุมแทนแพทย์ เช่น เมื่อชี้แจงหรือทักท้วงระเบียบกฎเกณฑ์ที่เลขานุการแพทย์มีความรู้ละเอียดมากกว่าแพทย์

“ประชุมที่ก็เหนื่อยที่ เวลาประชมนั้นหรือ ทำทุกอย่างจนถึงเกือบกวาดห้องด้วย บางที่ทำงานไม่ถูกใจก็ถูกค่าถูกว่าจนชินแล้ว มาแรกๆก็มีน้ำตาไหลเหมือนกัน เหมือนหมอละเอียดแล้วตอบไม่ได้ หลังๆ ก็ต้องเก็บรายละเอียดทุกอย่าง เคี้ยวนี้หมอละเอียดทำเอกสารผิด เราจะรู้ทันที เราทักเขาได้เลย ถ้าเรามั่นใจว่าถูก ต้องยื่นกรานไปเลย หมอละเอียดระเบียบไม่ค่อยได้หรอก เราระเบียบได้แน่นกว่าเขา เคี้ยวนี้พี่ก็เลยไม่ค่อย โคนคุณแล้ว”

(พี่เบตาติน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 18 มิ.ย. 55)

จากเสียงดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการต่อรองของเลขานุการแพทย์ที่มีต่อแพทย์ผู้บังคับบัญชา เป็นการแสดงศักยภาพของตัวเองด้วยวิธีการให้รายละเอียดเกี่ยวกับกฎเกณฑ์อย่างชัดเจนและฉะฉาน ซึ่งเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับตัวเลขานุการแพทย์เองอีกด้วย

นอกจากนี้ ภายในพื้นที่ประชุม การสั่งงานของแพทย์ทุกครั้ง จะต้อง มีศัพท์เทคนิคทางการแพทย์เข้ามาใช้ เลขานุการแพทย์จึงจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือแพทย์ด้วย แต่เลขานุการบางคนขาดความรู้ทางด้านนี้

“พี่ไม่รู้จักเลยศัพท์แพทย์เลย คือไม่รู้จักเลย อุปกรณ์อะไรๆก็ไม่รู้จักเลย เวลาหมอสั่งในที่ประชุม งง ไม่เข้าใจ สีหน้ามันออก แล้วก็เริ่มอาย คราวนี้ก็เลยรู้สึกว่าได้แล้ว เวลาหมอสั่งเราไม่รู้เรื่องก็เริ่มรู้สึกอาย ก็เริ่มเรียนรู้ อะไรที่หมอสั่งบ่อยๆ ก็จะจำได้เร็ว ที่ที่เรียนรู้ได้ดีมาก คือเวลาที่จัดสอบให้นักศึกษาแพทย์เนี่ยแหละ หมอเค้าสั่งรายการมาให้แล้วเราก็ต้องเอามาพิมพ์เป็น Check list เพื่อทำแบบฟอร์มยื่นของตามแผนกต่างๆ หมอจะบอกในที่ประชุมว่าจะเอาอะไรบ้าง ยืมมาจากแผนกไหน บ่อยๆ ก็เริ่มชิน ไปยืมตามแผนกที่เราดูแล พอที่พยาบาลเขาเอา Check list ที่พี่ทำไปจัดของมาให้ พี่จะดูทีละอย่างตามที่พยาบาลเขา อันนี้เรียกว่าอะไร อันนั้นเอาไว้ทำอะไร ดูทีละอย่างจนที่พยาบาลเขาเตรียมให้เราครบทุกอย่าง ทำอย่างนี้ทุกครั้งจนจำได้เอง ช่วงหลังๆ พี่พยาบาลเห็นหน้าพี่เขาก็รู้แหละว่าจะมายืมอะไร บ้างทีก็โทรไปบอกที่พยาบาลเขาก่อน พี่เขาก็จะเตรียมให้เลย นานๆ ไปก็เริ่มรู้จักศัพท์ รู้จักของเยอะขึ้น อุปกรณ์ที่ใช้ก็เดิมๆ ถ้าถามตอนนี้ก็รู้จักเกือบหมดแล้ว”

(พี่วิตามิน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 26 ต.ค. 55)

จากคำบอกเล่าของเลขานุการแพทย์ สะท้อนให้เห็นถึงการนำศัพท์แพทย์มาเป็นเครื่องมือของอำนาจ แต่อย่างไรก็ตามยังพบว่าวิธีการต่อรองที่เลขานุการแพทย์ใช้กับแพทย์ ด้วยวิธีการเรียนรู้จากพยาบาลตามแผนกต่างๆ ที่เข้าไปยืมอุปกรณ์ในการจัดสอบให้กับนักศึกษาแพทย์ในทุกๆ ครั้ง ทำให้ตัวเลขานุการแพทย์เองนั้น เกิดความคุ้นชินและจดจำได้ จนได้รับคำชื่นชมจากแพทย์ผู้ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา ซึ่งกลยุทธ์เหล่านี้ส่งผลก่อเป็นอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ทั้งสิ้น

พื้นที่สำนักงาน : พื้นที่ของการแสดงตัวตนของเลขานุการแพทย์

จากการที่เลขานุการแพทย์ไม่สามารถแสดงตัวตนภายในพื้นที่ห้องประชุมได้ เนื่องจากภายในพื้นที่ห้องประชุมมีแพทย์เปรียบเสมือนเจ้าของพื้นที่และเป็นผู้กุมอำนาจเอาไว้ ทำให้เลขานุการแพทย์ถูกกดทอนอำนาจลง ฉะนั้น เลขานุการแพทย์จึงต้องช่วงชิงพื้นที่สำนักงานแห่งนี้ เพื่อให้ตัวเองสามารถแสดงตัวตนได้ ซึ่ง “พื้นที่สำนักงาน” เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะทางกายภาพที่แบ่งแยกชัดเจน มีการกั้นห้องขอบชิด ซึ่งยังสามารถขยายความไปถึงคำว่า “ส่วนตัว” ได้อีกด้วย

สำหรับพื้นที่สำนักงานของเลขานุการแพทย์ ถือเป็นพื้นที่ส่วนตัวของกลุ่มเลขานุการแพทย์ เนื่องจากในพื้นที่สำนักงานจะมีเพียงแต่เลขานุการแพทย์ทั้งสิบคนนี้เท่านั้น เลขานุการแพทย์จึงเปรียบเสมือนเป็นเจ้าของพื้นที่สำนักงาน และมีอำนาจภายในพื้นที่แห่งนี้ เลขานุการแพทย์สามารถพบปะ พูดคุย ปรึกษากัน หรือปรับทุกข์ให้กันได้ ภายในพื้นที่ทุกส่วนในสำนักงานแห่งนี้ ทั้งในมุมของโต๊ะทำงาน มุมห้องครัว หรือมุมห้องน้ำ ซึ่งอาจจะเป็นทั้งเรื่องงาน และเรื่องส่วนตัวก็ได้ เนื่องจากกลุ่มบุคคลอื่นๆ ไม่สามารถเข้ามายุ่งเกี่ยวภายในพื้นที่แห่งนี้ได้ แม้กระทั่งแพทย์ผู้บังคับบัญชาของเลขานุการแพทย์เองก็ตาม เพราะแพทย์จะมีการปฏิสัมพันธ์กับเลขานุการแพทย์ผ่านทางพื้นที่ห้องประชุมหรือทางโทรศัพท์เพียงเท่านั้น สังเกตได้จากตรงหน้าประตูทางเข้าสำนักงานได้ปิดประกาศห้ามบุคคลภายนอกเข้า ในส่วนกลุ่มบุคคลอื่นๆ ที่ต้องปฏิสัมพันธ์ผ่านการทำงานกับเลขานุการแพทย์นั้น หากต้องมีการติดต่อก็จะต้องติดต่อผ่านช่องหน้าต่างกระจกบานเล็กๆ ตรงเคาน์เตอร์หน้าสำนักงานเท่านั้น บุคคลที่มาติดต่อกับเลขานุการแพทย์ จะไม่สามารถเข้ามาภายในพื้นที่สำนักงานของเลขานุการแพทย์ได้ หากไม่ได้รับอนุญาตจากตัวเลขานุการแพทย์ซึ่งเปรียบเสมือนเจ้าของพื้นที่เอง ดังนั้น ภายใต้อำนาจพื้นที่สำนักงานแห่งนี้ จึงเป็นพื้นที่ของการแสดงตัวตนของเลขานุการแพทย์นั่นเอง

ภาพประกอบ 7 ช่องหน้าต่างกระจกบานเล็กหน้าต่างพื้นที่สำนักงานของเลขานุการแพทย์
ที่มา ถ่ายโดยผู้วิจัย วันที่ 15 ตุลาคม 2555

“ เคยมีเหตุการณ์ครั้งหนึ่งค่ะ ตอนนั้นหนูกับเพื่อนนักศึกษาแพทย์คนอื่นๆ จะต้องออกชุมชน หนูรู้ว่าพี่เลขาฯเขาจะต้องเป็นคนแบ่งกลุ่มให้หนูกับเพื่อนแบ่งไปตามโรงพยาบาลชุมชนของอำเภอต่างๆ จะไปอยู่แล้ววันพรุ่งนี้เรายังไม่รู้เลยจะได้ไปโรงพยาบาลชุมชนไหน ไปกับเพื่อนคนไหนบ้าง ดัดสินใจกับเพื่อนห้าหกคนได้มั้ง เดินไปถามกับพี่เขาเลย ล้อมพี่เลขาไว้ด้วยนะ หนูถามกับพี่เขาแบบทำหน้านิ่งๆทำเสียงเครียดนิดหน่อย แต่ไม่ทำอะไรพี่เขาณะ พี่เขาก็ตอบว่ายังไม่แบ่งกลุ่มบ้าง หมอเป็นคนแบ่งให้บ้าง ตอบแบบมั่วไปหมด สุดท้ายพี่เขารีบเดินหนีเข้าไปในสำนักงานของพี่แกเลย เราก็ตามเข้าไปด้วยไม่ได้ไง สรุปวันนั้นก็ไม่รู้อยู่ที่แต่มารู้ทีหลังว่า พี่เขาไม่บอกแต่เนิ่นๆ กลัวเราจะไปสลับกลุ่มกันเอง เพราะมีรุ่นก่อนๆ เค้ายสลับกัน พี่เขาบอกว่ามีปัญหาเวลาพี่เขาส่งใบประเมินไปหมอทางนุ่นเข้าประเมินเรา เค้ายประเมินคะแนนให้ไม่ถูก ประเมินผิดคนว่าจั่นแหละ”

(น้องนักศึกษาไอโอดีน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 12 ต.ค. 55)

จากการสัมภาษณ์นักศึกษาแพทย์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าการที่เลขานุการแพทย์เดินหนีกลุ่มนักศึกษาแพทย์ดังกล่าวเข้าไปยังพื้นที่สำนักงานของตนเอง เนื่องจากเลขานุการแพทย์รู้ว่า ภายใต้อำนาจหน้าที่นี้เป็นพื้นที่ของเลขานุการแพทย์เอง และเลขานุการแพทย์เป็นผู้กุมอำนาจในพื้นที่นี้ ซึ่งนักศึกษาแพทย์ หรือบุคคลทั่วไปไม่สามารถเข้ามาภายในพื้นที่สำนักงานแห่งนี้ได้อย่างเด็ดขาด นอกจากนี้จะได้รับอนุญาตจากผู้ซึ่งเปรียบเสมือนเจ้าของพื้นที่ นั่นก็คือ เลขานุการแพทย์เอง

นอกจากนี้ เลขานุการแพทย์ยังมีกลยุทธ์ในการต่อรองในด้านการทำงาน ภายใต้อำนาจหน้าที่สำนักงานแห่งนี้ ซึ่งสอดคล้องจากการที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ เลขานุการแพทย์บางคนใช้เทคโนโลยีมาช่วยการทำงานได้ไม่ชำนาญ แต่เลขานุการแพทย์ผู้นั้น ก็มีวิธีการต่อรองด้วยวิธีการให้เลขานุการแพทย์คนอื่นๆ เข้ามาสอนควบคู่ไปกับการเรียนเพิ่มเติมด้วยตนเอง ฝึกจนเกิดความเชี่ยวชาญและชำนาญในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการทำงานได้รวดเร็วขึ้น

“ก็อย่างที่บอกว่า มาทำงานที่นี่ใช้แต่คอม อะไรๆก็ทำลงคอมหมด ช่วงแรกทำอะไรก็ไม่ค่อยได้ ซ้ำไปหมด ช่วงหลังๆ ให้พี่เลขาฯอีกคนสอน สอนทุกวัน คนเคยชิน เหมือนมันชินมือ บางทีก็ต้องเอาโน้ตบุ๊คที่ใช้ในสำนักงานกลับไปฝึกที่บ้านต่อ เมื่อก่อนพิมพ์หน้าหนึ่งนานมาก เดียวนี้เร็วขึ้นเยอะ”

(พี่พาราเซตามอล (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 23 ต.ค. 55)

จากเสียงสะท้อนของเลขานุการแพทย์คนดังกล่าว ทำให้เห็นถึงกลยุทธ์ที่เลขานุการแพทย์ต้องเรียนรู้เพิ่มเติมในการใช้เทคโนโลยีในการทำงาน เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพของตนเองในด้านการทำงานในพื้นที่สำนักงานแห่งนี้ เพื่อทำให้ผู้บังคับบัญชาเกิดความพอใจในการทำงานของเลขานุการแพทย์คนดังกล่าวมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

พื้นที่แผนกต่าง ๆ ในสถานพยาบาล : พื้นที่ของการสร้างอัตลักษณ์

ในการศึกษาถึงการสร้างอัตลักษณ์และการต่อรองของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาลนั้น บริบทในสถานพยาบาลเอง ก็เป็นพื้นที่สำคัญที่ผู้วิจัยจะต้องกล่าวถึง เนื่องจากเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีการปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นอย่างแน่นอน ในสถานพยาบาลนั้น มีการแบ่งพื้นที่ไปตามการรักษาตามลักษณะอาการของโรคตามแผนกต่างๆ ทั้งอายุรกรรม ศัลยกรรม กุมารเวชกรรม

และต่างๆอีกมากมาย เมื่อพื้นที่สถานพยาบาลถูกแบ่งออกเป็นแผนก ในแต่ละแผนกก็จะมีแพทย์เฉพาะทางประจำอยู่ ฉะนั้น เพื่อให้การทำงานดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน เลขานุการแพทย์จำเป็นต้องเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ในด้านการทำงานกับบุคลากรอื่นๆในแผนก นั่นก็คือพยาบาล ซึ่งมีการปฏิสัมพันธ์ผ่านทางแผนกในโรงพยาบาล

เมื่อเลขานุการแพทย์ต้องเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงานภายใต้พื้นที่แผนกในสถานพยาบาล ซึ่งคงจะเป็นเรื่องยากที่เลขานุการแพทย์จะมีตัวตนในสายตาผู้คนทั่วไป แม้กระทั่งบางคนไม่เคยคาดคิดเลยด้วยซ้ำว่าจะมีอาชีพนี้อยู่ภายใต้สถานพยาบาลแห่งนี้ ฉะนั้นเลขานุการแพทย์ต้องใช้ความพยายามในการหากลยุทธ์เพื่อแสดงตัวตนที่บ่งบอกถึงการมีอยู่ในสถานพยาบาลแห่งนี้เช่นเดียวกับแพทย์ พยาบาล หรือกลุ่มอาชีพอื่นๆ ทางด้านเวชกรรม

กลยุทธ์ที่เลขานุการแพทย์ได้นำมาใช้ในการแสดงตัวตนถึงการมีอยู่ในสถานพยาบาลแห่งนี้ เลขานุการแพทย์ได้นำอัตลักษณ์กลุ่มของเลขานุการแพทย์เข้ามาต่อรองทั้งความเป็นสาวมั่นทันสมัย กลุ่มเลขานุการแพทย์มีการแต่งตัวที่ตามสมัยนิยม มีสีสันที่สดใส ดูฉูดฉาดรวมทั้งมีการแต่งหน้าทาปากสวยงาม ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มอาชีพอื่นๆ ทั่วไป ที่ดำรงอยู่ในสถานพยาบาลแห่งนี้ ซึ่งแต่งกายด้วยโทนสีขาว ที่แสดงถึงความเคร่งขรึม และอาจจะมีเสื้อกาวน์หรือยูนิฟอร์มที่ชัดเจน ซึ่งแตกต่างจากเลขานุการแพทย์ที่ไม่มียูนิฟอร์มที่ชัดเจน เลขานุการแพทย์จึงแต่งกายในโทนสีเดียวกันในแต่ละวัน เพื่อแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ และความเป็นกลุ่มก้อนของเลขานุการแพทย์นั่นเอง

นอกจากที่เลขานุการแพทย์จะนำอัตลักษณ์กลุ่มในความเป็นสาวมั่นทันสมัยมาต่อรองแล้วนั้น เลขานุการแพทย์ยังนำอัตลักษณ์ความปราดเปรียวรอบรู้มาต่อรองกับพยาบาลในแผนกต่างๆ ที่เลขานุการแพทย์ต้องดูแลรับผิดชอบผ่านพื้นที่แผนกนั้นๆ ด้วย

เมื่อเลขานุการแพทย์ต้องประสานงานกับพยาบาลในส่วนพื้นที่ของแผนกต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ เพื่อหยิบยืมวัสดุ ครุภัณฑ์ และเครื่องมือแพทย์ที่มีในการเรียนการสอน เลขานุการแพทย์จะต้องแสดงตัวตนที่ปราดเปรียว ทั้งยังคล่องแคล่วว่องไว ทั้งต้องใช้ไหวพริบในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มีวาทศิลป์ในการพูด พูดจาจะฉาน จะต้องมึลปะในการพูด เพราะการพูดที่ดีจะทำให้เลขานุการแพทย์สามารถเข้ากับบุคคลได้ทุกเพศ ทุกวัย และทุกชนชั้น และยังคงต้องรอบรู้ ไม่ใช่เฉพาะแต่งงานในหน้าที่ แต่ต้องมีความรู้กว้างขวางทั้งในอาชีพและทั่วไป นอกจากต้องรอบรู้เรื่องงานต้องรอบรู้เรื่องคนด้วย เนื่องจากงานเลขานุการเป็นงานที่ต้องพูดคุย ต้องทำงานประสานกับผู้คนตลอดเวลา

“ เลขาฯ พุดเก่งมาก มายืมของด้วยตลอด ตอนยืมของแรกๆ มายืมกะที่
หัวหน้าพยาบาลนั้น มายืมก็ไม่ค่อยได้ของกลับไปหรอก ที่หัวหน้าพยาบาลเขาไม่
ค่อยให้ยืมหรอก ที่เขาบอกว่าของชอบหาย เลขาฯ มายืมประจำ โคนที่เขาค่าประจำ
แอบเห็นก็สงสัยเหมือนกัน แต่เขาก็จำเป็นต้องมา หน้าที่เขาแหละนะ แต่โคนค่า
เขาก็ยังยืมสินะ ก็ยังอ่อนวอนต่อจนที่พยาบาลเขาใจอ่อนให้ยืมของจนได้แหละ บาง
ทีได้ของไม่ครบก็พูดจนได้ของครบ พุดเก่งมาก จนที่พยาบาลเขาใจอ่อนเลยละ
ตั้งแต่เลขาฯ เขาเอา Check list มาใช้ก็ไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องยืมของแล้ว ”

(พยาบาลแอลกอฮอล์ (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 23 มิ.ย. 55)

จากการสัมภาษณ์ดังกล่าว ซึ่งให้เห็นถึงการกลยุทธ์การต่อรองของเลขานุการ
แพทย์ ในการพยายามใช้วาทศิลป์ในการที่จะหิยืมอุปกรณ์ทางการแพทย์จากพยาบาลให้สำเร็จ
การใช้วาทศิลป์ของเลขานุการแพทย์แสดงให้เห็นถึงความปราดเปรียวรอบรู้ รอบรู้ทั้งเรื่องงาน
พร้อมกับรอบรู้เรื่องคนที่เลขานุการแพทย์จะต้องมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ดังนั้น การที่เลขานุการแพทย์
นำความปราดเปรียวรอบรู้มาต่อรองนั้น เพื่อเป็นการแสดงศักยภาพของตนเองให้กับพยาบาลที่
ตนเองต้องมีปฏิสัมพันธ์ผ่านการทำงานได้เห็น ทำให้เกิดความยอมรับว่าเลขานุการแพทย์เป็น
หญิงเก่งที่สามารถทำงานได้สารพัดอย่าง หากเกิดการยอมรับต่อตัวเลขานุการแพทย์แล้วนั้น ก็จะ
เป็นการบ่งบอกถึงการมีตัวตนของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาลนี้อย่างชัดเจน

จากข้างต้นที่ผู้วิจัยได้สะท้อนให้เห็นนั้น กล่าวได้ว่า การที่เลขานุการแพทย์
พยายามที่จะหากกลยุทธ์ต่างๆ ที่นำมาต่อรอง อีกทั้งหาช่องจังหวะและโอกาสตลอดเวลา เพื่อเป็น
การแสดงศักยภาพของตัวเองออกมาให้ผู้อื่นได้เห็น ซึ่งเป็นการบ่งบอกให้ผู้อื่น
มองเห็นถึงการมีอยู่ของกลุ่มเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาลแห่งนี้นั่นเอง

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษา “การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล” นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกลุ่มเลขานุการแพทย์ 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล และเพื่อศึกษาวิธีการต่อรองของเลขานุการแพทย์ภายใต้ การปฏิสัมพันธ์ผ่านการทำงานในสถานพยาบาล โดยผู้วิจัยใช้แนวคิดหลัก 3 แนวคิด คือ แนวคิดอัตลักษณ์ แนวคิดพื้นที่ และแนวคิดการต่อรองมาเป็นแนวทางในการศึกษา ผู้วิจัยนำ “แนวคิดอัตลักษณ์” มาทำการศึกษเลขานุการแพทย์เมื่อดำรงอยู่ในสถานพยาบาลนั้น พยายามจะนิยาม

อัตลักษณ์ตนเองอย่างไรและบุคคลกลุ่มต่างๆในสถานพยาบาลนิยามอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์อย่างไร เพื่อให้ตนเองมีตัวตนอยู่ในภายใต้บริบทการทำงานภายในโรงพยาบาล ซึ่ง “แนวคิดเรื่องพื้นที่” นั้นจะนำมาใช้วิเคราะห์ถึง “พื้นที่” ในแต่ละพื้นที่ที่เลขานุการแพทย์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิสัมพันธ์กันในด้านการทำงานกับบุคคลกลุ่มต่างๆ ในสถานพยาบาลแห่งนี้ ส่วนในเรื่องของ “แนวคิดการต่อรอง” ผู้วิจัยจะนำมาใช้ศึกษาในเรื่องของปฏิบัติการประจำวันหรือกลยุทธต่างๆ ที่เลขานุการแพทย์ใช้ในการต่อรองต่อสู้ ตอบโต้หรือช่วงชิงบนความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสถานพยาบาล ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเลือกพื้นที่สถานพยาบาลแห่งหนึ่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากสถานพยาบาลแห่งนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงพื้นที่ที่มีความเข้มข้นในความสัมพันธ์ มีความซับซ้อนและความหลากหลายของกลุ่มคน ทั้งแพทย์ พยาบาล นักศึกษาแพทย์ และบุคลากรทางด้านเวชกรรมอื่นๆ การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยนาระเบียบผู้วิจัยในเชิงคุณภาพมาใช้ในการศึกษา เน้นการศึกษาปรากฏการณ์ในสนาม ซึ่งผู้วิจัยใช้การสังเกตผ่านบริบทสถานพยาบาล โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คือ กลุ่มเลขานุการแพทย์ รวมทั้งแพทย์ พยาบาล และนักศึกษาแพทย์ โดยศึกษาผ่านวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาไว้ 2 ประการ

ประการที่ 1 การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล จากผลการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล มีหลากหลายลักษณะ มีทั้งอัตลักษณ์ร่วมของเลขานุการแพทย์ เช่น มีความปรารถนารอบรู้ ทันสมัย อ่อนน้อม ถ่อมตนเสมือนมีจิตบริการ ส่วนอัตลักษณ์ระดับปัจเจก จะแตกต่างกันไปตามความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคล อาจจะสวนทางกับอัตลักษณ์กลุ่มก็ได้ เช่น เลขานุการแพทย์ ส่วนใหญ่จะมีอัตลักษณ์ปรารถ

เปรียบรอบรู้ แต่ในระดับปัจเจกอาจจะใจเย็น ทำงานล่าช้า ซึ่งอัตลักษณ์เหล่านี้ มีการทับซ้อนระหว่างอัตลักษณ์อยู่ ซึ่งอัตลักษณ์มิได้จำเป็นต้องมีหนึ่งเดียว แต่อาจมีหลากหลายอัตลักษณ์ประกอบรวมกันภายในบุคคลเดียว นับได้ว่าเป็นการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้การนิยามความเป็นตัวตนที่มีการทับซ้อนภายในตัวตน โดยการสร้างอัตลักษณ์นั้น ไม่ได้มีเพียงอัตลักษณ์อย่างเดียว อย่างหนึ่งเพียงเท่านั้น หากแต่การสร้างอัตลักษณ์ของบุคคล สามารถเกิดจากการประกอบรวมความหลากหลายของอัตลักษณ์เข้าไว้ด้วยกัน ทั้งนี้ความหลากหลายดังกล่าว จะถูกเลือกนำเสนอให้ปรากฏออกมาในสถานการณ์ต่างๆ ภายใต้การนิยามตนเองของเลขานุการแพทย์จากเงื่อนไขความสัมพันธ์ที่มีในพื้นที่นั้น ซึ่งเข้ามามีส่วนโดยตรงต่อการสร้างอัตลักษณ์ให้ปรากฏขึ้น

ประการที่ 2 การต่อรองของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล ผู้วิจัยแบ่งผลการศึกษาไปตามพื้นที่สถานพยาบาลที่เลขานุการแพทย์ได้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ผ่านการทำงาน ผลการวิจัยพบว่า เมื่ออยู่ภายใต้พื้นที่ห้องประชุม เลขานุการแพทย์เปรียบเสมือนคนรับใช้ที่ทำงานสารพัดอย่าง ถึงแม้ภายใต้พื้นที่ห้องประชุม เลขานุการแพทย์จะเปรียบเสมือนคนรับใช้ก็ตาม แต่เมื่อมีจังหวะหรือโอกาส เลขานุการแพทย์ก็จะหาช่องในการแสดงศักยภาพถึงการมีตัวตนทันที ซึ่งในบางครั้งเลขานุการแพทย์จากเสมือนคนรับใช้ก็กลับกลายเป็นผู้นำในการประชุมแทนแพทย์ เช่น เมื่อชี้แจงหรือทักท้วงระเบียบกฎเกณฑ์ที่เลขานุการแพทย์มีความรู้ละเอียดมากกว่าแพทย์ เมื่อเลขานุการแพทย์ถูกลดทอนอำนาจภายในพื้นที่ห้องประชุม เนื่องจากภายในพื้นที่ห้องประชุมมีแพทย์เปรียบเสมือนเจ้าของพื้นที่และเป็นผู้กุมอำนาจเอาไว้ ฉะนั้น เลขานุการแพทย์จึงต้องช่วงชิงพื้นที่สำนักงาน เพื่อให้ตัวเองสามารถแสดงตัวตนได้ พื้นที่สำนักงานของเลขานุการแพทย์ ถือเป็นพื้นที่ส่วนตัวของกลุ่มเลขานุการแพทย์ เนื่องจากในพื้นที่สำนักงานจะมีเพียงแต่เลขานุการแพทย์เท่านั้น กลุ่มบุคคลอื่นๆ ไม่สามารถเข้ามายุ่งเกี่ยวภายในพื้นที่แห่งนี้ได้ พื้นที่สำนักงานจึงเปรียบเสมือนเป็นพื้นที่ของการแสดงตัวตนของเลขานุการแพทย์ นอกจากนั้นเมื่อเลขานุการแพทย์ต้องเข้ามาปฏิสัมพันธ์ในแผนกของสถานพยาบาล กลยุทธ์ที่เลขานุการแพทย์ได้นำมาใช้ในการแสดงตัวตนถึงการมีอยู่ในสถานพยาบาลแห่งนี้ โดยใช้การแต่งกายเพื่อแสดงความเป็นสาวมั่นทันสมัย แต่งตัวตามสมัยนิยมและมีสีสันฉูดฉาด แต่งกายในโทนสีเดียวกันในแต่ละวัน เพื่อแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์และความเป็นกลุ่มก้อนของเลขานุการแพทย์นั่นเอง ซึ่งตรงข้ามกับวิชาชีพอื่นๆ ที่ดำรงอยู่ในสถานพยาบาลที่ต้องแต่งกายใน โทนสีขาว แสดงถึงความเคร่งขรึม อีกทั้งเลขานุการแพทย์ยังใช้ความปรารถนาเปรียบรอบรู้นำมาต่อรอง เพื่อเป็นการแสดงศักยภาพของตนเอง ทำให้เกิดความยอมรับว่าเลขานุการแพทย์เป็นหญิงเก่งที่สามารถทำงานได้สารพัดอย่าง หากเกิดการยอมรับต่อตัวเลขานุการแพทย์แล้วนั้น ก็จะเป็นการบ่งบอกถึงการมีตัวตนอยู่ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาลนั่นเอง

อภิปรายผล

จากการศึกษา การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล มีหลากหลายลักษณะ มีทั้งอัตลักษณ์ร่วมของเลขานุการแพทย์ เช่น มีความปราดเปรียว ทันสมัย อ่อนน้อมถ่อมตนเสมือนมีจิตบริการ ส่วนอัตลักษณ์ระดับปัจเจก จะแตกต่างกันไปตามความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคล อาจจะสวนทางกับอัตลักษณ์กลุ่มก็ได้ เช่น เลขานุการแพทย์ ส่วนใหญ่จะมีอัตลักษณ์ปราดเปรียวรอบรู้ แต่ในระดับปัจเจกอาจจะใจเย็น ทำงานล่าช้า ซึ่งอัตลักษณ์เหล่านี้มีการทับซ้อนระหว่างอัตลักษณ์อยู่ ซึ่งอัตลักษณ์มิได้จำเป็นต้องมีหนึ่งเดียว แต่อาจมีหลากหลายอัตลักษณ์ประกอบรวมกันภายในบุคคลเดียว สอดคล้องในงานศึกษาของ Woodward (1997 อ้างถึงใน อภิญา เฟื่องฟูสกุล 2546) กล่าวว่า อัตลักษณ์ คือสิ่งที่เรารับรู้ตนเองว่า เราคือใคร และเราดำเนินความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ อย่างไร เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่า ใครเป็นพวกเดียวกับเรา และใครที่แตกต่างจากเรา กล่าวโดยอีกนัยหนึ่ง อัตลักษณ์เกิดจากการนิยามว่าตัวเองคือใคร ความเป็นมาอย่างไร แตกต่างจากคนอื่นในสังคมอย่างไร และใช้อะไรเป็นเครื่องหมายในการแสดงออกอัตลักษณ์ โดยมีกระบวนการทางสังคมในการสร้างอัตลักษณ์ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อคนหรือกลุ่มอื่นๆ ด้วย (ประสิทธิ์ ลิปรีชา 2547) เช่น กลุ่มเลขานุการแพทย์มีอัตลักษณ์เป็นสาวมั่นทันสมัย มีการแต่งกายมีสีสันสดใสตามสมัยนิยม ซึ่งแตกต่างจากวิชาชีพแพทย์และพยาบาลที่มีฟอร์มแต่งกายสีขาวสะอาดอ่อนความเคร่งขรึม ซึ่งการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ดังกล่าว ก็เพื่อต่อรองความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสถานพยาบาลนั่นเอง อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรธิดา หยุคง (2553) ได้ศึกษาอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงในบริบทสังคมเมือง ภายในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ กล่าวว่า การสร้างอัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงในบริบทสังคมเมือง มีความทับซ้อนระหว่างอัตลักษณ์ความเป็นปัจเจก และอัตลักษณ์ร่วมภายใต้วิชาชีพ ทั้งนี้อัตลักษณ์ของเภสัชกรหญิงมิได้ผูกติดอยู่กับภาพลักษณ์ใดภาพลักษณ์หนึ่งเท่านั้น แต่มีการสร้างขึ้นอย่างหลากหลายและแตกต่างที่เกิดจากการเคลื่อนไหว และเลื่อนไหลไปตามบทบาทหน้าที่การงาน พื้นที่ทางสังคม หรือการนิยามตัวตนของเภสัชกรหญิงที่มีต่อพื้นที่ต่างๆ เช่นเดียวกับการสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ที่มีอัตลักษณ์ทับซ้อนระหว่างอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มเลขานุการแพทย์และอัตลักษณ์ระดับปัจเจก ซึ่งไม่ได้มีเพียงอัตลักษณ์เดียวเท่านั้น แต่มีการเลื่อนไหลตลอดเวลา สามารถปรับเปลี่ยนไปตามบริบทที่แตกต่างกันไป พื้นที่จึงมีความสัมพันธ์กับการสร้างอัตลักษณ์อยู่เสมอ อีกทั้งความเป็นตัวตนก็ส่งผลต่ออัตลักษณ์ได้เช่นกัน

แต่ถึงแม้เลขานุการแพทย์จะถูกกดทับจากผู้บังคับบัญชา แต่เลขานุการแพทย์อาจไม่ได้ถูกกดทับซะทีเดียว เลขานุการแพทย์ก็มีการต่อรอง คือเมื่อมีโอกาสเลขานุการแพทย์ก็จะแสดงศักยภาพถึงการมีตัวตนทันที ซึ่งในบางครั้งก็กลับกลายเป็นผู้นำการประชุม เช่น เมื่อชี้แจงหรือทักท้วงกฎเกณฑ์ที่มีความรู้ละเอียดมากกว่าแพทย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาที่ de Certeau (1985 อ้างถึงใน กลินทิพย์ ก้องพานิชกุล 2554) เสนอไว้ใน *The Everyday Life Practices* ว่า รูปแบบการปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน นั่นก็คือลักษณะความเป็นตัวตนที่ปรากฏออกมานั่นเอง ความสำเร็จจึงอยู่ที่การหาช่องจังหวะและเวลาที่จะแปลงสถานการณ์เฉพาะหน้าให้เป็น โอกาส ซึ่งเป็นการเสนอหนทางที่จะเปิดช่องให้ “ชีวิตประจำวัน” ได้แสดงศักยภาพด้วยตนเอง ซึ่งปฏิบัติการชีวิตประจำวันของเลขานุการแพทย์ดังกล่าว ก็เพื่อการแสดงตัวตน และบ่งบอกถึงการมีอยู่ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาลแห่งนี้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กลินทิพย์ ก้องพานิชกุล (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “กล้องวงจรปิด: พื้นที่การต่อรองในโรงเรียน” กล่าวว่า จากการศึกษาที่มีกล้องวงจรปิดเข้ามาใช้ในห้องเรียนนั้น ทำให้เกิดการต่อรองของกลุ่มคนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง เนื่องจากการที่มีกล้องวงจรปิดในห้องเรียนทำให้คนที่มีความอำนาจน้อยกว่าต้องพยายามในการที่จะต่อรองเพื่อหาโอกาสในการที่จะมีอำนาจเหนือกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งต่างก็มีกลยุทธ์ที่แตกต่างกันออกไป โดยที่ครูซึ่งเป็นกลุ่มคนที่อ่อนแอกว่าหาช่องทางในการต่อรองเพื่อให้มีอำนาจเหนือกว่าผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง เช่น การที่ครูทำทำดิ่งปลั๊กกล้องวงจรปิดเมื่อต้องการตักเตือนนักเรียนว่านักเรียนมีความประพฤติไม่เรียบร้อย ซึ่งเมื่อนักเรียนเห็นคุณครูทำทำดิ่งปลั๊กกล้องวงจรปิดก็จะเป็นการเข้าใจได้ทันทีว่าครูไม่พอใจการกระทำของนักเรียน หรือการปรับมุมกล้องให้เงยขึ้นเพื่อต้องการให้พื้นที่ได้กล้องวงจรปิดมีมากขึ้น หรือการนำนักเรียนไปทำโทษได้ กล้องวงจรปิด เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า บุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่ามักจะใช้อำนาจนั้นในการเข้าควบคุมผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า แต่ผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่านั้นก็พยายามในการที่จะหาหนทางในการต่อรองเพื่อที่จะให้ตนเองมีอำนาจเหนือกว่าในบางช่วงเวลา แม้จะเป็นเพียงระยะเวลาสั้นๆ ก็ตาม เช่นเดียวกับเลขานุการแพทย์ ถึงแม้ภายในห้องประชุมเปรียบเสมือนคนรับใช้ก็ตาม แต่เมื่อมีจังหวะและโอกาสก็จะเปลี่ยนเป็นผู้นำการประชุมทันที ถึงแม้จะเป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆก็ตาม ทั้งนี้ก็เพื่อแสดงศักยภาพถึงการมีอยู่ในพื้นที่สถานพยาบาลนั่นเอง

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการวิจัย

เป็นการเปิดมุมมองให้สังคมได้เรียนรู้และเข้าใจถึงการมีอยู่ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล เพื่อให้เห็นคุณค่าในความเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่ดำรงอยู่ในสังคมร่วมกับคนอื่นอย่างมีศักดิ์ศรี และนำไปสู่การปฏิบัติต่อกันเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

2. ข้อเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เพื่อเป็นแนวทางการบริหารสำหรับสถานพยาบาล ที่อย่างน้อยอาจจะหลงลืมไปว่าพนักงานทุกคนล้วนต่างก็ต้องการสิ่งที่เป็นเสมือนแรงใจ และกำลังใจ รวมถึงการยอมรับในตัวบุคคลซึ่งกันและกันเอง อันจะส่งผลให้เกิดความสามัคคีและเกิดความสุขภายในองค์กร เพียงแค่หวังจะมีคำพูดดีๆ มีสิ่งดีๆ มอบให้แก่กัน แต่เมื่อใดที่ได้รับกำลังใจก็พร้อมลุกขึ้นเดินหน้าทำหน้าที่ในการสร้างสรรค์สังคมต่อไป

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

ในการศึกษาในครั้งต่อไปจึงควรกำหนดบริบทหรือเลือกพื้นที่ของการศึกษาที่แตกต่างออกไปจากงานครั้งนี้ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวในบริบทที่แตกต่างกันออกไป เช่น เลขานุการเกี่ยวกับธุรกิจ หรือเลขานุการนิติการทางด้านกฎหมาย เพื่อให้เห็นถึงการสร้างอัตลักษณ์ในแง่มุมอื่นๆ อาจจะศึกษาเปรียบเทียบกับการสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร มีการกตัญญูเช่นเดียวกันหรือไม่ และมีกลยุทธ์ในการต่อรองในรูปแบบอย่างไร

บรรณานุกรม

- เก็ดถวา บุญปรากฏ. 2551. ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของผู้ค้ามุสลิมข้ามแดนป่าดงเบงขาร์ไทย-มาเลเซีย, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาโทศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- _____. 2551. อัตลักษณ์ผู้ค้ามุสลิมข้ามแดนไทย-มาเลเซียในภาวะวิกฤตจากความทันสมัย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาโทศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กันต์ฤทัย แสงศรีจิราภัก. 2553. การต่อรองอัตลักษณ์ของผู้หญิงอ้วนในพื้นที่สาธารณะ:กรณีศึกษา การประกวดราชินีช้าง, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสตรีศึกษา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- แคทเธอริน เบลซีย์. 2549. *หลังโครงสร้างนิยมฉบับย่อ*/ แคทเธอริน เบลซีย์; แปลโดย อภิญญา เพื่อองฟูสกุล. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- จุฑาพรรษ์ (จามจุรี) ผดุงชีวิต. 2550. *วัฒนธรรม การสื่อสาร และอัตลักษณ์*. กรุงเทพฯ: บริษัท แอคทีฟ พรินท์ จำกัด.
- ฉัตรธิดา หยุคง. 2554. อัตลักษณ์ของเกษตรกรหญิงในบริบทสังคมเมือง, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เฉลิมชัย ปัญญาดี. 2553. อัตลักษณ์และการสร้างอัตลักษณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารองค์การภาครัฐและเอกชน, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ชนรรักษ์พร ศฤงคารนนท์. มปป. ภาพลักษณ์ของนักร้องเกาหลีในการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของวัยรุ่นไทย:กรณีศึกษา www.TVXQ-DREAMLAND.COM, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต เอกมานุษยวิทยา สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โชติมา เพชรเอม. 2550. ความสัมพันธ์อำนาจของชุมชนและการปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในหมู่บ้านสบวิน ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2542. *วาทกรรมการพัฒนา:อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น*. กรุงเทพฯ : วิทยา.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2554. *แนะนำสกุลความคิดหลังโครงสร้างนิยม*. กรุงเทพฯ : สมมติ.
- ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์. 2548. *รหัสชุมชน: พื้นที่ อัตลักษณ์ ภาพแทนความจริง หลังสมัยใหม่*. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ทักษิณาร์ ไกรราช. 2551. *ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของนักศึกษาพยาบาลชาวไทยมุสลิมจาก 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ศึกษา ณ วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม, โครงการวิจัยวิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม, วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม*.
- ทรงสมร คชเลิศ. 2529. *การเลขานุการส่วนตัว*. กรุงเทพฯ: ดร. ศรีสง่า.
- ธงชัย สมบูรณ์. 2551. *อัตลักษณ์เด็กราม, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง*.
- ธนีสสร่า มั่งมูล. 2543. *ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานตำแหน่งเลขานุการในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- ธิติพร มณีสม. 2554. *ชีวิตครูบ้านนอกในกระแสโลกาภิวัตน์, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*.
- ประสิทธิ์ ธีปรีชา. 2547. *การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง. ใน วาทกรรมอัตลักษณ์, ภาส ปรัชญาภรณ์, บรรณาธิการ, หน้า 31-72. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พรินติ้งเฮ้าส์*.
- ประไพ งามแดน. 2549. *การศึกษาพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานที่เป็นจริงและควรที่จะเป็นเลขานุการผู้บริหารโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารอาชีวและเทคนิคศึกษา, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พรทิพย์ ศรีนุธรรม. 2009. การศึกษาการสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพ่อแม่ลูกในนิทาน
ปลาบู่ทอง, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรพันธุ์ เขมคุณาศัย. 2550. พื้นที่กับอำนาจ : ภาพแทนความจริงจากวรรณกรรม “เด็กชายชาวเล”
และ “กลางทะเลลึก”. *วารสารปริชาติ* 19(2): 88-102
- พัฒนา กิติอาษา. 2546. *ท้องถิ่นนิยม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- เพ็ญทิพย์ สิมเชื้อ. 2553. ตัวตนของควายอยู่ในพื้นที่ออนไลน์, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มิเชลล์ พูโกต์. 2547. *ร่างกายใต้บังการ ปฐมบทแห่งอำนาจในวิถีสมัยใหม่/ มิเชลล์ พูโกต์; แปลโดย
ทองกร โภคธรรม*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- มณฑา จินดาวัดนะ. 2545. แนวทางการพัฒนาอาชีพเลขานุการ, สารนิพนธ์พัฒนาแรงงานและ
สวัสดิการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุทธกาน ดิสกุล. 2553. ประเพณีประติษฐ์และอัตลักษณ์ชุมชนคลองแห, วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา
และมานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยศ สันตสมบัติ. 2551. *อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์: การเมืองวัฒนธรรมของชาติใน
สังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- รัตนา บุญมัทยะ. 2546. พิธีมะเนากับตัวตนคนกะฉิ่น. ใน *อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์และความเป็นชาย
ขอบ*, ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, บรรณาธิการ. หน้า 117-172. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยา
สิรินธร (องค์การมหาชน)
- รัตนา โตสกุล. 2548. *มโนทัศน์เรื่องอำนาจ*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคม
วิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ลลิตทิพย์ ก้องพานิชกุล. 2554. กล้องวงจรปิด: พื้นที่การต่อรองในโรงเรียน, วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วิชาญ ชำนาญมาก. 2545. *ปรับปรุงบุคลิกภาพพัฒนาศักยภาพสู่การเป็นเลขานุการที่ได้รับการยอมรับและการเป็นพนักงานที่ได้เลื่อนตำแหน่งเร็ว*. กรุงเทพฯ: ทรูโฟร้งหนังสือ.
- วิทยา เทพยา. 2521. *การเลขานุการ*. สงขลา: วิทยาลัยเทคนิคภาคใต้.
- วรรณวิสา เพชรสังข์. 2554. *ชีวิตหน้าบ้านพนักงานต้อนรับ, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*.
- วิไล ต้นมิตร. 2537. *มนุษย์สัมพันธ์ในงานเลขานุการ*. *วารสารศึกษาศาสตร์* 17(1): 60-61.
- _____. 2538. *ความสำเร็จในงานเลขานุการ*. *วารสารศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง* 3(1): 61-62.
- ศรีณธร แก้วคุณ. 2547. *การศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชายในเรื่องเพศสัมพันธ์: กรณีศึกษาสาวโรงงาน ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล*.
- ศรันยา วิบูลศิริพงษ์. 2549. *บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของเลขานุการบริษัท, นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. 2551. *หลวงพระบางเมืองมรดกโลก: พื้นที่พิธีกรรมและการต่อรองเชิงอัตลักษณ์ในกระแสโลกาภิวัตน์, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน). 2547. *วาทกรรมอัตลักษณ์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- สุเทพ สุนทรเกสัช. 2540. *ทฤษฎีสังคมวิทยาร่วมสมัย* เชียงใหม่: โกลบอลวิชั่น จำกัด.
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล. 2546. *อัตลักษณ์*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อรัญญา ศิริผล. 2544. *ฝันกับมั่ง: พลวัตความหลากหลายและความและความซับซ้อนแห่งอัตลักษณ์คนชายขอบ*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บรรณานุกรม (ต่อ)

อัมรินทร์ ศรีรัตอำไพ. 2548. แก๊งรูดซึ่ง:อัตลักษณ์และกระบวนการกลุ่ม, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏจ้ทรเกษม.

อุ๋นใจ เจียมบูรณะกุล. 2546. วาทกรรม “ความสวย” อัตลักษณ์วัฒนธรรมการบริโภค:กรณีศึกษานักศึกษาคณิภุมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Bourdieu, Pierre. *Outline of theory of Practice*. Cambridge: Trans. R. Nice. Cambridge University Press,1977.

de Certeau, Michel. 1985. *The Practice of Everyday Life (Art de Faire)*. Translated by Steven Randall 1984. Berkeley:University of California Press.

Foucault, Micheal. *The order of Things: An Archaeology of the Human*. New York:Vintage. 1973.

Gidden, Anthony. 1991. *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. London : Policcy Press.

Goffman, Erving. *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. ENGLAND CLIFFS,N. J.:Prentice-Hall, 1963.

Lefebvre, Henri. 1991. *The Production of Space*. Translated by Nicholson Smith, Donald, London : Blackwell.

Richard Jenkins, *Social Identity*. London and New York: Rotledge. 1996.

Stryker, Sheldon. *Symbolic Interactionism: A Social Structural Version*. Menlo Park, Ca.:Benjamin/Cummings. 1980.

Woodward, Kathryn (ed.) *Identity and difference*. London:SAGE, 1997.

บุคลากรกรม

- ก๊อซ (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสินี อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานศูนย์แพทยศาสตร์ศึกษาชั้นคลินิก วันที่ 24 ต.ค. 55.
- แคปซูล (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสินี อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานศูนย์แพทยศาสตร์ศึกษาชั้นคลินิก วันที่ 23 ต.ค. 55.
- นายแพทย์ทิงเจอร์ (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสินี อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่แผนกศัลยกรรม วันที่ 26 ก.พ. 56.
- เบตาดีน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสินี อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานศูนย์แพทยศาสตร์ศึกษาชั้นคลินิก วันที่ 18 มิ.ย. 55.
- พยาบาลแอลกอฮอล์ (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสินี อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่แผนกกุมารเวชกรรม วันที่ 23 มิ.ย. 55.
- พยาบาลไอโอดีน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสินี อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่แผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉิน วันที่ 23 มิ.ย. 55.
- พาราเซตามอล (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสินี อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานศูนย์แพทยศาสตร์ศึกษาชั้นคลินิก วันที่ 23 ต.ค. 55.
- แพทย์หญิงพลาสติกอร์ (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสินี อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่แผนกศัลยกรรม วันที่ 26 ก.พ. 56.
- ยา (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสินี อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานศูนย์แพทยศาสตร์ศึกษาชั้นคลินิก วันที่ 17 มิ.ย. 55.
- วิตามิน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสินี อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานศูนย์แพทยศาสตร์ศึกษาชั้นคลินิก วันที่ 26 ต.ค. 55.
- ลำลี (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสินี อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานศูนย์แพทยศาสตร์ศึกษาชั้นคลินิก วันที่ 18 มิ.ย. 55.

บุคลากรกรม (ต่อ)

แอมโมเนีย (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสินี อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานศูนย์แพทยศาสตร์
ศึกษาชั้นคลินิก วันที่ 26 ต.ค. 55.

แอสไพริน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสินี อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานศูนย์แพทยศาสตร์
ศึกษาชั้นคลินิก วันที่ 19 มิ.ย. 55.

ไอ (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสินี อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานศูนย์แพทยศาสตร์ศึกษาชั้น
คลินิก วันที่ 17 มิ.ย. 55.

นักศึกษาแพทย์ไอ โอดีน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสินี อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานศูนย์
แพทยศาสตร์ศึกษาชั้นคลินิก วันที่ 12 ต.ค. 55.

ภาคผนวก
ผลงานบทความทางวิชาการ

การประชุมมหาดใหญ่วิชาการ ครั้งที่ 4

เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมไทย

วันศุกร์ที่ 10 พฤษภาคม 2556

ณ อาคารศูนย์กีฬาและกิจกรรมนักศึกษา อาคารสุราษฎร์ธานี
และอาคารยู-พลาซ่า มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่

จัดโดย

มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่

ร่วมกับ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย

สำนักประสานงานชุดโครงการ

“ปาล์มน้ำมัน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

โดยความสนับสนุนของ สกว. และ วช.”

การนำเสนอผลงานภาคบรรยาย

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กลุ่มที่ 1 : ห้อง U-204

ประธาน : รองศาสตราจารย์ ดร.ชูศักดิ์ เพรศกอทท์

เลขานุการ : อาจารย์เจริญเนตร แสงดวงแข

13.00 – 13.15	วิธีชีวิตของแม่ค้าบนถนนมาลิโอบโร ประเทศอินโดนีเซีย ในกระแสโลกาภิวัตน์ โดย นุชฎี แวศักดิ์	(401)
13.15 – 13.30	ทัศนคติและพฤติกรรมกรรมการบริโภคาเภสศารบคส์ของคนไทยและคนเกาหลี โดย ศศิวิมล ไพศาลสุทธิเศษ	(402)
13.30 - 13.45	ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการใช้ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์งานวิจัยฉบับเต็มของมหาวิทยาลัยไทย (ThaiLIS) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดย อรอนงค์ เทียขันธุ์	(406)
13.45 - 14.00	ภูมิปัญญาของหอมพื้นบ้านในด้านการใช้สมุนไพรในการรักษาโรคของอำเภอบางกล้า จังหวัดสงขลา โดย ธรณีส ทองชูช่วย	(407)
14.00 - 14.15	พิธีไหว้ดาชาย: ข่ายไชยชีวิตคนคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา โดย ณฐกร แก้วจุลกาญจน์	(409)
14.15 - 14.30	การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพศและการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านอินเทอร์เน็ต โดย วันเพ็ญ วิโรจน์เจริญวงศ์	(410)
14.30 - 14.45	พักรับประทานอาหารว่าง	
14.45 - 15.00	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านทางสายในการจัดการป่าชายเลนตำบลลิพัง อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง โดย วงศ์ปกรณ์ ธาราสุข	(412)
15.00 - 15.15	การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล โดย นาสินี อาแซ	(416)
15.15 - 15.30	พื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลา: การทำสถาปัตยกรรมให้กลายเป็นสินค้าภายใต้บริบทการท่องเที่ยว โดย สุนิสา นุณีเมธี	(417)

การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล

นาสนัน อาแซ¹ และเก็ดอวา บุญปรากฏ²

¹นักศึกษาริปัญญาโท สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาสารคดีศึกษา คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวคิดหลัก 3 แนวคิด คือ แนวคิดอัตลักษณ์ แนวคิดพื้นที่ และแนวคิด การต่อรอง โดยมีพื้นที่ศึกษา คือ สถานพยาบาลแห่งหนึ่งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มเลขานุการแพทย์ทั้งหมด 10 คน แพทย์และนักศึกษาแพทย์จำนวน 4 คน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก ข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกหมวดหมู่ ถอดรหัส ตีความ และมีการสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล มีหลากหลายลักษณะ มีทั้งอัตลักษณ์ร่วมของเลขานุการแพทย์และอัตลักษณ์ระดับปัจเจก ซึ่งอัตลักษณ์เหล่านี้ ถูกสร้างผ่านการปฏิสัมพันธ์ในการทำงานกับกลุ่มบุคคลต่างๆ ในพื้นที่ของสถานพยาบาล มีการทับซ้อนระหว่างอัตลักษณ์ อัตลักษณ์มิได้จำเป็นต้องมีหนึ่งเดียว แต่อาจมีหลากหลายอัตลักษณ์ประกอบรวมกันภายในบุคคลเดียว ดังกล่าวนี้อาจบ่งบอกและแสดงตัวตนถึงการมีอยู่ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาลแห่งนี้

คำสำคัญ: เลขานุการแพทย์, อัตลักษณ์, สถานพยาบาล

การประชุมภาคใต้วชิการ ครั้งที่ 4 เรื่อง “การวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมไทย”

วันที่ 10 พฤษภาคม 2556 ณ มหาวิทยาลัยภาคใต้วชิการ อ่าวภาคใต้วชิการ จังหวัดสงขลา

ผลงานวิชาการเลขที่ 416

การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล

Identity Construction of Hospital Medical Secretaries

นาสนีน อาแซ, เก็ตตวา บุญปรากร

Nasneen Arsae, Kettawa Boonprakarn

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Abstract

This research aims to study the identity of the physician in medical secretaries by using the qualitative research methods: identity concept, space concept and the practices of everyday life concept. The study area was the local hospital which is one of the three southern border provinces. The subjects were ten key informants who were secretary and doctors and nurses. Both participatory and non participatory observation, in-depth interview were employed as research instruments. The concepts of tourism and commoditization were used as a framework for analysis. The data were categorized, decoded, interpreted and also examined by triangulation.

The results showed that the identity of secretary include many characteristics, are individual and collective. These identities were developed in accordance with the interaction of people working were complex and varied. This is indicated to identity of the Secretary of physicians in this hospital.

Keywords : Medical Secretaries, Identity, Hospital

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวคิดหลัก 3 แนวคิด คือ แนวคิดอัตลักษณ์ แนวคิดพื้นที่ และแนวคิดการต่อรอง โดยมีพื้นที่ศึกษา คือ สถานพยาบาลแห่งหนึ่งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มเลขานุการแพทย์ทั้งหมด 10 คน แพทย์และนักศึกษาแพทย์จำนวน 4 คน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก ข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกหมวดหมู่ ถอดรหัสตีความ และมีการสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล มีหลากหลายลักษณะ มีทั้งอัตลักษณ์ร่วมของเลขานุการแพทย์และอัตลักษณ์ระดับปัจเจก ซึ่งอัตลักษณ์เหล่านี้ ถูกสร้างผ่านการปฏิสัมพันธ์ในการทำงานกับกลุ่มบุคคลต่างๆ ในพื้นที่ของสถานพยาบาล มีการทับซ้อนระหว่างอัตลักษณ์อัตลักษณ์มิได้จำเป็นต้องมีหนึ่งเดียว แต่อาจมีหลากหลายอัตลักษณ์ประกอบรวมกันภายในบุคคลเดียว ดังกล่าวนี้เพื่อบ่งบอกและแสดงตัวตนถึงการมีอยู่ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาลแห่งนี้

คำสำคัญ : เลขานุการแพทย์ อัตลักษณ์ สถานพยาบาล

บทนำ

ในปัจจุบัน หน่วยงานอาชีพต่างๆ ต้องพึ่งพาอาศัยเลขานุการด้วยกันทั้งนั้น จึงนับได้ว่าเลขานุการเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ และจำเป็นต่อวงงานทุกสาขา และยังเป็นอาชีพที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการดำเนินงานทุกๆ ประเภทที่จะขาดเสียมิได้ เนื่องจากงานจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีก็ด้วยเลขานุการที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและประสานงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ สุภาภรณ์ เลอเลิศวิณิช (2546) กล่าวว่า งานทุกประเภท จำเป็นต้องมีเลขานุการที่มีความรู้ ความสามารถไว้ช่วยงาน เนื่องจากผู้บังคับบัญชามีภาระในการปฏิบัติงานที่สำคัญในเรื่องต่างๆ มากมาย เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในปัจจุบันเลขานุการจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและสามารถใช้คอมพิวเตอร์ได้เป็นอย่างดี ตลอดจนเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจในการทำงานของบุคลากรทุกๆ ฝ่าย ดังนั้นความเจริญก้าวหน้าและความสำเร็จของงานส่วนหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับเลขานุการด้วย

ทว่าเมื่อก้าวถึงสถานพยาบาล กลุ่มบุคคลแรกๆ ที่ผู้คนจะคำนึงถึงนั้น ก็คงจะเป็นทั้งแพทย์พยาบาล ตลอดจนบุคคลที่ประกอบอาชีพทางด้านเวชกรรมอื่นๆ เช่น ทันตแพทย์ เภสัชกร เป็นต้น แต่ในสถานพยาบาลนั้น ยังมีกลุ่มบุคคลอื่นๆ ที่ประกอบอาชีพนอกเหนือจากอาชีพดังกล่าว ซึ่งถูกมองผ่านและละเลยจากห้วงคำนึงของผู้คนทั่วไป เนื่องจากสถานพยาบาลถือได้ว่าเป็นงานบริการหนึ่งเช่นกัน มีหน้าที่ให้บริการทางสาธารณสุขทุกๆ ด้านแก่ประชาชน จึงต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นจากเจ้าหน้าที่บริการทางการแพทย์ เจ้าหน้าที่บริการสถานพยาบาล ตลอดจนเจ้าหน้าที่ระดับบริหาร เป็นต้น ซึ่งเลขานุการแพทย์ก็เป็นหนึ่งที่ผู้คนมักจะมองข้าม แม้กระทั่งบางคนอาจจะไม่เคยคาดคิดเลยด้วยซ้ำว่ามีบุคคลกลุ่มนี้ดำรงอยู่ในพื้นที่สถานพยาบาล จากปรากฏการณ์ดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามขึ้นมาว่า ในสถานพยาบาลนั้น เลขานุการแพทย์มีความพยายามจะนิยามอัตลักษณ์ของตนเองอย่างไร และบุคคลกลุ่มต่างๆ ในสถานพยาบาลนิยามอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ว่าอย่างไร

พื้นที่สถานพยาบาลที่ผู้วิจัยเลือกทำการศึกษา นั้น เป็นโรงพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข สาเหตุที่ผู้วิจัยสนใจทำการศึกษาในสถานพยาบาลแห่งนี้ เนื่องจากภายใต้บริบทการปฏิบัติงานของเลขานุการแพทย์ในพื้นที่ของสถานพยาบาลแห่งนี้ นอกจากจะมีแพทย์ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของเลขานุการแพทย์แล้วนั้น ยังมีพยาบาล ตลอดจนบุคลากรอื่นๆ ที่เลขานุการแพทย์ต้องเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ด้วย อีกทั้งยังมีนักศึกษาแพทย์ที่เข้ารับการเรียนการสอนในสถานพยาบาลแห่งนี้ สืบเนื่องมาจากปัญหาการขาดแคลนแพทย์ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จากเหตุการณ์ความไม่สงบทำให้แพทย์ลาออกมากยิ่งขึ้น จึงเกิดการแก้ไขโดยการริเริ่ม โครงการผลิตแพทย์เพื่อสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้น ซึ่งเลขานุการแพทย์จำนวนทั้งหมดในสถานพยาบาลแห่งนี้จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคลทั้งหมดดังกล่าว โดยที่เลขานุการแพทย์จะถูกแบ่งหน้าที่รับผิดชอบไปตามแผนกหรือกลุ่มงานต่างๆ ที่สอดคล้องกับรายวิชาเรียนที่เปิดสอนให้แก่นักศึกษาแพทย์เป็นตัวกำหนด ซึ่งแต่ละกลุ่มงานจะมี

เลขานุการแพทย์เพียงหนึ่งคน แต่มีเพียงบางกลุ่มงานเท่านั้นที่มีแพทย์ประจำกลุ่มงานจำนวนมาก จำนวนเลขานุการแพทย์ก็จะเพิ่มเป็นสองคนตามไปด้วย เช่น กลุ่มงานศัลยกรรม กลุ่มงานอายุรกรรม

ดังนั้น ในพื้นที่สถานพยาบาลแห่งนี้ เลขานุการแพทย์ย่อมมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่หลากหลายแทบทุกๆ พื้นที่ของสถานพยาบาล ไม่ว่าจะเป็นส่วนของสำนักงานของเลขานุการแพทย์เองก็ตาม นอกจากนี้เลขานุการแพทย์จะต้องมีหน้าที่จัดการเกี่ยวกับงานเอกสารต่างๆ ทั้งหนังสือภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับวิชาการของแพทย์ในแผนกนั้นๆ ทั้งดำเนินการจัดประชุม ชี้แจงและสรุปรายงานการประชุมในแต่ละแผนกที่ตนเองได้รับมอบหมาย รวมถึงประสานงานทั้งกับแพทย์ นักศึกษาแพทย์ รวมทั้งกลุ่มของเลขานุการแพทย์เองอีกด้วย ในส่วนของกลุ่มงานแต่ละกลุ่มงานที่เลขานุการแพทย์แต่ละคนได้รับมอบหมาย เลขานุการแพทย์ก็จะต้องเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องด้วย โดยมีหน้าที่ในการยืมวัสดุ ครุภัณฑ์และเครื่องมือแพทย์ที่มีในการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาแพทย์ ซึ่งเลขานุการแพทย์ย่อมจะต้องมีการต่อรอง ได้แย้งกับพยาบาลประจำกลุ่มงานที่มีความแตกต่างกันไปในกรณีที่อยู่ปรกฏที่ต้องการยืมไม่ครบตามจำนวนที่แพทย์ผู้ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาต้องการ นอกจากนี้เลขานุการแพทย์ยังต้องทำหน้าที่จัดทำแผนการสอน เอกสารในการจัดการเรียนการสอน และการจัดสอบให้กับนักศึกษาแพทย์ ตลอดจนวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในบางวิชาอีกด้วย ซึ่งในบางครั้งจะต้องชี้แจงหรือทักท้วงทั้งกับแพทย์ และนักศึกษาแพทย์ ในกรณีเอกสารผิดพลาด หรือไม่เหมาะสมภายใต้หลักเกณฑ์ที่เป็นระเบียบแบบแผน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่สัมพันธ์กับการสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ทั้งสิ้น

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีคำถามเกิดขึ้นว่าเลขานุการแพทย์มีวิธีการสร้างอัตลักษณ์และมีการต่อรองในสถานพยาบาลอย่างไร เพื่อเป็นการเปิดมุมมองใหม่ให้กับสังคมได้เรียนรู้และเข้าใจถึงการมีอยู่ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล และนำไปสู่การปฏิบัติต่อกันเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการสร้างอัตลักษณ์และการต่อรองของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

งานวิจัยชิ้นนี้เพื่อศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล โดยใช้แนวคิดหลัก 3 แนวคิด คือ

1. แนวคิดอัตลักษณ์

ในงานศึกษาของ Kathryn Woodward (1997 อ้างถึงใน อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2546) ซึ่งกล่าวว่า อัตลักษณ์ คือสิ่งที่เรารับรู้ตนเองว่า เราคือใคร และเราดำเนินความสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ตลอดจนโลกที่

แวดล้อมตัวเราอยู่อย่างไร อัตลักษณ์คือสิ่งที่กำหนดทางเดินให้กับเรา เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่า ใครเป็นพวกเดียวกับเรา และใครที่แตกต่างจากเรา กล่าวโดยอีกนัยหนึ่ง อัตลักษณ์เกิดจากการนิยามว่าตัวเองคือใคร มีความเป็นมาอย่างไร แตกต่างจากคนอื่นในสังคมอย่างไร และใช้อะไรเป็นเครื่องหมายในการแสดงออก อัตลักษณ์ดังกล่าว (พัฒนา กิติอาษา 2546) นั่นคือเป็นการกอรปขึ้นและดำรงอยู่ว่าเรารับรู้เกี่ยวกับตนเองอย่างไร และคนอื่นรับรู้เราอย่างไร โดยมีกระบวนการทางสังคมในการสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อคนหรือกลุ่มอื่นๆด้วย (ประสิทธิ์ ลิปรีชา 2547)

สอดคล้องกับงานศึกษาของอัมรินทร์ ศรีรัตอำไพ (2548) ได้ศึกษาอัตลักษณ์และกระบวนการกลุ่มของแก๊งรถซิ่งภายในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งกล่าวว่า เมื่อบุคคลถามว่า “ฉันคือใคร” ฉันก็จะมักได้รับคำตอบจากสองทางคือ จากตัวฉันเอง(Private) และจากสาธารณะชน(Public) คำตอบจากตนเอง ก็คือลักษณะที่ตัวเองนิยามว่าคือใคร ซึ่งเป็นรูปแบบของอัตลักษณ์ส่วนบุคคล(Personal Identity) และคำตอบจากสาธารณะชนคือ ภาพพจน์ที่คนอื่น ๆ มีต่อบุคคลหนึ่ง เรียกได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) ของบุคคลนั้นซึ่งได้มาจากการที่สังคมให้ค่า อัตลักษณ์ทางสังคมอาจจะสร้างโดยตัวบุคคลเองหรือโดยบุคคลอื่นๆก็ได้ นั่นคือ ในขณะที่บุคคลสามารถสร้างหรือแสดงภาพพจน์แก่สังคมเพื่อให้เกิดอัตลักษณ์ทางสังคมตามที่เขาต้องการ ผู้อื่นก็สามารถกำหนดอัตลักษณ์ทางสังคมให้กับบุคคลตามสายตาของผู้ชม ภายใต้เงื่อนไขของการปฏิสังสรรค์ทางสังคม โดยเฉพาะในสังคมเมืองที่มีความซับซ้อนและมีผู้คนมากหน้าหลายตาตามปฏิสังสรรค์กันเสมอๆ ดังนั้น โอกาสที่มีบุคคลสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมอันใหม่จึงสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และก็เช่นเดียวกันกับอัตลักษณ์ทางสังคมที่เขาได้รับจากคนอื่นย่อมมากตามไปด้วย

2. แนวคิดพื้นที่

ในงานศึกษาของ Lefebvre (1991 อ้างถึงใน ลลิตทิพย์ ก้องพานิชกุล 2554) พื้นที่ทางสังคมเป็นอาณาบริเวณที่รวมเอาสิ่งที่ถูกสร้างและความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ มาไว้ด้วยกัน ความหมายของพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เนื่องจากผู้มีอำนาจในการสถาปนาความหมายมีหลายกลุ่ม ในหลายสถานการณ์ ความหมายต่อพื้นที่จึงมีทั้งที่เสริมซึ่งกันและกัน และความหมายที่ขัดแย้งกัน ซึ่งการมองพื้นที่แบบเดิมนั้นไม่สามารถอธิบายพื้นที่บางส่วนของพื้นที่ที่เคลื่อนไหวอยู่ด้วยการเคลื่อนย้ายไปมาของคน พื้นที่จึงไม่ได้เป็นเพียงวัตถุว่างเปล่าและหยุดนิ่ง เพื่อรองรับปรากฏการณ์ทางสังคมอีกต่อไป แต่กลับเป็นตัวกำหนดและมีปฏิสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ทางสังคมในตัวเอง คนเราจึงต้องสัมพันธ์กับพื้นที่ที่อยู่ตลอดเวลา แต่เราไม่ได้รู้สึกอยากตั้งคำถามกับพื้นที่ เนื่องจากทุกสิ่งทุกอย่างกลายเป็นชีวิตประจำวันที่เราใช้ประโยชน์อยู่ทุกวัน ทั้งๆ ที่พื้นที่ทุกตารางเต็มไปด้วยความรู้และอำนาจที่แฝงอยู่ในรูปของการจัดระบบพื้นที่ที่เราดำรงอยู่ได้อย่างครบถ้วน จะเห็นว่าพื้นที่ทางกายภาพนั้นแม้จะเป็นเพียงวัตถุหนึ่งทางสังคม แต่พื้นที่ทางกายภาพเป็นแหล่งรวมไปด้วยการสร้างความหมายที่ช่วงชิงบนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เพื่อยึดครองการเป็นเจ้าของพื้นที่ “คน” จึงเป็นส่วนสำคัญที่เขาไปสัมพันธ์กันในการสร้างความหมายให้กับพื้นที่ พื้นที่ทางสังคมจึงเป็นแหล่งรวมไปด้วยความหมายที่ถูกสร้างซ้อนทับกันไปมาอย่างมากมายด้วยเงื่อนไข

ต่างๆ ผ่านกาลเวลาและกลุ่มคนหรือสถาบันทางสังคมที่ร่วมกันเสวนาในการช่วงชิงความหมายให้กับตัวตนเพื่อนำไปสู่ปฏิบัติการทางสังคมในการเข้าใช้ประโยชน์เพื่อการดำรงอยู่บนพื้นที่นั้นๆ (ลลิตทิพย์ ก้องพานิชกุล 2554)

3. แนวคิดการต่อรอง

สำหรับแนวคิดการต่อรองผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับ “ปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน” (Everyday Life Practices) ของ de Certeau (1985 อ้างถึงใน ลลิตทิพย์ ก้องพานิชกุล 2554) เนื่องจากสิ่งเหล่านี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้กระบวนการทางสังคมที่มีลักษณะเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงกลับไปกลับมาที่เกิดขึ้นของกลุ่มคนต่างๆ ซึ่งปรับเปลี่ยนไปตามอำนาจของความสัมพันธ์ซึ่งรูปแบบการปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน ในที่นี้อาจจะมิใช่การศึกษาถึงการใช้ชีวิตประจำวัน หากแต่เป็นลักษณะความเป็นตัวตนที่ปรากฏออกมาในตัวเอง สิ่งสำคัญคือ การกระทำของคนในชีวิตประจำวันมีลักษณะกระทำไปโดยไม่ตระหนักหรือตั้งคำถามว่าอะไรอยู่เบื้องหลังการตัดสินใจของเรา การกระทำหลายๆอย่างเป็นผลของ “ความเคยชิน” ซึ่งความเคยชินเป็นพฤติกรรมซ้ำๆ เป็นผลของการบ่มเพาะของค่านิยมของสังคม ซึ่งเรากระทำไปโดยธรรมชาติ ซึ่งสิ่งที่ de Certeau สนใจก็คือ วิธีการที่ฝ่ายอ่อนแอ หรือถูกครอบงำ ใช้จังหวะเวลาและโอกาสที่มีอยู่ฉวยประโยชน์จากอีกฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่า เขามองว่าการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นเรื่องของการแย่งชิงและต่อรองความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Power Relations) ระหว่าง “ผู้กำหนด” กับ “ผู้ใช้” ทั้งหมดนี้ไม่ใช่ความสัมพันธ์ทางเดียว แต่เป็นวงจรของอำนาจที่หมุนเวียนอย่างไม่สิ้นสุดในชีวิตประจำวัน เขายังเปรียบเทียบผ่านการใช้ศัพท์ทางทหารคือ “Strategy” กับ “Tactic” สอดคล้องกับงานวิจัยของ เก็ดตวา บุญปรการ (2551 อ้างถึงใน สุชาริน คุณผล 2541) ถ้าจะเปรียบเทียบการกระทำสงคราม “Strategy” ก็คงจะหมายถึงการรบที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า ในขณะที่ “Tactic” คือการรบแบบเล่นไปตามเพลงที่ไม่อาจกำหนดยุทธศาสตร์ที่แน่นอนตายตัวลงไปได้ ขึ้นอยู่กับว่าจะฉวยโอกาสได้เมื่อไหร่ ความสำเร็จจึงอยู่ที่การหาช่องจังหวะและเวลาที่จะแปลงสถานการณ์เฉพาะหน้าให้เป็นโอกาสนั่นเอง ซึ่งมีใช้เป็นวิธีการล้มล้างการควบคุมกดขี่ แต่เป็นการเสนอหนทางที่จะเปิดช่องให้ “ชีวิตประจำวัน” ได้แสดงศักยภาพด้วยตนเอง

วิธีการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาปรากฏการณ์ในสนาม ซึ่งผู้วิจัยใช้การสังเกตผ่านบริบทสถานพยาบาล โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คือ กลุ่มเลขานุการแพทย์ทั้งหมด จำนวน 10 คน ภายใต้งานในโรงพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข รวมทั้งแพทย์ และนักศึกษาแพทย์ที่มีปฏิสัมพันธ์ในด้านการทำงาน เป็นจำนวน 4 คน ซึ่งประเด็นที่ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นประเด็นในการให้ความหมายกับเลขานุการแพทย์ รวมไปถึงการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเลขานุการแพทย์ โดยวิธีการศึกษานี้ ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากเลขานุการแพทย์ แพทย์ และนักศึกษาแพทย์

ในส่วนของผู้ให้ข้อมูลรอง คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเลขานุการแพทย์ผ่านการทำงานในสถานพยาบาลนั่นเอง ทั้งพยาบาล หรือบุคลากรอื่นๆ ผ่านความสัมพันธ์จากการทำงานด้วยกัน ซึ่งประเด็นที่ใช้ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลรองนั้น เพียงประเด็นในการให้ความหมายกับเลขานุการแพทย์ โดยศึกษาผ่านวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งสัมภาษณ์แบบเจาะลึกตามที่สถานการณ์เอื้ออำนวยเท่านั้น และข้อมูลที่ได้ทั้งหมดนำมาจำแนกหมวดหมู่ ถอดรหัส ศึกษา และมีการสร้างข้อมูลเชิงอุปนัย

ผลการวิจัย

การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาลนั้น มีหลากหลายลักษณะ ผู้วิจัยจึงแบ่งผลการศึกษาดังนี้

1. อัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มเลขานุการแพทย์

1.2 อ่อนน้อมถ่อมตน : การสร้างตัวตนเสมือนคนรับใช้

ภาระงานส่วนใหญ่ของเลขานุการแพทย์เป็นงานด้านเทคนิคเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเลขานุการทั่วไป เป็นงานเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และงานเอกสารต่างๆ ทั้งการร่างจดหมายโต้ตอบ การเก็บคั่นเอกสาร จัดทำหนังสือทั้งภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับวิชาการของแพทย์ ทั้งดำเนินการจัดประชุมชี้แจงและสรุปรายงานการประชุมในแต่ละแผนกที่ตนเองได้รับมอบหมาย นอกเหนือจากงานดังกล่าว ก็ยังมีภาระงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาแพทย์ด้วย มีหน้าที่ในการจัดทำแผนการเรียนการสอน จัดทำคู่มือเอกสาร ในการเรียนการสอนในแต่ละแผนก จัดสอบ รวมไปถึงการยืมวัสดุ ครุภัณฑ์ และเครื่องมือแพทย์ที่มีในการเรียนการสอนและในการสอบ ตลอดจนรวบรวมคะแนนและอาจจะต้องคัดเกรดแทนแพทย์ผู้สอนบ้างในบางรายวิชาอีกด้วย

เมื่อเลขานุการแพทย์เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับแพทย์ภายใต้พื้นที่ห้องประชุม ภาระหน้าที่ของเลขานุการแพทย์นั้น เริ่มตั้งแต่จัดเตรียมสถานที่ประชุมรวมถึงอาหารระหว่างเข้าประชุม จัดวางเอกสารประกอบการประชุม รับรองผู้เข้าประชุม จัดบันทึกการประชุม ตลอดจนจัดเก็บการประชุม อีกทั้งจัดพิมพ์และจัดส่งรายงานการประชุมให้แก่ผู้เข้าร่วมประชุม ดังกล่าวเป็นภาระหน้าที่ที่เลขานุการแพทย์ต้องปฏิบัติทุกครั้งที่มีการประชุม ซึ่งภายใต้พื้นที่ห้องประชุมแห่งนี้เลขานุการแพทย์เปรียบเสมือนคนรับใช้ที่อยู่ใต้บังคับของผู้บังคับบัญชา นั่นก็คือ แพทย์นั่นเอง

“ งานเลขานุการที่ทำเกี่ยวกับงานเอกสารส่วนใหญ่ แต่อย่างอื่น ๆ ก็แล้วแต่กันไป เลขานุการเขาก็ทำได้หมด มีอะไรก็ให้เขาช่วย ช่วยได้ทุกอย่าง รู้มากกว่าผมเยอะ ถ้าถามรายละเอียดก็คงตอบได้มากกว่าผมอีก”

(นายแพทย์ทิงเจอร์ (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 26 มิ.ย. 55)

ถึงแม้ภายใต้พื้นที่ห้องประชุม เลขานุการแพทย์จะเปรียบเสมือนคนรับใช้ก็ตาม แต่เมื่อมีโอกาสเลขานุการแพทย์ก็จะแสดงศักยภาพถึงการมีตัวตนทันที ซึ่งในบางครั้งก็กลับเป็นผู้นำในการประชุม เช่น เมื่อชี้แจงหรือทักท้วงกฎเกณฑ์ที่มีความรู้ละเอียดกว่าแพทย์ ซึ่งทุกครั้งชี้แจงหรือทักท้วง จะต้องมีการทำที่สุภาพและอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ ดังเช่น

“ เวลาประชุมนั้นหรือ ถูกค่าถูกกว่าจนชินแล้ว มาแรกๆก็มีน้ำตาไหลเหมือนกัน เหมือนหมอเขากลามแล้วตอบไม่ได้ หลังๆ ก็ต้องเก็บรายละเอียดทุกอย่าง เดียวนี้หมอบอกเราคิดเราจะทักเขาได้ ถ้าเรามั่นใจว่าถูก ต้องยืนกรานไปเลย แต่ไม่ใช่ตะโกนเสียงดัง หมอเขาก็จะไม่ดูเราไง เพราะเราจำระเบียบได้แม่นกว่าเขา พี่ก็ไม่ค่อยโดนดูแหละ ”

(พี่เบตาติน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 26 มิ.ย. 55)

จากเสียงดังกล่าว สะท้อนเห็นถึงวิธีการต่อรองของเลขานุการแพทย์ที่มีต่อแพทย์ผู้บังคับบัญชา ซึ่งส่งผลก่อเป็นอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์

1.3 ปราดเปรี้ยวรอบรู้: การสร้างตัวตนเสมือนหญิงเก่ง

เมื่อเลขานุการแพทย์จะต้องประสานงานกับพยาบาลในส่วนพื้นที่ของแผนกต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ เพื่อหยิบยืมวัสดุ ครุภัณฑ์ และเครื่องมือแพทย์ที่มีในการเรียนการสอน เลขานุการแพทย์จะต้องแสดงตัวตนที่ปราดเปรี้ยว ทั้งยังคล่องแคล่วว่องไว ทั้งต้องใช้ไหวพริบในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มีวาทศิลป์ในการพูด พูดจาจะฉาน ต้องรอบรู้ นอกจากรอบรู้เรื่องงานต้องรอบรู้เรื่องคนด้วย เนื่องจากงานเลขานุการเป็นงานที่ต้องพูดคุย ต้องทำงานประสานกับผู้คนตลอดเวลา ดังเช่น

“ พี่พยาบาลหรือ ยืมของกับแกประจำ เมื่อก่อนก็ยืมมือเปล่า เดินไปที่แผนกเลย แกไม่ค่อยให้ยืม กลัวเราทำหาย ช่วงแรกยืมของหายบ่อย ยืมของทีมงานเข้าทุกที ตอนหลังพี่ทำแบบฟอร์มขอยืมของกับแก ให้แกเซ็นส่งของ เราก็เซ็นรับของ มีหลักฐานชัดเจน แกก็ให้ยืมเดี๋ยวนี้จะยืมอะไร โทรหาแกเลย ให้แกเตรียมให้เสร็จทั้งคู่แล้วค่อยไปเอา ได้เร็วด้วย ”

(พี่แอมโมเนีย (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 23 มิ.ย. 55)

จากเสียงสะท้อนดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าความปราดเปรี้ยวรอบรู้ของเลขานุการแพทย์ ซึ่งต้องเข้าใจทั้งคนและงาน เป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความเป็นหญิงเก่งในด้านการทำงาน ดังกล่าวจะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับตัวเลขานุการแพทย์นั่นเอง

1.4 สาวมันทันสมัย: การสร้างตัวตนภายใต้พื้นที่ปฏิบัติงาน

จากการที่กลุ่มเลขานุการแพทย์พยายามนิยามตัวตนถึงการมีอยู่ในสถานพยาบาลแห่งนี้ จึงก่อให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์ร่วมที่แสดงถึงการเป็นพวกพ้องกลุ่มก้อนเดียวกันที่ถูกแสดงผ่านทาง

การแต่งกาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความทันสมัย ถึงแม้เลขานุการแพทย์นั้น ไม่ได้มีแบบฟอร์มการแต่งกายที่ชัดเจนแต่อย่างใด แต่กลุ่มเลขานุการแพทย์จะแต่งกายตามโทนสีในแต่ละวัน เช่น หากเป็นวันจันทร์ โทนสีเหลือง หากเป็นวันอังคารเปลี่ยนเป็นสีชมพู เป็นต้น ซึ่งในแต่ละวันโทนสีก็จะถูกสลับสับเปลี่ยนไป แม้ในจำนวนเลขานุการแพทย์ทั้งสิบคนนั้น ส่วนใหญ่ล้วนนับถือศาสนาอิสลามทั้งเก้าคน เหลือก็เพียงแค่อีกหนึ่งคนที่นับถือศาสนาพุทธ เครื่องแต่งกายส่วนใหญ่จึงสวมฮิญาบ พร้อมกับเสื้อตัวยาว กระโปรงยาว หรือกางเกงขายาวตามแบบฉบับมุสลิม แต่ฮิญาบที่ใช้สวมใส่ก็ยังคงมีสีสันสดใสและประดับประดาไปด้วยเครื่องประดับระยิบระยับ และยังคงมีรูปแบบทันสมัยตามแฟชั่น มี ลวดลายหลากหลาย บางครั้งอาจจะมีการแต่งกายของกลุ่มวิชาชีพอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานในสถานพยาบาลแห่งนี้ ทั้งแพทย์และพยาบาลนั้น มีการแต่งกายที่มีแบบฟอร์มสีขาวอย่างชัดเจน สะท้อนถึงความเคร่งขรึม ดังนั้น การแต่งกายของเลขานุการแพทย์ ที่มีสีสันสดใสและมีการแต่งหน้าแต่งตาให้สวยงาม ซึ่งเป็นการสร้างความสดใส และกลายเป็นภาพจำของผู้คนในสถานพยาบาลแห่งนี้ไปแล้ว ดังเช่น

“ เลขานุการแพทย์นั้นหรือ สาวสวยๆทั้งนั้น แต่งตัวมาเป็นชุดเลย ผ่าคลุม เสื้อ กางเกง เข้าชุดเป๊ะ เข้ามาในโรงพยาบาลก็เจอทุกที่แหละ ดูตามแฟชั่นมาก ”

(พยาบาลไอโอติน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 26 มิ.ย. 55)

นอกจากการแต่งกายที่บ่งชี้ถึงความทันสมัย ในด้านการทำงาน เลขานุการแพทย์ก็มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการทำงาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ เข้ามาช่วยในการทำงานได้ดีอีกด้วย ดังกล่าวข้างต้น เลขานุการแพทย์พยาบาลที่จะนิยามตัวตนในสถานพยาบาลแห่งนี้ ในการแสดงศักยภาพของตัวเองออกมา เพื่อต้องการให้ตัวเองมีตัวตนในสถานพยาบาลแห่งนี้นั่นเอง

2. อัตลักษณ์ระดับปัจเจก

การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในระดับปัจเจกนั้น ถึงแม้ในอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มเลขานุการแพทย์ ส่วนใหญ่จะมีอัตลักษณ์ปราชญ์รอบรู้ คล่องแคล่วว่องไว แต่ในระดับปัจเจกอาจจะสวนทางกับอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มได้ เช่น เลขานุการแพทย์บางคนทำงานใจเย็น ส่งผลทำให้การทำงานล่าช้ามากจนเกินไป เมื่อถูกกล่าวตำหนิต่อจากผู้บังคับบัญชา ก็จะนารอยยิ้มมาเป็นวิธีการต่อรอง

“ ที่ทำงานไม่เครียดบ่อย โคนว่าตลอดแหละ บางช่วงงานเข้าจริงๆ เข้ามาที่สามสี่อย่าง ทั้งแผนกมีเรากคนเดียว ที่ทำไม่ทัน ไม่รู้จะทำยังไง บางทีหมอมว่ามา ที่ก็ยิ้มอย่างเดียว ”

(ทีแคปซูล (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 18 มิ.ย. 55)

หรือเลขานุการแพทย์บางคนขาดความรู้เกี่ยวกับศัพท์ที่ใช้ในวงการแพทย์ และชื่ออุปกรณ์เครื่องมือแพทย์ต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการทำงานในหน้าที่ แต่มีวิธีการต่อรองกับแพทย์ด้วยการ

เรียนรู้จากเลขานุการแพทย์ที่เข้ามาทำงานก่อนและจากการจัดสอบให้กับนักศึกษาแพทย์ในทุกๆ ครั้ง ทำให้เกิดความเคยชินและจดจำได้ จนได้รับคำชื่นชมจากแพทย์ผู้ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา

“พี่ไม่รู้จักเลยศัพท์แพทย์เลย อุปกรณ์อะไรๆก็ 모르จักเลย มาแรกๆงมาก เวลาหมองสิ่ง
ในที่ประชุมนะ เออ ไปเลย ตามได้บ้างจากพี่เลขานุการบางคนที่เขาอยู่มาก่อน เขาก็จะรู้จัก เรา
รู้สึกว่าได้แล้ว เวลาหมองสิ่งเราไม่รู้เรื่องก็เริ่มรู้สึกอาย ก็เริ่มเรียนรู้จากเวลาที่จัดสอบให้
นักศึกษาแพทย์เนี่ยแหละ ถ้าถามตอนนี้ก็รู้จักหมดแหละ”

(พี่วิตามิน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 23 มิ.ย. 55)

หรือแม้กระทั่งเลขานุการแพทย์ส่วนใหญ่ต้องเป็นสาวมั่นทันสมัย แต่บางคนกลับใช้เทคโนโลยี
ได้ไม่ชำนาญ แต่ก็มียุติการต่อรองด้วยการให้เลขานุการแพทย์คนอื่นๆ เข้ามาสอนควบคู่ไปกับการเรียน
เพิ่มเติมด้วยตนเอง ฝึกจนเกิดความเชี่ยวชาญและชำนาญในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการทำงานได้
รวดเร็วขึ้น ทำให้ผู้บังคับบัญชาเกิดความพอใจในการทำงานมากยิ่งขึ้น

“คอมฯใช้ เป็นนิดๆหน่อยๆ มาทำงานที่นี่ใช้แต่คอม อะไรๆทำลงคอมหมด มา
ทำงานแรกๆไม่ชอบเลย พักหลังให้พี่อีกคนสอน ลองเอาโน้ตบุคของเราที่สำนักงาน
กลับไปฝึกที่บ้าน เมื่อก่อนพิมพ์น้ำหนึ่งนาน เดียวนี้เร็วขึ้นเยอะ”

(พี่พาราเซตามอล (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 18 มิ.ย. 55)

จากการสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาลนั้น ทั้งหมดที่ได้กล่าวมานี้
จะเห็นได้ว่ามีความหลากหลายและแตกต่างกันภายใต้พื้นที่การปฏิบัติงาน และยังสะท้อนให้เห็นถึง
ความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะด้วยช่วงอายุ ทักษะคิด ค่านิยม อุดมการณ์
ประสบการณ์ส่วนตัว หรือแม้แต่กระทั่งบทบาทหน้าที่ ล้วนแต่ส่งผลต่อการแสดงออกหรือการสร้าง
อัตลักษณ์ที่มีความต่างกันไป

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาล มีหลากหลาย
ลักษณะ มีทั้งอัตลักษณ์ร่วมของเลขานุการแพทย์ เช่น มีความปราดเปรียว ทันสมัย อ่อนนุ่มถ่อมตน
เสมือนเป็นคนรับใช้ ส่วนอัตลักษณ์ระดับปัจเจก จะแตกต่างกันไปตามความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคล
อาจจะสวนทางกับอัตลักษณ์กลุ่มก็ได้ เช่น เลขานุการแพทย์ ส่วนใหญ่จะมีอัตลักษณ์ปราดเปรียวรอบรู้
แต่ในระดับปัจเจกอาจจะใจเย็น ทำงานล่าช้า ซึ่งอัตลักษณ์เหล่านี้ มีการทับซ้อนระหว่างอัตลักษณ์อยู่
ซึ่งอัตลักษณ์มิได้จำเป็นต้องมีหนึ่งเดียว แต่อาจมีหลากหลายอัตลักษณ์ประกอบรวมกันภายในบุคคลเดียว
ซึ่งสอดคล้องในงานศึกษาของ Kathryn Woodward (1997 อ้างถึงใน อภิญญา เพ็ญฟูสกุล 2546) กล่าวว่า
อัตลักษณ์ คือสิ่งที่เรารับรู้ตนเองว่า เราคือใคร และเราดำเนินความสัมพันธ์กับคนอื่นๆ อย่างไร เป็นสิ่งที่

บ่งบอกว่า ใครเป็นพวกเดียวกับเรา และใครที่แตกต่างจากเรา กล่าวโดยอีกนัยหนึ่ง อัตลักษณ์เกิดจากการนิยามว่าตัวเองคือใคร มีความเป็นมาอย่างไร แตกต่างจากคนอื่นในสังคมอย่างไร และใช้อะไรเป็นเครื่องหมายในการแสดงออกอัตลักษณ์ โดยมีกระบวนการทางสังคมในการสร้างอัตลักษณ์ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อคนหรือกลุ่มอื่นๆด้วย (ประสิทธิ์ ลิปรีชา 2547) เช่น กลุ่มเลขานุการแพทย์มีอัตลักษณ์เป็นสาวมั่นทันสมัย มีการแต่งกายมีสีสันสดใสตามสมัยนิยม ซึ่งแตกต่างจากวิชาชีพแพทย์และพยาบาลที่มีฟอร์มแต่งกายสีขาวสะอาดอ่อนความเคร่งขรึม นอกจากนี้ อัตลักษณ์ยังถูกสร้างผ่านการปฏิสัมพันธ์ในการทำงานกับกลุ่มบุคคลต่างๆในพื้นที่ของสถานพยาบาล ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ Lefebvre (1991 อ้างถึงใน ลลินทิพย์ ก้องพานิชกุล 2554) เสนอไว้ว่า “คน” เป็นส่วนสำคัญที่เขาไปสัมพันธ์กันในการสร้างความหมายให้กับพื้นที่ พื้นที่ทางสังคมจึงเป็นแหล่งรวมไปด้วยความหมายที่ถูกสร้างซ้อนทับกันไปมาอย่างมากมายด้วยเงื่อนไขต่างๆ ผ่านกาลเวลาและกลุ่มคนหรือสถาบันทางสังคมที่ร่วมกันเสวนาในการช่วงชิงความหมายให้กับตัวตนเพื่อนำไปสู่ปฏิบัติการทางสังคมในการเข้าใช้ประโยชน์เพื่อการดำรงอยู่บนพื้นที่นั้นๆ เช่น เมื่ออยู่ในแผนกต่างๆที่มีการปฏิสัมพันธ์กับพยาบาล เลขานุการแพทย์มีอัตลักษณ์ปราดเปรียวรอบรู้เสมือนหญิงแกร่ง แต่เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับแพทย์ภายในพื้นที่ห้องประชุม กลับเป็นเสมือนคนรับใช้ เห็นได้ว่า พื้นที่จึงมีความสัมพันธ์กับการสร้างอัตลักษณ์อยู่เสมอ แต่ถึงแม้เลขานุการแพทย์จะถูกกดทับจากผู้บังคับบัญชาเสมือนเป็นคนรับใช้ก็ตาม แต่เลขานุการแพทย์อาจไม่ได้ถูกกดทับซะทีเดียว เลขานุการแพทย์ก็มีการต่อรอง คือเมื่อมีโอกาสเลขานุการแพทย์ก็จะแสดงศักยภาพถึงการมีตัวตนทันที ซึ่งในบางครั้งก็กลับกลายเป็นผู้นำการประชุม เช่น เมื่อชี้แจงหรือทักท้วงกฎเกณฑ์ที่มีความรู้ละเอียดมากกว่าแพทย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาที่ de Certeau (1985 อ้างถึงใน ลลินทิพย์ ก้องพานิชกุล 2554) เสนอไว้ใน The Everyday Life Practices ว่า รูปแบบการปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน นั้นก็คือลักษณะความเป็นตัวตนที่ปรากฏออกมานั่นเอง ความสำเร็จจึงอยู่ที่การหาช่องจังหวะและเวลาที่จะแปลงสถานการณ์เฉพาะหน้าให้เป็นโอกาส ซึ่งเป็นการเสนอหนทางที่จะเปิดช่องให้ “ชีวิตประจำวัน” ได้แสดงศักยภาพด้วยตนเอง ซึ่งปฏิบัติการชีวิตประจำวันของเลขานุการแพทย์ดังกล่าว ก็เพื่อการแสดงตัวตน และบ่งบอกถึงการมีอยู่ของเลขานุการแพทย์ในสถานพยาบาลแห่งนี้นั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- เก็ดฉวา บุญปรากฏ. 2551. ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของผู้ค้ามุลสลิมข้ามแดนปาดังเบซาร์ไทย-มาเลเซีย, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- _____. 2551. อัตลักษณ์ผู้ค้ามุลสลิมข้ามแดนไทย-มาเลเซียในภาวะวิกฤตจากความทันสมัย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. 2547. การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง. ใน *วาทกรรมอัตลักษณ์*, ภาส ปรัชญากรณ์, บรรณาธิการ, หน้า 31-72. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พรินติ้งเฮ้าส์.
- พัฒนา กิติอาษา. 2546. *ท้องถิ่นนิยม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

- ลลินทิพย์ ก้องพานิชกุล. 2554. ก๊อองวงจรปัด:พื้นที่การต้อรองในโรงเรียน, วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อัมรินทร์ ศรีรัตอำไพ. 2548. แก้งรชิ่ง:อัตลัษณ์และกระบวนการกลุ่ม, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏจ้ทรเกษม.
- สุธาริน คุณผล. 2541. บทล้ารวงพื้นที่สาธาณะ. *วารสารรัฐศาสตร์สาร*; 20(3): 167-196
- Lefebvre, Henri. 1991. *The Production of Space*. Translated by Nicholson Smith, Donald, London:
Blackwell.
- Woodward, Kathryn (ed.) *Identity and difference*. London:SAGE, 1997.

บุคลากรกรม

- แคปซูล (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสนิน อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานศูนย์แพทยศาสตร์ศึกษา
ชั้นคลินิก วันที่ 18 มิ.ย. 55.
- นายแพทย์ทิงเจอร์ (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสนิน อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่แผนกศัลยกรรม
วันที่ 26 มิ.ย. 55.
- เบตาดิน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสนิน อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานศูนย์แพทยศาสตร์ศึกษา
ชั้นคลินิก วันที่ 26 มิ.ย. 55.
- พยาบาลไอ โอติน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสนิน อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ห้องอุบัติเหตุและฉุกเฉิน
วันที่ 26 มิ.ย. 55.
- พาราเซตามอล (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสนิน อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานศูนย์แพทยศาสตร์
ศึกษาชั้นคลินิก วันที่ 18 มิ.ย. 55.
- วิตามิน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสนิน อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานศูนย์แพทยศาสตร์ศึกษา
ชั้นคลินิก วันที่ 23 มิ.ย. 55.
- แอม โมนี (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, นาสนิน อาแซ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานศูนย์แพทยศาสตร์
ศึกษาชั้นคลินิก วันที่ 23 มิ.ย. 55.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล	นางสาวนาสนีน อาแซ	
รหัสประจำตัวนักศึกษา	5411120003	
วุฒิการศึกษา	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
วุฒิ		
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2552

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

การเผยแพร่ผลงานในการประชุมวิชาการ

นาสนีน อาแซ และ เก็ดถวา บุญปรากฏ. 2556. การสร้างอัตลักษณ์ของเลขานุการแพทย์ใน

สถานพยาบาล. การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ “การวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมไทย”

ครั้งที่ 4:169